

DISSERTATIO
JURIS PUBLICI

89.2
57
1791, 1^a

DE JURE CATHOLICORUM COELIGENDI DE-
PUTANDOS A. C. ADDICTORUM AD DEPUTA-
TIONES IMPERII EXTRAORDINARIAS, AD ILLU-
STRANDUM ART. V. §. 51. J. P. O.

QUAM

UNA CUM SELECTIS EX OMNI JURE THESISIBUS EX
INDULTU INCLYTAE FACULTATIS JURIDICAE

IN

ALMA UNIVERSITATE MOGUNTINA

PRO

SUMMIS IN UTROQUE JURE HONORIBUS ET PRIVILEGIIS
DOCTORALIBUS

RITE CONSEQUENDIS PUBLICÆ ERUDITORUM CENSURÆ

SUBMITTIT

EDMUNDUS DE HAGEN,

AA. LL. ET PHILOSOPHIAE MAGISTER.

DIE NOVEMBRIS, CIO. ID. CC. XCI.

MOGUNTIAE,

EX TYPOGRAPHEO ELECT. ACADEM. PRIV. APUD ANDREAM CRASS.

87

DISSERTATIO

JURIS PUBLICI

DE JURE FISCORUM
AUCTORITATE
STANISLAVI
J. P. O.

IN
FACULTATE JURIS
ALMA UNIVERSITATE MUGUNTIA

ALMA UNIVERSITATE MUGUNTIA

IN
MAGISTERII
DOCTORATUS

IN
MAGISTERII
DOCTORATUS

ALMA UNIVERSITATE MUGUNTIA

ANNO
MAGISTERII
DOCTORATUS

MUGUNTIAE

IN TYPOGRAPHIA REGIAE ACADEMIAE MUGUNTIAE

EMINENTISSIMO AC CELSISSIMO
PRINCIPI ET DOMINO
DOMINO
FRIDERICO CAROLO
JOSEPHO
SANCTAE SEDIS MOGUNTINAE
ARCHIEPISCOPO
S. R. I. PER GERMANIAM
ARCHICANCELLARIO
ET
PRINCIPI ELECTORI, EPISCOPO
AC PRINCIPI WORMATIENSI
DOMINO DOMINO MEO CLEMENTISSIMO
PRINCIPI PISSIMO, JUSTISSIMO ET CONSTANTISSIMO
PATRIAE PATRI OPTIMO.

EMINENTISSIMO AC CLEMENTISSIMO
FRANCISKO ET DOMINO
DOMINO
FRIDERICO CAROLO
JOSEPHO
SACRAE SEDIS VOGTINAE
ARCHIEPISCOPO
S. R. I. PER GERMANIAM
ARCHIELECTORIS
ET
PRINCIPIS ELECTORIS EPISCOPI
AC PRINCIPIS WORMATIENSIS
DOMINO DOMINO MRO. CLEMENTISSIMO
PRINCIPIS PRIMO, JUSTISSIMO ET CONSTANTISSIMO
PATRIAE PATRI OPTIMO.

EMINENTISSIME AC CELSISSIME
PRINCEPS ELECTOR

DOMINE DOMINE CLEMENTISSIME!

Si pagellas hasce ad pedes TUOS EMINENTISSIME
ac CELSISSIME PRINCEPS ideo deponere auderem,
ut tanti NOMINIS TUI præmissione speciale eis pon-
dus imponeretur, temeritatis aut certe importu-
nitatis notam vix effugerem. Europa in TE opti-
mum Germaniæ Principem colit, Germania Sa-
gacissimum electorem & Principem suspicit, Ec-
clesia vigilantissimum sibi Archi- & Episcopum
gratulatur, læta Moguntinensium gens in TE Pa-
triæ Patrem providentissimum prædicat. Suscipe
igitur EMINENTISSIME AC CELSISSIME PRINCEPS ELEC-
TOR

TOR tenues has studii academici mei primitias,
affectu tamen animi gravissimas, quas coram thro-
no tuo mente, qua par est, humillima depono,
tanquam perpetuæ venerationis meæ testes, easque
ea, qua res subditorum tuorum cæteras soles, cle-
mentia, comitate gratiaque admittere, me vero
clementissimo favore in posterum fovere non de-
digneris.

EMINENTISSIMI AC CELSISSIMI
PRINCIPIS ELECTORIS
DOMINI DOMINI MEI CLEMENTISSIMI.

SERVORUM INIMUS.
EDMUNDUS DE HAGEN.

DISSERTATIO JURIS PUBLICI.

DE

JURE CATHOLICORUM COELIGENDI DEPUTAN-
DOS A. C. ADDICTORUM AD DEPUTATIONES IM-
PERII EXTRAORDINARIAS, AD ILLUSTRAN-
DUM ART. V. § 51. J. P. O.

§. I.

Horatiani Consilii: quid ferre reculent, quid valeant hu-
meri, non immemor, hance fors materiam exaran-
dam non facile suscepissem, nisi favore viri, de jure publico
imperioque meritissimi, quædam prelo adhucdum nullibi com-
missa, benignissime communicata mihi essent, quibus instruc-
tus ea, quæ de observantia præcipue noviori in hac materia
a parte adversa prædicantur, nunc satis illustrata, impartiali-
um judicio submittere possim. Laborem non ingratum me
parti catholicorum præstaturum spero, ea quæ in actis publi-
cis, unico hujus materiae ex hac parte adjutorio, sparsa in-
veniuntur, colligendo atque comparando; cum, in quantum

A

novi, nullus eorum hanc materiam, non dicam perlustrarit, aut tetigerit solummodo. Persuasum mihi quoque habeo, limites dissertationis meae, quae unicam contineat de deputationibus quaestionem, ob rationes ab utraque parte in actis praecipue publicis jamjam adductas adducendasque, satis amplam, arduam, nec fervore ordinario hinc inde agitatam, haud permittere, ut de deputationum origine, progressu, controversiis electores inter ceterosque status, comites praecipue ortis, de necessitate earum, utilitateve, de earum deliberationibus, quomodo, & ubi & quando fiant, plura disserendo, perfectam earum historiam praemittam. In campo hoc vastissimo apparatus satis eruditus, ab ovo uti plerumque moris est, incipiendo, plane non deficeret; aut inani foret repetere sermone, ab aliis jamjam aut optime abundeque dictum, aut indubitatum. Dicere inde sufficiat paucis, quae nam sit praecipua earum originis ratio, quae earum definitio, quaeque hujus loci notanda divisio.

JURE CATHOLICORUM COLLEGENDI DEPUTATIONES
 §. 2. A. C. ADDICTORUM. DE A. C. DEPUTATIONES IM.

Comitiis perpetuis olim incognitis, difficultateque saepius non levi obviente, status movendi, ut in negotiis non raro urgentissimis convenirent, expertoque saepius aut nullo aut infelici deliberationum exitu, a multitudine deliberantium, non eadem semper rei scientia animoque eam finiendi, praedictorum, orto; mirandum est, non prius a parte imperii agnitam esse veritatem, facillioris exitus multis in negotiis comitia fore, si paucorum suffragiis rem expedire liceat, studiis, dissidiis tumultibusque inter plures magis obnoxiam; nec melius quid per multitudinem, quam per octo decemve viros, doctos, probos, a partium studiis alienos & de re componenda satis instructos determinari posse. Ast originem primam, si ita appellare fas sit, comitiarum minorum, tempore Sigismundi imperatoris, qui anno 1401 in comitiis Norinbergenfibus per deputatos negotia publica tractari curavit, invenio *) licet nondum de certis deputatis, deputationibusque aliquid definitum

*) *Lehmann Chron. Spir. lib. 7. c. 80.*

reperias; alium potius de eis ad tempora Caroli V. usque silentium. Sub quo de tranquillitate paceque in germania omni meliori modo manutenenda, reddendaque summe sollicito, latisque de difficultatibus omnium ordinum regionumque status in unum convocandi edocto in R. J. de anno 1548. ad sedandos inopinatos vel per exteros vel status imperii ipsos exortos motus, qualis comitiorum minorum determinatio reperitur. *)

§. 3.

Accuratiores interim stabiliorisque deputationum determinationis occasionem motus Marchionis Alberti de Culmbach, pacem Passavientem respicientis, dedere, ita ut praesente, nomine imperatoris, Ferdinando imo, romanorum rege, visum sit comitiis Augustae anno 1555 celebratis, ex omnibus ordinibus deligi, qui ad subitos motus, queis sedandis quatuor aut quinque regionum opes non sufficerent, neque omnes omnium regionum ordines convocari, periculi urgentioris ratio pateretur, acciti a Moguntino Francofurti coirent, provisuri, ne quid detrimenti respublica, ne quid singuli caperent. **) Inspecta utilitate necessario a determinatione, non de novo semper facienda, proventura, haud multo post. ***)

A 2

mutata

*) R. J. 1548. §. 95. Und im Fall im H. Reich solche Beschwerde so eilend fürfallen würden, daß gemeine Ständ so leichtlich und zu bequemer Zeit nicht zusammen kommen könnten, und doch der Verzug gefährlich sein würde, daß alsdann die sechs Churfürsten und von den Fürsten sechs, . . . und dann Gerwich Abt zu Weingarten und Ochsenhausen, von der Prälaten wegen; Friederich Graf zu Fürstenberg, von der Grafen; und Angsburg von der Stätt wegen, auf diesen Fall jederzeit eigner Person, wo möglich, wo nicht, durch ihre treffliche und fürnehmste Rät an gelegener Maltatt zu erscheinen erfordert, und mit ihrem Raht, Wissen und Willen, dieses Vorraths halben (§. 94.) was die Notdurft erfordert gehandelt werden soll. Welches wir von gemeinen Ständen und der abwesenden Räten und Gesandten zu gnedigen Wolgefallen angenommen haben.

**) R. J. 1555. § 65.

***) R. J. 1559. § 49.

mutata in diversum sententia placuit, ut id munus, ab initio temporaneum, nunc perpetuum esset, ad successores transfertur, respiciendo scilicet ad regiones, ubi motus plerumque aut facile oriri solerent, aut possent. Nunc etiam prioribus duo; posteaque conquestu regionis inferioris faxonie procerum, sese eorum omnium, quæ conventu delectorum agerentur, ignaros maxime agere, multam post disceptationem *) in comitiis spiræ 1570 habitis, delectis qui jam fuerant, quatuor adjecti.

§. 4.

Comitia minora ortum igitur suum debent motibus hinc inde vel per externos, præcipueve inter status imperii ipsos oriundis, initioque negotia eorum omnia, inde & ordinaria dicta, hoc determinabantur scopo. At comperto læpius, in re præcipue Grumbacensi, quam feliciter negotia iis commissa peragerentur, plura alia, dicta jam extraordinaria, alias in comitiis majoribus ab omnibus deliberata statibus, licet nec sine difficultate summa, nec fausto semper exitu, quorum ergo tractatio in hisce haud ita expedita erat, iis commissa sunt; sic ad ordinandas res Camerales anno 1557 spiræ deputatio constituta. **) Querimoniisque sæpe de melioranda imperii matricula ortis, & id negotium eis commissum esse invenimus. ***) Paulo post executio legum monetariarum, nec non tributorum imperii receptio exactioque ****) & eodem adhuc anno quidquid de politia imperii ordinandum, iis demandatum. *****) Aucta igitur earum negotia sere de anno in annum reperimus; sic enim iis iterum rei monetariæ, ordinationis cameralis, justitiæque emendatio committitur, *****)

*) Psanner historia comitorum lib. 4. § 6.

**) R. j. 1557. § 73. 74. 75. 76. 82.

***) R. j. 1570. § 105. 108. 111. 150. 151.

****) R. j. 1576. § 26. 88. 100. 1582. §. 47. 82.

*****) R. j. 1576. § 117.

*****) R. j. 1594. § 98. 101. 114. 121. 1598. § 53.

quod ultimum negotium tam feliciter peractum esse, ut recessum deputationis anni 1600 ad optimas rei justitiarum imperii leges connumeremus, qui eum sane perfectionis gradum non attigerit, si in plenis comitiis de hac materia fuisset deliberandum, neminem fugit. Cum nihilominus plura adhuc in re justitiarum & tributorum desiderarentur, hæc iterum negotia, omniaque inde dependentia, iis commissa invenimus, quibus postea casus restitutionis ex pace Westphalica annectebantur. *) Ex ordine hoc chronologico satis apparet, quænam & cujus momenti negotia in comitiis imperii minoribus, seu deputationibus, pertractata sint, eaque omnia talia esse, quæ totum imperium, sicque & singulos omnium ordinum imperii status attingant.

§. 5. Deputati imperii sunt ergo status quidam ex ordine omnium statuum electi, qui horum nomine, sicque totius imperii, pertractant atque concludunt, proprie ab omnibus, qui autem eorum tractationem habere vel nolunt, vel non possunt, simul peragenda. Deputationes imperii sunt igitur conventus imperii particulares seu comitia minora, in quibus inde commissarii imperatoris, certique imperii status determinati conveniunt, nomine omnium ordinum statuum de causis publicam potissimum concernentibus utilitatem, aliisque imperii negotiis, a ceteris statibus iis commissis, deliberaturi, scopusque vero eas quoque terminaturi. Suntque hæc deputationes vel *ordinariæ*, ubi status deputandi certa quadam lege definiti sunt, vel *extraordinariæ* ubi eorum definitio designatioque in quovis casu singulari in comitiis imperii universalibus, horumque collegiis sive uno sive duobus aut tribus facienda est. **)

R. j. 1641. § 90. 92. R. j. N. § 191.

**) Hæc deputationum differentia orta est primo, anno 1559, cum per R. j. hujus anni § 49—54. jus deputationum in certis determinatisque casibus perpetuaretur, ad successores nempe transiituri; per quod jam deputati in aliis sub his non comprehensis casibus, jure solummodo transeunte electi, nomine, non vero se ipsa, distinguebantur.

Extraordinariæ iterum abeunt in *comitiales* & *extracomitiales*, quam denominationem ratione loci ubi? recipiunt, hæcque ultimæ vel ad visitandam cameram, vel ad pacem faciendam tendunt. *)

Quibus jam; ad quæstionem ipsam, quam discutiendam mihi proposui, ut veniam, quibus inquam in casu, ubi deputatio ex consensu totius imperii ordinanda est, jus competit deputandos ipsos eligendi? Quæstio sane, quam domitianam dicet ille, cui ignotum est, in imperio romano germanico duas existere religionis partes, in rebus politicis etiam cum religione haud connexis & hodie adhuc, ex antiquo quodam, & ut ita dicam hereditario religionis fervore, discrepantes, certantesque, ex earumque gremio status deputandos secundum paritatem religionis, vi J. P. eligendos esse. Cumque vero deputationes imperii aliæ sint ordinariæ, aliæ extraordinariæ (§ 1) ex illarumque natura quæstio hæc amplius oriri nequeat, & de illis protestantes ipsi veritatem thesæos ex parte catholicorum, uti occasione obviente ostendam, profiteantur; quæstio hæc tantummodo de deputationibus extraordinariis remanet, quæ igitur sequens erit:

An si hodie in conventibus statuum Germaniæ universali-
libus quidam eorum ex toto & universo eorundem corpore,
ad tractanda & ea quidem vel præparanda, saltem vel expe-
dienda plane negotia imperii comitialia, ab omnibus commode
haud agitata, specialiter & extra ordinem deputandi sunt,
catholici æque ac status A. C. addicti pari utrinque nume-
ro, hoc ipsum deputare, sive deputandorum statuum personas
eligere sicque deputatos constituere, præcise in tribus colle-
giis comitialibus, electorum nempe principum & civitatum,

*) Utrum visitationes camerales sæculi decimi 6ti ad deputationes ordi-
nariæ, an ad extraordinarias referendæ sint, lis de nomine esse vide-
tur, cum varia ratione utrumque defendi possit pro notatione de ordina-
riis faciendâ; idem dicendum de mixtis.

consueto & ordinario in comitiis agendi & tractandi modo, per consuetam & plura illorum vota sic fieri debeat, ut ad electionem A. C. addictorum catholici status æque ac vice versa ad catholicorum deputatorum electionem, isti fidelibus suis suffragiis collegialibus & singularibus concurrere queant & debeant?

An vero status A. C. addicti deputandos suos prius in conferentia inter se habita, sive seorsim sibi eligere, illosque deinceps in collegiis istis sic modo nominare queant, ut catholici status nihil deinceps quoad personas statuum A. C. addictorum sic electas atque deputatas suffragiis suis immutare valeant, eas indistincte agnoscere obligati, suorum catholicorum condeputatos, quos sine ipsis, sine ipsorum suffragiis soli sibi elegerint A. C. addicti?

§. 7.

Affirmativam prioris quæstionis catholicos jure meritoque ex natura rei, legibus imperii, observantia & analogia tenere, recteque inde contenta quæstionis posterioris negare, pernegareque, cum sim ostensurus; protestantes adversarios habeo summo fervore, omni quo poterant modo defendentes, veritatem unice ex eorum parte adesse, posteriorem affirmando quæstionem. Inter hos certe viros in jure publico notissimos, clarissimosque Hennigesum *) Hoffmannum **) Moserum, ***) Pütterum, ****) Maierum *****) nominasse sufficit.

§. 8.

- *) Henniges Medit. ad j. P. Cæs. suec. ad art. V. § 51. Spec. V. Mant. I.
- **) Godofr. Dan. Hoffmann diff. de jure corporis evangelicorum suæ religionis deputatos imperiales seorsim eligendi. Tüb. 1775.
- ***) Moser von denen deutschen Reichstügen II. Th. Kap. 47.
- ****) Pütter. inst. jur. p. § 167.
- *****) Joh. Chr. Maier deutsches weltliches Staatsrecht. 1775 1te Abth. 3. Kap. §. 140. 514.

Leges imperii omnes originem determinationemque deputationum imperii continentem, in eo convenire, eas ab origine prima semperque tanquam comitia minora (verjungten Reichstag) esse consideratas, earumque deliberationibus conclusis eandem attributam esse vim, ac si negotia eis commissa, a toto imperio, a comitiis majoribus, sicque per vota uniuscujusvis imperii status essent deliberata comitaliterque conclusa, unicuique recessus imperii, § 4. allegati, primo obtutu ostendunt. Legales inde earum denominationes: Ausschuss, comitia minora, comitia particularia; non quidem particularia ratione obligationis eorum conclusorum, aut solummodo ratione objectorum, negotiorum illis ex parte imperii commissorum, numerique statuum, in hisce conventibus deliberationibusque concurrentium, *) Sic de recessu deputationis Francofurtano de anno 1571 § 7. dicitur: er solle die nemliche Kraft haben, als ein gemeiner Reichschluss. Idem invenimus R. j. Ratisbon. 1598. § 58. **). Singulis igitur imperii statibus tam ratione salutis publicæ, quam privatae intererat, eligere tantummodo deputatos aut medendo malo ratione loci quam maxime pares, aut rerum deliberandarum, pro omnique imperio determinandarum, optime gnaros. Declarandum inde cur in deputationibus ordinariis præcise hi, ibidem nominati, status tunc temporis denominarentur; cur in pluribus deputationibus, ubi emendanda reformandaque iustitia, iidem legati præ ceteris pluries inveniantur; cur protestantes sæpius defenderent, in casu ubi electio personæ industriæ interveniret, nullatenus jus hereditarium locum habere posse. Jus igitur denominandi, vel convotandi saltem in electione illius, qui nomine nostro, cum vi nosmetipsos obligandi, agat, statuatque, in natura electionis certæ personæ industriæ, ***) in mandato, in legatione fundatum, in origine depu-

*) Maier I. c. I. Th. § 127.
 **) Friisch de conventibus deputationum cap. 7. § 11.
 ***) Magling diss. de electione certæ personæ industriæ. Tübing. 1715. cap. 3. § 2. pag. 36.

deputationum ipsa in usum venisse, ne ulla quidem ratione dubitari potest. Modo moreque consueto in comitiis universaliibus, tam quaestio an ordinanda sit deputatio, quam quo numero, ex quibusque deputatis in hoc casu, pro hoc illove negotio peragendo consistat; ita ut ne vestigium quidem invenire possim, veritatem: quod omnes tangit, ab omnibus approbandum, earum ratione in dubium vocatam esse. *)

§. 9.

Et certe deputationes imperii summis sane difficultatibus expositae fuissent, aut potius oriundae nunquam; haud ea saltem ratione, ut iis, praeter sedandos subitos motus, negotia illa vere comitialia, (§. 4.) licet tractatu in comitiis universaliibus difficillima, commissa fuissent, si singulis statibus, magna ex parte nihilominus aegre ferentibus, se in deliberandis determinandisque hisce negotiis immediate agere non posse, soepeque allegantibus: aus vielen Köpfen seie gut rathen, **) si his, inquam, in eligenda persona, loco illorum actura, mediate saltem per votum concurrere, denegare quis voluisset. Singulis igitur statibus in unoquoque imperii collegio, jus per votum in electionem deputandorum collegii sui concurrendi competere, inde & optime & recte principes contra electores anno 1653 defendere, cum hi in electionem quorundam principibus convotarant; ipso sane, inquit, vocabulo: *imperii deputationes* satis significari, non alios suffragii in iis (collegiis) ferendi facultatem accepisse, quam quaeis provincia ista ceterorum sponte evenerit, quosdam suo e corpore

omnium

*) De Meiern acta P. VV. Tom. I. pag. 474. Churbrandenburgisches votum, ob Fürsten und Stände insgesamt ad tractatus pacis cum voto & suffragio zu admittiren? resp. quod sic; denn die Friedenstractaten sind sowohl der Fürsten und Stände, als der Kais. Majestät und Churfürsten gemein, und concerniren sie ihres dabei habenden interesse wegen insgesamt, derowegen sie auch mit gemeinen Rath fürzunehmen und zu behandeln seien.

**) Proverb. XI. V. 14.

omnium ordinum suffragio deligi, & undequaque adsumtos totius imperii legatione quadam atque munere fungi, quod & sœpe adhuc repetitum. *)

§. 10.

Etiam si ergo originem deputationum, modamque deputandos eligendi, primis temporibus ceterisque iis subsecutis usitatum, ignoraremus; nomen ipsum: Reichsdeputirte, Reichsdeputation, comitia minora, compendium totum statuum ordinem repræsentans, vel deliberationibus, vel legibus ipsis promiscue inveniendum, satis significaret, non aliam quam comitialem eligendi modum, sicque electionem conjunctim, non seorsim faciendam, locum habere posse. Cum enim non usque adeo religionis diversitas regni germanici status sejungat, ut nihil quidquam, communi omnium statuum nomine & jure fieri agive possit, sed potius in rebus religionem haud concernentibus, ita fieri agive debeat, cum & mansere & sint *duæ partes*, uti legaliter appellantur, *unius corporis politici*, hacque ratione imperium unum totamque sit corpus, omnium utriusque, non unius modo religionis statuum, deputationesque, de quibus hic sermo, imperii deputationes, nicht deputationen der Religionspartheien, a primordio appellatæ, eodemque nomine adhuc gaudeant; sequitur, status tanquam diversa corpora hic considerari nec posse, sed tanquam unum omnique modo corpus conjunctum, nec alium quam comitialem eligendi modum in deputandis imperii statibus locum habere debere. Forent enim seorsim electi duorum potius, non unius modo & totius corporis statuum deputationes & deputati; forent potius duarum partium, uti Pace Westphalica, *compacifcentes*, imperii totius, tanquam

*) Moser l. c. cap. 28. pag. 524. ait: Das Ende davon gehet dahin: dass es sich sehr und oft mit Verordnung dergleichen extraordinair deputirten geändert, und bei allen liberum jus & facultas eligendi & deputandi ad quæcunque negotia & causas nach Befinden der Sachen Beschaffenheit dem gesammten fürstlichen Collegio gebühre.

tanquam corporis conjuncti, nullatenus, uti eo tempore, certantis, deputationis nomine & titulo prorsus incapaces. Quod enim totius imperii, quod communi totius alicujus corporis vel collegii nomine agatur, quod omnes ceu unius ejusdemque corporis membra attinet, ab omnibus quoque simul, non seorsim, conjunctim, non separatim, communi, non singulari nomine, a toto corpore, non a parte aliqua determinari debere, ipsa denominatio, verba ipsa indicant. Cum enim negotia, quæ status ut status concernant, in quaestionem veniant, considerandi sunt status in corpore, quod præcipue secundum formam imperii nostri majora admittit. *) Inde ubi de toto semper imperio in legibus imperii, deliberationibusque sermo, ubi quidquam totum imperium, sicque omnes status attinet; ibi nunquam id, quod per religionis partes constitutum est, pro constituto totius imperii haberi potest; ergo nec deputatus seorsim electus pro deputato imperii; licet ea, quæ amicabili non nisi compositione constituantur, per totum imperium constituta dicantur; ast ibi nunquam de re totum concernente imperium, status qua status, sed de eo potius sermo, ubi status tanquam unum corpus considerari nequeunt, indeque normæ P. W. speciales obtinent. Non infirmum ergo latet in denominatione ipsa argumentum, rem ipsam accuratius si consideres. Status enim imperii eligendo imperii deputatos, abdicant se juri omnifane respectu gravissimo, cum eorum deliberationibus conclusisque, plerumque saltem, eodem teneantur modo, ac si ipsimet egissent, deliberassent, conclusissent. Quid ergo naturalius, quam & eos ipsos hosce, si ita appellare fas sit, rerum moderatores, legislatoresque sibi eligere, vel, quod perinde est, in eorum electionem non minori jure concurrere, quam communis conjunctionis & societatis leges — majoribus solummodo collegii in rebus omnes similiter attingentibus, cedendi — secum ferunt? quam ut eas tantummodo eligant personas, quibus negotia peragenda, eodem fervore, eadem sinceritate dexteritateque, ac si ipsi præsentibus agerent, terminaturos fore, fidunt? Cum ergo deputati A. C. addictorum eodem

B 2

*) De Beulwitz diss. de nimia extensione jurium singularium, pag. 2.

eodem modo negotia pro toto imperio, inde & pro singulis statibus catholicis, quam catholicorum deputati pro statibus protestantibus agant; catholicis ex principiis electionis certæ cujusdam personæ industriæ disputari nequit, eos in electionem deputandorum ex parte A. C. add. comitaliter concurrere posse, uti catholici protestantibus huncce concursum in eligendis catholicorum deputandis nec abnegare possunt, nec unquam, quantum noro, abnegarunt.

§. II.

Optime thesim meam, si jam negotia ipsa deputationibus imperii commissa aut committenda consideremus, stabiliri, plane non dubito. Quænam & quanti momenti negotia pedentim deputationibus commissa sint, aut committi soleant supra (§. 4.) indicavi, eaque omnia vera esse negotia comitalia, ab omnibus, si ita commode fieri posset, decidenda, atque inter hæc plerumque maxima, si rem justitiarum, monetariam, tributa imperii inter ea numerari videamus, non dubitandum. Sic & status partem magni semper momenti in deliberandis determinandisque imperii negotiis a primordiis imperii habuisse, eos hocce jus armis, legibusque pragmaticis conservasse, nimis agnita indubitataque veritas est, ut fusius id ostendere, facile superfedere possim. Sequitur id ex notione status imperii rom. germ. ipsa, ast & legibus firmatum statumque. Gaudeant (status) sunt verba art. 8. § 2. J. P. W. sine contradictione jure suffragii in omnibus deliberationibus super negotiis imperii, præsertim ubi leges ferendæ aut interpretandæ, bellum decernendum, tributa indicenda. . . nihil horum aut quidquam simile post hoc unquam fiat, aut admittatur, nisi de comitali liberoque omnium imperii statuum suffragio & consensu. Quilibet ergo statuum in singulis imperii negotiis comitaliter concurrendi per hanc legem imperii fundamentalem jus perfectum obtinuit, aut potius antiquum jam roboratum, ut libero semper utatur suffragio, ut nihil sine consensu comitali agatur vel statuatur; jus ergo quod tanquam regula singulis statibus tandem competit, donec ei libero,

libero, & in jure obligante modo, vel renuntiarint, vel abdicarint. Sine hac abdicatione vel translatione hujus juris, hujus suffragii in alterum, eorum nomine nemo jure agere, nemo concludere, multo minus eos obligare valet; sequitur inde, ut ille tantummodo pro statu imperii in rebus publicis deliberare, votum dare, concludere, agereque modo obligatorio possit, in quem hæc potestas, ponderosum hoc jus translationis; ut inde non nisi ille in imperii deputationibus vice ejus fungi possit, qui ab illo electus, vel saltem in cujus electionem *comitiali* suffragio, sicque majoribus nonnisi collegii cedere, cooperatus. Hæc votando in aliam hujus juris translationis, aliqua abdicationis concursus immediati in terminandis hisce negotiis compensatio, debilis utique, nihilominus haud neganda est, quæque unica ratio esse poterat, cur deputationes tranquille ortæ sint & repetitæ, cum sic absoluta omnis participationis exclusio, timenda non erat.

§. 12.

Hæc principia in natura rei ipsa, in libero statuum suffragio fundata, omni dubio carere deberent, cum in imperio romano germanico in rebus politicis, religionem ergo non attingentibus, religio status in partes non sejungat, partes potius cogitari non debeant, pro quibus utique normæ propriæ casibus obvenientibus præscriptæ, hic autem ob rationes, quibus innituntur, haud adhibendæ, sed status omnes hic uti ante religionis diffidium, unum arctissimeque corpus conjunctum constituent. Scæpius id agnovere protestantes; sic in promemoria anno 1720 imperatori dato *) inquit: Reichsdeputationen wæren gut und wûrden angeordnet in Sachen, die das ganze Reich ohne Unterschied der Religion concernirten, und darinn beider Religionsverwandten Theile des Reichs miteinander concurrirten. Ein ganz anderes wære es, wenn eins von jetzt besagten Theilen gegen das andere in opposito stünde und

B 3

agirte,

*) *Chr. Gottfried Hoffmann* gründliche Vorstellung der Religionsbeschwerden Lpz. 1722, pag. 493. ibique allegat. Staatskanzlei 37r Th. S. 555.

agirte, wie in den jetzigen *Religionsfachen* geschähe, da könnte per rerum naturam keine Reichsdeputation Statt haben; sondern da müste de corpore ad corpus tractirt und agirt werden. *) Eodem modo & hodie adhuc deputaciones ordinantur, earum negotia eadem mansere & sunt; sicque etiam status hac ratione nullatenus tanquam corpora considerari queunt, sed liberum suffragii ferendi exercitium, unicuique statuum per legem fundamentalem firmatum, hic tanto magis competat, quam omni dubio caret, majora in hisce negotiis, si deliberatio in majoribus institueretur comitiis, locum habere, determinatonesque, quæ in J. P. de pluralitate votorum in favorem partium religionis habentur, cessare debere; id quod iterum expresse constitutum art 8. § 3. J. P. O. invenimus: " In proximis vero comitiis emendetur imprimis anteriorum conventuum defectus — ac tunc quoque de reformatione politiæ & justitiæ, taxæ sportularum in judicio camerali *ex communi statuum consensu agatur & statuatur.* Sœpius igitur sœpiusque repetitur, firmaturque liberum suffragium in negotiis hic nominatis, solisque deputationum objectis, nulla que mentio amicabilem compositionis uti alias in locis, ubi de partibus religionis sermo, invenitur. Cum ergo ad sublevanda negotia omnium consensu aliquj nomine eorum agant, nisi eos elegerint votando comitaliter, *ex communi statuum consensu* actum esse nullatenus dici poterit, cum potius sic per religionis partes deliberatum actumque esse dici debeat, quibus tamen hæc res commissa non esse, verba ipsa satis clare indicant.

*) Idem dicitur in den unvorgreiflichen Gedanken der Brandenburg Culmbachischen und Württembergischen Gesandten, quid tandem in pacto gravaminum observari debeat? art. 20. ist nicht dann billig und wenigstens die quæstio an? bei diesen (westphälischen) tractaten zu constituiren, dessen sich catholici desto weniger zu beschweren, weil auf deputations-tagen die justitzfachen und andere negotia publica tractirt werden, welche einen Theil sowohl als den anderen concerniren, De Meiern acta P. W. tom. 3. pag. 349.

Si ergo status tanquam partes, tanquam corpora distincta hic considerari nequeant; ergo neque de corpore ad corpus, uti recte in promemoria allegato observatum, neque per vota seorsim ex una religionis parte, sed comitialiter, per vota promiscua agi debere, per se patet. Si jam legatus Brandenb. Onolbacensis anno 1704 ad defendendam protestantium sententiam ad art. v. § 9. J. P. refugiat: „ pluralitas votorum in causis religionem sive directe, sive indirecte concernentibus nequaquam attendatur;“ tumque adjungat, neminem protestantium non cognoscere, quale præjudicium, quale damnum irreparabile eorum religioni promiscue votando inferatur, *) id mihi argumento esse videtur, legatum gravitatem argumentorum ex parte catholicorum sentiens, hic refugisse, ut acheronta moveantur, tuteque sub clipeo hoc pugnari possit. Sic enim & ideo Magdeburgicus huic conforme, catholicis omnem de eo abnegat cognitionem, utrum res aliqua concernat religionem, nec ne, utrum qualificata sit ad icionem in partes nec ne **); talis utique declaratio rerum religionem concernentium vel directe vel indirecte si admitti debeat, tunc vale dicamus libero statuum suffragio, scopus licet legibus suffulto; tunc inutilius etiam cogitari nil posset, quam tot determinationes de rebus religionem concernentibus, tot normæ particulares tam in hisce, quam rebus politicis quoad modum deliberandi, determinandique in J. P. inveniendæ; superfluous foret allegat art. 8. § 2., qui regularum tamen facile principem continet, ponique debuisset: gaudeant

*) *Schauroth* vollständige Sammlung aller conclusorum corporis evangelicorum tom. 1. pag. 405. nun ist leicht zu erachten, daß keiner unter den Evangelicis sei, der nicht sehe, was für ein irreparabile præjudicium der ganzen evangelischen Religion daraus erwachse, wenn catholische zu unsern Deputatis, mitvotiren und dieselbe per majora ansmachen können.

**) *Schauroth* l. c. pag. 432. Die Evangelischen könnten den Catholischen keine cognition gestehen, ob diese oder jene Materie religionem concernire oder nicht, ob die Materie so qualificiret sei, daß man darüber in partes gehen könne u. s. w.

deant religionis partes; non autem gaudeant status; tunc non nisi de compositione amabili sermo esse debuisset, nec oriri potuisset; nec posset quaestio de pluralitate votorum, jam ad non entia referenda; quæ omnia, nisi cum pace Weithalica, tota simul dilabatur imperii forma, contra agnitam veritatem esse, constat; in decidendis nempe juribus controversis, quæ decisionem ex j. P. habeant, eos tantum dictæ pacis passus in considerationem venire debere, qui in terminis de iis loquantur, quique materiæ controversiæ sedes sint. *)

§. 14.

Modum deputandos promiscue eligendi in natura rei, in libero statuum suffragio, fundatum, ante tempora j. P. secundum hæcce principia observatum esse, acta publica satis demonstrant. Sic anno 1641, cum, ut augetur imperii militia, conclusum esset, civitatesque imperii majus quantum conferre negarent, per deputationem, extraordinariam scilicet, hac de re cum eis actum, ubi deputatos, tam ex parte catholicorum, quam protestantium per vota promiscua electos esse & denominatos, videre est apud Londorpium **). Ast cum gravamen ipsum, hac de re in medium prolatum, in deputationibus nempe imperii protestantium numerum a catholicis longe superari, usum horum principiorum satis ostendat, nec ita ante j. P. observatum esse, a protestantibus negetur, qui negant tantummodo, legitimum inde pro sententia catholicorum, ob mutatam rerum faciem, argumentum deduci posse, ***) cetera pluraque adferre superledeo, transeo potius

*) *Ihstadt* diss. de causis in quibus status imperii in partes eunt a jure suffragiorum majorum exceptis. Cap. 2. § 28. pag. 86. ubi vera hac de re principia, hic non deducenda, invenies, cum actibus simul publicis allegatis, ubi protestantes ipsi opinionis legati hujus falsitatem agnovere.

***) *Londorp* acta publica tom. V. lib. 1. c. 10. fess. 84. 85. pag. 253.

****) *Schauroth* 1. c. tom. 1. pag. 402. 405. *Electa juris publici* 1711. tom. 3. pag. 106.

potius ad ea, quæ hac de re in j. P. determinata inveniuntur, ut ostendere possim, neque hic aliquid inveniri, quod mutationem in modo, ante dictam pacem usitato, involvat aut requirat, quod alium eligendi modum jussit, vel constituerit, tanto magis, si ex actis publicis, deliberationibus præcipue constet, protestantes neque alium eligendi modum in deputationibus desiderasse, indeque nec alium obtinuisse, nec alium jure nunc defendere posse, ut igitur argumentum ex observantia ante j. P. deductum legitimum haberi debeat. Liceat igitur mihi ea adferre, quæ inter compaciscentes tempore dictæ pacis hac de materia in medium prolata, quæ ideo agitata, atque conclusa sint. Quod lege imperii de deputationibus imperii definitum, continet art. 5. § 51. j. P. hisce verbis: „ In conventibus deputatorum imperii ordinariis numerus ex utriusque religionis proceribus æquetur. De personis autem vel statibus imperii adjungendis in comitiis proximis statuatur. In horum conventibus, itemque comitiis universalibus sive ex uno, sive duobus aut tribus imperii collegiis, quacunque occasione aut ad quacunque negotia deputandi veniant, æquetur deputatorum numerus ex utriusque religionis proceribus.“

§. 15.

Ut igitur hic articulus, qui sedes hujus materiæ est, explicari possit, historiam ejus ex actibus publicis præmitti debere puto. Inter cetera protestantium contra catholicos gravamina unum erat: in deputationibus imperii ordinariis evangelicorum numerum a catholicis longe superari; illos igitur his pares constitui debere, quibus deinde deputatis sollicitè sit inculcandum, ne præscriptos sibi constitutionibus imperii limites transgrediantur; ne earum rerum tractandarum sibi potestatem arrogent, quæ ad comitia universalia spectent; denique in extraordinariis quoque deputationibus parem esse numerum utriusque religionis personarum observandum. Primus hic, quem invenire potui locus, ubi sermo de deputationibus imperii, huc pertinens, in tractatibus Pacis Westphalicæ occurrit

currit apud de *Meiern* in actis P. W. *) Respondere catholici: ex publica lege imperii certos quosdam electores, principes & status habere jus quæsitum ad ordinarias deputationes, qui videlicet ipso tempore quo pax religionis anno 1555 inita & conclusa est, inter utriusque religionis aſſeclas nominati & admiſſi ſint, quique mutandi non eſſent. In extraordinariis deputationibus nonnunquam ad placitum cæſaris, electorum, principum & ſtatuum augeri numerum per onarum juxta negotiorum gravitatem; nunquam tamen auditum eſſe, quod in hujusmodi deputationibus ordinariis aut extraordinariis, ubi religionis cauſa non agitur, ex utraque numerus par fuerit; hocque ſolummodo generalium comitorum deciſioni reliquendum. **) Uterque locus, quid deſiderarint proteſtanti-

*) De *Meiern* acta P. W. tom. I. pag. 327. tom. II. pag. 351. Als auch eine große Ungleichheit ſich bisher in dem erzeugt, daß auf ordinari deputationstagen die Evangelischen von der römisch Katholischen weit überſtimmt geweſen, halten der Fürſten und Stände Gefandte, zur Verhütung allerhand daraus erwachſender Beſchwerden und ungleicher Gedanken rathſam und billig zu ſeyn, daß bei der Reichsdeputation der Evangelischen deputirten Anzahl verſtärkt und der römisch Katholischen gleich gemacht; ſodann dieſelben mit ſonderbaren Fleiß erinnet werden, die ihnen in Reichsabschieden geſetzte limites und Schranken im wenigſten nicht zu überſchreiten, noch ſich ſolcher Sachen anzumaſſen, welche auf comitia und vor geſammte Stände des Reichs gehören. Dergleichen auch bei allen extraordinari deputationibus zwischen den Chur- und Fürſtenrath, daß nemlich ſelbe von beider Religionen zugehörigen Perſonen in gleicher Anzahl jedesmal verrichtet werden, in Acht zu nehmen vornöthen iſt.

**) De *Meiern* l. c. tom. II. pag. 563. 564. „Bei ordinari deputationstagen haben Churfürſten und Stände publica lege imperii eine alte adquirirte Gerechtigkeit, welche eben damals, wie anno 1555 der Religionsfriede geſchloſſen, unter beiderſeits Religionsverwandten Ständen geordnet und verglichen, wobei es billig zu laſſen. . . Die extraordinariæ deputationes werden nach Wichtigkeit der vorfallenden Reichſſachen zuweilen über den ordinarium numerum bei gemeinen Reichstagen von Kaiſerl. Majestät, Churfürſten und Ständen verſtärkt. Es iſt aber aus vorigen Reichsabschieden vor und nach dem Religionsfrieden bis auf gegenwärtige Zeit nicht zu vernehmen, daß beide Religionsverwandte in gleicher Anzahl in Verrichtung derer ad viſitationes ordinarias

testantes, quem in hoc gravamine finem habuerint, ostendit, tempus præcipue considerando, quo id gravamen prolatum, tempus, ubi noviorum protestantium sententiæ adhuc incognitæ pro basi strui nequibant. Videre ex hisce est, unum idemque de ambabus imperii deputationibus desideratum esse; ea enim quæ in ordinariis deputationibus de limitibus constitutionum imperii non transgrediendis dicuntur, de extraordinariis, quæ per status in quovis casu determinantur, repeti nequibant. In oculos porro incurrit in hoc gravamine de modo deputandos eligendi, ne syllabam quidem contineri, neque modum in deputationibus ordinariis extraordinariisque distingui. Non de eo, uti videre est, conquerebantur, deputandos per majora cujusvis collegii nominari, deligi, sed de eo tantummodo, per majora ex parte catholicorum majorem numerum, quam ex parte A. C. add. deputari; odio iis erat pluralitatem votorum, quibus deferendum erat, inter deputatos ipsos facilius ex parte catholicorum oriri posse, ita ut negotiorum exitus sæpius nonnisi a catholicis dependeret; id ut evitaretur, dicto gravamine desiderarunt, paritatem numeri deputatorum ex utraque religione observari. Formam igitur deputationum, quæ displicebat, quæ periculosa videbatur, mutari optarunt, de eaque, uti verba indicant, reformationem petierunt, observato alto de mutando modo silentio. Modus enim deputandi acta ut probant atque gravamen ipsum, tam in deputationibus ordinariis, quam extraordinariis erat, in electione personarum comitaliter concurrere, promiscue tam ex parte catholicorum, quam protestantium votando; id compaciscentes nec ignorare poterant, nec ignorarunt. Si ergo protestantes modum deputandi ipsum mutari desiderassent, hic fuisset quæstionem de eo movendi locus; hic nifi principia observantiæ tam indubitatæ hac in re impostertum valitura agnoscere ac sequi vellent, contrarium petere necessitas eis imposuisset, curareque, ut de eo deliberaretur, & nisi

C 2

narias vel extraordinarias gehöriger oder anderer Reichsgeschäften wären verordnet worden; daher die Katholischen sich ihres Orts hierüber und außerhalb eines ordentlichen Reichstags nicht zu resolviren wissen.

nisi præfenti conventione, in proximis faltem statueretur comitiis. Id naturam gravaminis, mutationis, legisque correctionis exigere planum est. Aft altum de eo, licet alias de minutiffimis querebatur, in tractatibus Pacis Westphalicæ silentium, ita ut ne indicium quidem, lectis licet relectisque eis, talius petiti invenire possibile mihi fuerit. Gravamen semper idem, semper æquale sibi mansit, sicque & catholicorum responfiones, firmo satis argumento, modum eligendi in deputationibus imperii confuetum placuisse. Gravamen ergo ipsum secundum temporum & observantiæ circumstantias consideratum, per se satis probat, art. V. § 51. nec mutationem modi electionis continere, nec ex ejus verbis ipsis, nec ejusdem tractatibus de eo declarari posse.

§. 16.

Contenta gravaminis allegati diutius si consideres, maximum protestantes in eo posuisse gravamen, summoque eis hoc tempore tædio fuisse patebit: in deputationibus ordinariis, eorum deputatorum numerum a catholicis longe superare, cum id eis præjudicio perpetuo irreparabilique ex natura harum deputationum fuisset, nisi hac tolleretur pace. Paritatem inde utriusque religionis personarum, observato omni de modo electionis silentio, & hanc solam petiere. Cum ergo in hisce deputationibus, ubi ex earum natura præjudicium perpetuum timendum, si semel promiscue votando deputati electi essent, neque modum alium petierint, neque, uti art. V. § 51, observantiaque agnita, infra alleganda, satis testatur, obtinuerint; tunc multo minus adhuc de deputationibus extraordinariis, licet hodiedum graviore evaserint, de quibus quæstio tantummodo per modum, ut ita dicam, appendicis, annectebatur, ubi idem non imminet præjudicium, protestantes aliud quid desiderasse verosimile est, aut solummodo cogitare licet. Aft eos idem de ambabus petiisse deputationibus, propositionum in gravamine contentorum conjunctio indicat; unus §phus omne continet gravamen, uno eodemque contextu ambarum fit mentio, satis inter se
per

per verba *dergleichen auch* connexis, puncto licet intercedente, de eo potius declarando, quod cum summum de deputationibus ordinariis immineret præjudicium, de his prius sermo, prius petitio instituta, quæ, licet eadem & de extraordinariis valerent, ne idem bis inepte poneretur, per verba *dergleichen auch* satis connectendo repetuntur. Hanc declarationem, de ambabus nempe idem petitum esse, plures in tractatibus P. W. loci suffulciunt. Sic respondere protestantes ad catholicorum responsionem supra allegatam: circa octavum gravamen (id numero erat) necessarium esse, ut quæ hic proposita sint effectui dentur, & non solum in ordinariis deputationibus imperii, sed etiam extraordinariis publicarum dietarum observetur paritas deputatorum ex utraque religione, sive ex uno, sive ex duobus vel tribus statuum collegiis fit faciendi deputatio. *) En igitur locum, ubi ne puncto quidem interveniente idem de ambabus deputationum speciebus asseritur, petitur; ubi de novo modo introducendo neque cogitatur, neque partis religionis alia mentio fit, quam ut harum ratione paritas numeri personarum observetur; ubi solummodo de collegiis imperii qua talibus, in causis religionem non attingentibus arctissime conjunctis, sermo; ubi ergo alia mens inveniri nequit, quam idem de ambabus deputationibus valere debere, quod conjunctionis verba: *sondern auch* confirmant, i. e. non in deputationibus solum ordinariis jam existentibus, sed etiam iis quæ casu singulari, fortuito, ex omnium statuum consensu existituræ sint, idem observetur, paritas numeri personarum ex utraque religione locum habeat. Ceteros, hanc justificantes declarationem, locos videbis apud de *Meiern* **). Catholicorum responsio, initio paritati

C 3 nume-

*) Das 8te Gravamen anlangend ist nothwendig, daß der darin gethane Vorschlag zu Werke gerichtet, und nicht allein bei der ordinari Reichsdeputation die Anzahl der deputirten von beiden Religionen gleich gemacht; sondern auch bei allen extraordinari deputationibus auf Reichsconventen solche Parität in Acht genommen werde, es ergehe die Deputation von einem, zweien oder allen dreien Reichscollegiis. De *Meiern* l. c. tom. II. pag. 572.

**) De *Meiern* l. c. tom. III. pag. 166. 167. in der ferneren Erklärung der Protestanten: auf den Reichsdeputationstagen soll die Anzahl der Depu-

numeri deputatorum ex utraque religione contradicentes, huic plane adæquata; silet nempe de modo, firmo argumento, hanc cordam non esse tactam. Certo enim paritatem numeri abnuentes, de tali contra apertam observantiam introducenda mutatione non tacuissent, cum eo ipso quilibet eorum juri in electione deputandorum comitaliter concurrenti abdicare necessario debuisset; juri quod omnibus competere statibus, catholicos semper tenuisse, vel ipsa hæc responsio, totam ad comitia remittens materiam, satis affirmat. Si ergo in deputationibus ordinariis quoad modum ipsum nihil immutatum esse ex agnita a parte protestantium observantia infra sim ostensurus, si unum idemque petitum esse & in extraordinariis ex antea dictis pateat, idem & in hisce quoque sustineri defendique naturalis lanaque gravaminis allegati, legisque interpretatio jubet.

§. 17.

Ex eo quod catholici paritatem numeri personarum utriusque religionis in deputationibus imperii in tractatibus P. W. plane abnegarent, totamque materiam non nisi in comitiis majoribus deliberari posse ac debere prætenderent *) protestantes vero eo redirent, ut nisi hac pace omne tollatur punctum, quæstionem saltem an hæcce religionis paritas obtineri debeat, determinari debere; defenderent ac peterent, remissa denominatione personarum deputandarum ad proxima comitia, ex eo, inquam, declarari poterit & projectum ex parte protestantium prolatum, & art. V. § 51. supra allegatus, huic innixus; cur nempe non una eademque propositione, sed puncto intercedente, de deputationibus extraordinariis nova propositione determinatio facta sit? Projectum a legato

Deputirten von beiden Religionen gleich gemacht, wie auch auf Reichstagen bei allen Deputationen, sie ergehen von einem, zweien oder allen dreien Reichscollegiis solche Parität in Acht genommen werden. Correspondet cum hoc tom. III. pag. 285. & 300.

*) De Meiern I. c. tom. II. pag. 563. 564. tom. IV. pag. 84.

legato suevico *Salvio* confectum, sequens erat: „ordinario-
rum deputatorum numerus ex utriusque religionis proceri-
bus æquetur; de personis autem in proximis statuatur co-
mitiis. In deputatorum conventibus, itemque comitiis uni-
versalibus sive ex uno, sive duobus aut tribus imperii colle-
giis deputandi veniant, æquetur deputatorum numerus ex
utriusque religionis proceribus. „*) Correspondet id cum
protestantium declaratione in puncto gravaminum legatis
Suevicis exhibita § 20: “in conventibus deputatorum imperii
ordinariis numerus ex utriusque religionis proceribus æque-
tur, de personis autem in comitiis proximis statuatur. In ho-
rum conventibus, itemque comitiis universalibus, sive ex uno
sive duobus aut tribus imperii collegiis quacunque occasione,
ad quæcunque negotia deputandi veniant, æquetur deputa-
torum numerus ex utriusque religionis proceribus. „**) Idem
continetur in declaratione cæsareanorum ***) eodem-
que modo res composita ****) quæ compositio § pho. 51. art.
V. supra allegati continetur. Cum nempe deputationes ordi-
narie, uti ex legibus patet, in perpetuum valituræ, stabiles,
semperque subsisterent; denominatio personarum adjungenda-
rum fieri poterat vel statim, vel, catholicis hanc materiam
ad comitia semper remittentibus, conventa saltem affirmatio-
ne quæstionis an, denominatione vero ipsa ibi remittenda,
determinatio hæc hac lege facienda, necessario, propositione
separata fieri debebat; cum idem de extraordinariis deputa-
tionibus affirmari atque constitui posse, impossibile erat. De
his enim, casu, negotiis obvenientibus orituris, ignotoque
plane quo tunc consisterent numero, ex earum natura, de-
putandos in eventum *in proximis* comitiis determinari, re-
pugnat. Quidquid ergo de denominatione deputandorum *in*
proximis comitiis hac lege determinandum, propositione sepa-
rata

*) De *Meiern* I. c. tom. III. pag. 433.
**) De *Meiern* I. c. tom. IV. pag. 89. 108.
***) De *Meiern* I. c. tom. IV. pag. 127. 150.
****) De *Meiern* I. c. tom. IV. pag. 202. 546. 574.

rata ut fieret, necesse erat, cum hoc unice ad deputationes ordinarias, differentia nempe accidentali, non essentiali, ad extraordinarias non quadraret. Inde declarandum, cum solummodo, ut determinatio adjungendorum seu deputandorum in *proximis* fieret *comitiis*, ad deputationes extraordinarias non quadraret, paritas vero numeri religionis de eis eodem modo, quo in ordinariis conventa ac constituta erat, cur missa de electione in *proximis* comitiis mentione, tantummodo ob catholicorum oppositionem ratione ordinarium facienda, omne illud repeteretur, quod ab initio in gravamine allegato desideratum; idem nempe de ambabus deputationum speciebus, quod in projecto protestantium hoc Spho allegato in oculos incurrit, excepto unico accidentali: in *proximis* comitiis. Inde repetitum est: in deputatorum conventibus, vel secundum declarationem protestantium allegatam & instrumentum Pacis: in horum conventibus, itemque comitiis universalibus. . . . Si ad quaecunque negotia deputandi veniant, æquetur deputatorum numerus ex utriusque religionis *proceribus*. En igitur utrum quid vel minime essentialiter diversi de deputationibus extraordinariis constitutum sit, quod non iisdem verbis, eademque intentione de ordinariis statutum? æquetur deputatorum numerus ex utriusque religionis *proceribus*, sunt quæ tam de ordinariis quam extraordinariis deputationibus imperii uno eodemque modo unaque petierunt, sunt, quæ obtinuerunt. Quid enim hic de modo? Sane nihil; non dicitur: æquetur deputatorum numerus ab utriusque religionis *proceribus*; sed *ex proceribus*, quod utique, modo antiquo satis noto, si cuique religionis parti denominatio deputandorum seorsim competere debuisset, aut desiderata esset, a providis, cautisque projecti auctoribus intermissum non foret, nec omitti potuisset, ut nempe tolleretur observantia anterior, & agnita.

§. 18.

Magis magisque hæc omnia per ea, quæ durantibus hifce P. W. tractatibus peracta sunt, confirmari, cum sic, quid proprie

proprie intenderint compaciscentes melius eluceſcat, ex ſequentibus patebit. Eo tempore cum de tollendis in medium prolatis gravaminibus deliberaretur, maximaque ex parte quaefitio de deputationibus imperii exorta, jam compoſita, jam decifa erat, differentias domos inter Haſſiacas fummo pacis compoſitioni impedimento eſſe communiter agnebatur; deliberatione inde in tribus imperii collegiis, quomodo hiſce mendum ſit differentiis, inſtituta, concludum collegii principum ſequens erat: „ Deputati extraordinarii von dreien Reichsräthen, ſollen die Caſſeliſchen und Marburgiſchen den Biſchofshof beſcheiden, jene in utroque puncto, dieſe aber in cauſa Marburgenſi die Nothdurft vortragen und zu Gemüth führen. Quinam ſint deputandi? *Salzburg* votando: Oeſtreich, Bamberg, Prälaten Altenburg, Zelle, fränkische Grafen. Confirmat ſe cum voto Salisburgenſi *Magdeburg* — *aſt Neuburg* votando determinabat: *Salzburg, Bamberg, Prälaten, Altenburg, Braunschweig, fränkische Grafen.* — In Ende und nach dem män ringsherum votirt, ſeind *die majora* dem Neuburgiſchen voto beigefallen. „ *) En igitur modum a compaciſcentibus ipſis, ab auctoribus pacis Weſtph. obſervatum; tempore, quo paritas deputandorum deſiderata, concedebatur, quo ergo, quomodo paritas utriusque religionis petita, quid in deputationibus imperii mutatum ſit, practice oſtenſum. Modum enim ſi variari projectum, petitum proteſtantium fuiſſet, eos hic ſane, ut hæc principia in uſum veniant, curaturos fuiſſe, tanto magis dubio caret, quam denominatione non niſi de adjungendis ad deputationem *ordinariam* in *proxima* comitia delata, de deputationibus *extraordinariis*, tota ſtatim utriusque religionis paritas, ſecundum mutatum novamque modum applicari potuiſſet, aut potius debuiffet. Aſt collegialiter plane, promiſcuae votando deputatos electos eſſe, more ergo modoque ante P. W. uſitato, ne ulla quidem de novo modo mentione facta, protocollum allegatum in ſtentationem ſententiæ catholicorum cuilibet indicat, ita ut

vel

*) Protocollum huius deliberationis reperies in extenſo apud *de Meier* I. c. tom. IV. pag. 625, uſque 636.

vel ex hoc solo pateat per art. V. § 51. J. P. novum deputandi modum in deputationibus imperii introductum non esse.

§. 19.

Si ergo observantia ante P. W. pro catholicorum militet sententia; si protestantes gravamine allegato, non nisi paritatem numeri personarum, alium de modo observantes silentium, petiere; si J. P. ipsum in modo deputandi, variata tantummodo deputationum forma, nil mutaverit; nil profecto obstat, cur principium illud juris universalis: quod mutatum non est, cur ei stare prohibeatur? applicari possit & debeat? id quod, expressa ejus in J. P. facta agnitione, quoad totam suam extensionem locum invenire debet. *) nam sit mutua & exacta aequalitas inter utriusque religionis status, quatenus formae reipublicae, constitutionibus imperii & praesenti conventioni conformis est, jubet J. P. O. **) Coincidit cum hoc quidquid de lege posteriori correctoria in jure valere notum, quam stricte & non ultra litteram interpretandam esse, communis doctorum sententia tenet. Inde ergo observantia ante J. P. O. in hac materia usitata tamdiu conservanda, tam diu pro ea tanquam norma legali respondendum, donec mutatio ejus expressa ostendi possit; quae cum tantummodo in J. P. formam deputationum attingat, modum vero intactum relinquat, nec ad modum deputandi extendi posse principia haece postulant, cum quaelibet lex pro substrata solummodo materia, ex petito, ex deliberationibus, tractatibusque praesentibus cognoscenda, atque declaranda sit.

§. 20.

Aliam hujus legis interpretationem nec legati ad pacem conficiendam missi, nec scriptores protestantici ipsi, qui opera sua

*) Haecce principia catholicos semper tenuisse, vide sis apud Schavovitz I. c. tom. I. pag. 401. seq.

**) Art. V. § 1.

sua immediate post J. P. confectionem in lucem dedere, sci-
 verunt; ita & non aliter declararunt mutationem per allega-
 tum art. V. §phum 51. in deputationibus imperii factam; viri
 tamen, qui sensum ejus, eo accuratius tenuisse, quo vixerint
 ei propius, ne dubitari quidem poterit, quique eodem pro
 parte religionis suæ fervore imbuti, quo instrumenti Pacis
 auctores, aliquid in detrimentum ejus defendisse, nisi veritas
 id postulaverit, cogitare nefas est. Sic *Franciscus Irenicus* pro
 utilitate partis religionis suæ sub ficto hoc nomine, omni, quo
 poterat, studio militans, & ipse fatetur, deputandos ad depu-
 tationes extraordinarias promiscue votando per vota majora
 eligendos esse. „ Postquam, inquit, inter se convenere (de
 deputatione extraordinaria) tria collegia, deputantur a singu-
 lis collegiis præter ordinarios alii & quidem ambulatorii de-
 putati (i.e. transeunte non perpetuo jure), quam nuntiaturas
 deputationem vocant; constituuntur tales deputati *per majora
 cujusque collegii*, ita ut parificetur numerus utriusque religio-
 nis. **) Eadem defendit vir in jure publico certe expertis-
 simus, per plurimaque scripta celeberrimus, nec minus im-
 mediate post J. P. auctor protestanticus. „ Constituuntur
 sunt verba ejus, tales deputati (in deputationibus extraordi-
 nariis) *per majora cujusque collegii, ita ut parificetur numerus utri-
 usque religionis.* **) Novitatem igitur sententiæ protestantium
 in hac materia scriptores eorum ipsos ostendere ex hoc vi-
 dere est, quæ si observantiam immediate J. P. subsecutam
 consideraverimus, magis adhuc elucescet, quæque principiis
 solummodo convenientiæ, favorabilis fortasse quandoque
 protestantibus fore, seorsim si eligendi essent deputandi, tri-
 buenda, eo ipso satis indicat, principia hæcce noviora, iis
 ignota temporibus, nec pro basi strui potuisse, nec igitur ho-
 die, eo quod sint nova, applicari posse.

D 2 §. 21.

*) *Franc. Irenicus* in collegio juris publici rom. Germ. in Philippi Andr.
 Burgoldensis discursus historico politico ad J. P. Osnabrugo — Mo-
 nasteriensis 1670. part. 3. pag. 23.

**) *Ahasv. Fritschius* tract. de conventibus deputatorum ordinariis,
 1679. cap. 9. de deputationibus extraordinariis § 5. n. 22.

§. 21.

Si quid dubii adhuc resideret, observantiam P. W. immediate subsecutam, vel declarare, vel determinare id melius posse, cum probationum in jure publico fontibus adnumeretur, ut ostendam necesse non est; agnita sunt principia & indubitata; mihi igitur nonnisi restat, quam ut, quæ fuerit de hac materia observantia, afferam, ad quod nunc propero. In proximis post. P. W. comitiis anno 1653. cum cæsarea propositione de die ad diem, facta licet per resolutionem expressam de 11 Febr. dicti anni, de ea 10 Martii faciendâ, promissione, ob differentias, præcipue reginam Sueciæ inter & electorem Brandenburgicum, ob ulterioris Pomeraniæ restitutionem oratas, longe nimis differeretur, elector Brandenburgicus tandem, ne ob solas hæc differentias totius imperii conventus in deliberationibus amplius impeditur, proposuit, ut cæsareæ majestati, licet ante propositionem cæsaream solemnem, publicæ sessiones inter status institui non solerent, placeret, has differentias tanquam totius imperii causam collegiis imperii ad deliberandum proponere; quod etiam nomine imperatoris per directorium Austriacum factum est. Conclusum extraordinarii hujus conventus erat, ut ad conficiendum litterarum ad reginam Sueciæ mittendarum conceptum, deputarentur status ex unoquoque imperii collegio. Ex principum inde collegio electi sunt: *Oestreich, Bayern, Salzburg, Bamberg, Bilsanz, Altenburg, Culmbach und Braunschweig-Lünneburg-Wolfenbüttel*. Deputatio utique extraordinaria, ubi de eo, deputandos seorsim a religionis partibus eligendos esse, ne cogitabatur quidem; ordinario eligebantur modo, ante P. W. consueto, quod vel ex eo jam constat, ex parte protestantium in hisce conventibus viginti defuisse *vota*, observari. Paulo post in medium ab Altenburgico prolato, ut saltem, cum cæsarea propositio differenda adhuc sit, preparatorie de quibusdam ageretur materiis, ad facilitandam in conventu imperii deliberationem, duodecim sessiones extraordinariæ ex imperatoris con-

*) De Meiern acta comitialia tom. I, pag. 53. 58. I. B. § II. 12. pag. 64. Nr. 2.

consensu *) a statibus imperii, principibus præcipue habitæ sunt. In congressu extraordinario quarto ubi de evacuatione urbis *Vechte* deliberabatur, vota eo redibant, ut deputatio extraordinaria ad hoc finiendum negotium ex septem circulis eligeretur. Reassumpta hac materia sessione undecima directorium Austriacum proponebat: „Die Stände würden sich erinnern, was Gestalt bei vorigen Sessionen geschlossen, daß die Vechtische Sache vor den deputatis aus den 7. Zahlreifen vorgenommen werden sollte, weil aber deshalb Irrungen entstanden, als wäre für gut befunden worden, zur Umfrage zu stellen, ob anstatt der Kreis, eine Reichsdeputation aus allen collegiis beliebt werden sollte. *Deutschmeister* votando ad hanc deputationem nominabat: ex scanno ecclesiastico: Salzburg, Münster, Osnabrük und Prälaten; von der weltlichen: Bayern, Zweybrücken, Sachsen, Brandenburg, Wolfenbüttel, Wirtenberg, und die Wetterauische Grafen; cum hocce voto se confirmabant: Würzburg, Augsburg, Coftanz, Sachsen-Weimar, Sachsen-Gotha, Sachsen-Eisenach, Basel, Baaden-Baaden, Ellwangen, Prüm, Arenberg und Zellern.“ **) aliis vero præcise e circulis eligendos esse votantibus, *conclusum*: „so viel die Vechte anlanget befindet sich daß die vota etwas ungleich ausgefallen, zwar die deputation aus allen dreien Reichscollegiis zu nehmen; aber eines theils hierzu aus diesem löblichen Fürstenrathe: Salzburg, Strasburg, Coftnitz, Münster, Osnabrük, Prälaten, Bayern: aus den Häusern Sachsenbrandenburg, Wirtenberg, Hessenkassel, Wetterauische Grafen ernannt.“ ***) Sic igitur observantiam sensum J. P. optime declarare, atque unice pro catholicorum sententia pugnare, non est ut moneam, cum actus ipsi, a confectione legis nullatenus remoti, loquantur. Ultima quidem deputatio ob præcedentiæ controversias suam non vidit existentiam; ast nihilominus ex hoc videre potest, *promiscue votando* deputandos eligendos, & electos esse, de par-

D 3

*) De Meiern 1. c. pag. 71.

**) Henniges Meditat. ad J. P. Mantissa 1. pag. 44.

***) De Meiern act. Comit. tom. 1. pag. 200. 1. B. § 28. n. 4.

te religionis qua tali non esse cogitatum, sed totum principum collegium, singulique uti de quaestione an? Sic & de eo, quinam sint deputandi? vota promiscue dedisse.

§. 22.

Sessione extraordinaria 7ma die 17° April. deliberatum, quomodo monita principum ad capitulationem cæsaream faciendam, & electoribus tradenda essent? decernebatur, ut deputati extraordinarii hæc monita colligerent, in pleno ante cum electoribus communicationem, referenda. *Conclusum* per Oestreich: „So viel die Deputation in puncto capitulationis anlange, solle dieselbe ex utraque religione pari numero 6 oder 7, auf beiden Seiten genommen, die Benamfung aber einer und der anderen Religionsverwandten *heimgestellt* und also bald expediret werden.“ *) Quod igitur conclusum, cum cuilibet religionis parti deputandorum determinatio, & primo quidem ex parte catholicorum A. C. add. parti *libere* relinqueretur, ostendit, id non communiter aut contrarium in usu fuisse, denominationem nempe non seorsim, sed promiscue votando fieri solere; hic vero spontanee, ex libero statuum consensu cuique parti seorsim relinqui. Aliud verba, hisce occasionibus usitata: *heingeben*, *heimstellen*, *überlassen*, *freystellen* non indicant. Quod enim quis jure perfecto petere, quod cuidam vel legibus vel observantia competit, ut precario sumat, ut exercitium hujus juris ex bona solummodo alterius partis voluntate, ex libero ceterorum consensu, per verba, facultatem deputandos connumerandi sat clare indicantia, concedatur, nec neceffe, nec suadendum esse, nec absque contradictione & protestatione permissum fore, probatio-

*) De Meiern l. c. Simile conclusum invenies apud Schawroth concl. corp. evang. tom. 1. pag. 414. ubi allegatur conclusum per *Salzburg*. Id in actis comitialibus hujus anni invenire non potui, sed conclusum, per *Oestreich*; nec sessio extraord. 7ma die 7° May sed 17° Apr. 27° Apr. habita esse videtur. Interim quid quid sit, in substantia correspondent, denominationem libere religionis partibus relictam esse,

bationem neminem a me requirere puto. Ad qui ergo separata permissio, eine Heimstellung, si rei natura id non exigisset?

§. 23.

Propositio ipsa a directorio Austriaco sessione undecima die 14. May non cuilibet religionis parti, sed toto principum collegio facta, id magis adhuc confirmat; en eam: „Als auch bei vorigen Sessionen dafür gehalten, daß der Punct den Unterhalt der C. G. Personen betreffend ante propositionem (caesaream) per deputatos wohl könne abgehandelt werden, so wolle man vernehmen: ob die Stände (non ergo, an religionum partes, an catholici ex una & protestantes ex altera parte eligere vellent) zu dieser Sache Behuf etliche deputiren und benennen wolten. *Salzburg* votat: man könne es bei den ordinariis deputatis lassen, jedoch mit adjunction *Salzburg*, *Bamberg*, *Sachsen-Altenburg* und *Württemberg*. *Magdeburg* weil bishero die Berathschlagungen und deputationes ordinariæ gewesen, so mögten zur extraordinari deputation nachfolgende gezogen werden: *Oestreich*, *Salzburg*, *Deutschmeiſter*, *Coſtanz*, *Hildesheim* und *Prälaten*, dann *Sachsen-Altenburg*, *Culmbach*, *Wolfenbüttel*, *Wirtenberg*, *Meklenburg* und *Wetterauische Grafen*.“ *) En igitur, si unquam nominari poterit, perfecte seorsim factam denominationem deputandorum, quæ iterum anteriorem liberam religionem optime declarat; promiscue, uti ante J. P. sic & nunc votabatur, ut ex eo mens art. v. § 51. satis eluceat. Sessione jam subsequenti duodecima $\frac{7}{10}$ Maji deputabantur ex scanno ecclesiastico: *Oestreich*, *Salzburg*, *Bamberg*, *Würzburg*, *Coſnitz*, *Münſter Weingarten*; ex sæculari: *Bayern*, *Sachsen-Altenburg*, *Braunschweig*, *Pommern*, *Württemberg*, *Hessen*, & ex comitibus *Fürſtenberg*. Hæc igitur ex scannis deputandorum denominatio, eam non a singulis religionum partibus, non seorsim, sed promiscue votando factam esse, per se jam probat, quodque votum

*) De Meiern I. c. *Schauroth* I. c. tom. I. pag. 445. *Henniges* Meditat. ad J. P. spec. V. Mant. 3. pag. 45.

Magdeburgense extra omne dubium ponit, præcipue cum hac denominatione facta disparitas personarum ex utraque religione appareret, quod sane, nisi promiscue votando, fieri non potuisset. inde postea his, ut par esset utriusque religionis numerus additi: *Culmbach*, *Meklenburg*, *Anhalt* und *Wettinische Grafen*. *) Horum denominatio secundum conclusum a *Schauroth* allegatum **) A. C. addictis relinquebatur: „ Weil bei dieser deputation sich eine disparitas religionis befindet, so wurde denen der A. C. freigestellt, ob und welche sie aus ihren Mitteln dazu benennen wolten; “ quæ iterum libera electionis relictio, conjuncta cum anterioribus votis, modoque quo ceteri electi, quæ hucusque de observantia pro catholicorum sententia militante dixi, firmiora adhuc reddidit. Quid valeat interim de tali libera relictione, Freistellung per se spectata, § anteriori annotavi. Convenit cum hoc, quod sessione ordinaria 6ta die 29 Jul. 1653. actum. Cum nempe in tribus imperii collegiis, habita re- & correlatione conclusum sit, quid ad petitionem legati Poloniæ & Angliæ, de ferendo eis a rom. imp. germ. contra hostes auxilio, respondendum, & quomodo gravaminibus contra Franciam medendum, directorium Austriacum hac sessione proponebat: an hæcce conclusa per directoria, an per deputatos cæsareæ majestati tradenda sint? *conclusum*: „ die Uiberreichung könne wohl durch eine enge deputation, als nemlich von jeder Bank nur 3 verrichtet werden; ast votabant Sachsen-Altenburg, Culmbach und die Braunschweigischen, dals es dieserwegen bei der deputation ad re- & correferendum zu lassen; wolte man aber ja nicht zur consequenz gezogen werden und pari numero von beiden Religionen seyn, wozu danh auch *ex parte catholicorum* ein Prälatischer und a parte evangelicorum ein geistlicher Abgesandte könnte genommen werden.“ ***) En igitur votum protestantium in personam deputandorum catholicorum, quarum denominatio, si non promiscue, sed seorsim facienda fuisset,

*) De *Meiern* act. comit. pag. 201. 203.

**) *Schauroth* l. c. tom. I. pag. 414.

***) De *Meiern* act. comit. 1. Th, S. 343. 2. B. § 18. n. 3.

fet, si jus religionum partium esset, eos non attineret, omnia arbitrio alterius partis, suos solummodo nominantis, necessario relinquendum.

§. 24.

Seorsim igitur denominandi deputandos permissiones, Heimstellungen, Freistellungen alium habere non posse sensum, quam quod, jure connominandi licet competente, hoc tamen casu denominatio unicuique religionis parti, relinquatur, acta conventus imperii anni 1654, primi & continuati post. J. P. confectionem, ubi ergo & sensus ejus, & quænam præsentis conventu agitata actaque erant, recenti tenebatur memoria, demonstrant. Cæsarea Majestas a statibus imperii desiderans, ut punctum tranquillitatis & securitatis publicæ ante conventus hujus finem, per ordinationem aliquam imperii (eine Reichsverfassung) terminarent, id deliberationi statum per decretum de die 19 Mart. 1654. subjeci curavit. Directorium inde Austriacum die 1° Martii hujus anni proposuit: „Ratione futuræ securitatis wolten Ihro Kaiserl. Majestät gern vernehmen, was Churfürsten und Stände vor Mittel an die Hand nehmen würden, votabat jam: *Bayern*: zur Verhütung künftiger Gefahr würde requirirt eine Reichsverfassung; dero Behuf wolte die Executionsordnung zu revidiren und per extraordinarios deputatos vorzunehmen. Weil nun eine solche Verfassung auf die Kreise ablaufe, wären ex singulis circulis deputati zu nehmen. Die Oestreichischen und Burgundischen Kreise mögten die ihrigen selbst benennen; aus dem Fränkischen Kreise schlage er vor: Bamberg, Culmbach, Coburg. Aus dem Bayrischen: Salzburg und Bayern. Aus dem Schwäbischen: Costnitz und Württemberg. Aus dem Oberrheinischen: Worms und Hessenkassel. Aus dem Westphälischen: Münster, Osnabrük. Aus dem Niedersächsischen: Hildesheim, Bremen, Magdeburg, Braunschweig und Mecklenburg.

E

Magde-

Magdeburg: zur besseren Versicherung feie eine Reichs-
verfassung vorzunehmen, worin er sich mit *Bayern* confirmi-
re, nur daß aus dem Oberfächfifchen Kreife mögte Altenburg
hinzugezogen werden.

Simmern: aus dem Bayrifchen voto habe er vernommen,
daß aus dem Oberrheinifchen Kreife Simmern vorbeigegan-
gen, da derfelbe doch darin das directorium führe; refervi-
re ihm deswegen refervanda.

Lautern, Neuburg: wie Bayern und Magdeburg.

Bremen: weil inter deputatos die paritas religionis müfte
obfervirt werden, könne man im weftphälifchen Kreife Vehr-
den mit dazuziehen.

Worms: Coburg qua Coburg gehöre nicht in den fränki-
fchen Kreis, man könne davon Altenburg aus dem oberfäch-
fifchen Kreife nehmen.

Altenburg: er wolle fich ratione modi agendi & deputan-
dorum mit *Bayern* und *Magdeburg* confirmiren, cum contra-
dictione gegen Neuburg ratione des weftphälifchen Kreifes.

Gotha: ratione deputandorum & numeri ad majora; paritas
religionis müfte dabei obfervirt, und aus dem oberfächfifchen
Kreife mehr als Altenburg genommen werden.

Pommern, Halberftadt, Minden, Meklenburg eodem modo vo-
tabant, addito femper: paritas religionis müfte dabei obfer-
virt werden.

Conclufum. Betreffend nun diejenige fo hierzu (ad deli-
berationem de puncte communis securitatis & defenfionis
publicæ) im Namen gefanter Stände zu deputiren, werde dem
Churrhein- und auch dem Oeftreichifchen und Burgundifchen
Kreife heimgeftellt, *) wer ihrenthalben zu diefer deputatation
verordnet werden mögte. Aus den anderen Kreifen wären
die Anfehreibenden Fürften und an dero Namen ihre anwe-
fende Gefandfchaften zu verordnen, doch hierbei eine glei-
che Anzahl von beiden Religionen zu obferviren, und wer-
den

*) En liberam rektionem, eine Heimftellung, quis inde deputandos ex
hifce circulis a ceteris statibus eligi non potuiffe defendet? nonne
potuis contrarium elucefcit, eligendos quidem ab omnibus effe, aut
libere pro hoc casu hifce circulis committi?

den sich beide Theile aus einem und dem anderen Kreise zur Erhebung der Parität für weitere Stände beizuordnen seien, zu erklären wissen. „^{*)} Aliam igitur vides deputationem extraordinariam placitam, modumque quo eligebantur & eligendi sint deputandi. Promiscue id factum esse, in oculos incurrit; ne verbo quidem cogitabatur de religionis parte, qua tali, de jure aliquo eligendi extraordinario, exclusivo, merito licet saepius adjecto, paritatem numeri personarum ex utraque religione observandam esse. Sic observantia antiqua ante J. P. usitata & per hanc deputationem confirmatur; ostendens simul protestantium intentionem hujus temporis nullatenus fuisse postulandi novum deputandi modum, nec igitur per J. P. obtinuisse. Omnes enim tam in personas catholicorum quam protestantium votarunt, eodem quo 1641 modo. Imo Gothanus expresse ratione deputandorum & numeri ad majora provocat, publico argumento, ita juris esse & esse debere. Exinde igitur conclusi allegati finis: *es werden sich beide Theile zur Erhaltung der Religionsparität zu erklären wissen* explicandus i. e. se declaraturas fore secundum modum super hac materia in publicis deliberationibus usitatum, quemque praesentem vidimus. Hoc innixus principio deliberatione super eo continuata *Altenburg* votat: „*Errinnerte, dass die gestrigen Tages per majora benannte deputati, dem concluso einzeln inserirt werden.*

Hildesheim wie *Altenburg*.

Wolfenbüttel erinnert das nemliche wie *Altenburg*. *Hildesheim* und Gleichstimmende. „^{**)} Per protestantes igitur ipsos hic agnitos, deputatos per majora esse denominatos & denominandos; quod legitime factum esse nemo eorum dubitat, nemo contradicit, postulant inde hi optimo jure, ut legitime electi, etiam inserantur concluso.

E 2

§. 25.

^{*)} De *Meiern* act. comit. 1. Th. pag. 1023. usque 1032. 7. B. § 3. n. 2.

^{**)} De *Meiern* 1. c. pag. 1034.

§. 23.

Hanc observantiam per adducta satis jam jam firmatam, singulis fere annis magis magisque suffulci, ex sequentibus patebit. Anno 1663 mensē Majo, deliberatione super extraordinaria deputatione habita, conclusum de ea per Austria-cum publicatum, non deputatos Catholicorum solum, sed etiam A. C. add. proferens: *Bremen, Pfsalz-Lautern & Halberstadt*, firmo satis argumento, promiscue votando eos electos esse. Nec ulla ex parte adversa contradictio prolata, nec ulla adjuncta reservatio. Gratæ erant utique hujus temporis hic denominatæ protestantibus personæ, quas jam mensē Martio nominasse, an jure? si dicerent saltem optasse vel recommendasse, prætendunt; ast catholicos in eorum, quorum deputatione protestantibus placeret, electionem votasse, jus eligendi ipsum nec mutat, nec minuit, illud solummodo ostendens, eos amore publici, pacisque hujus temporis, vel dignissimis votum dedisse, vel gratissimis. Imo id jus toto principum conventui, non singulis collegiis partibusque competere, protestantes ipsi contra comites defendunt. Comites enim Wetteravici & Suevici cum se ipso facto deputationi adjunxissent, protestantes de eo indignati, non singulis collegiis, sed *toto principum collegio* deputandos suo e corpore eligendi jus competere, asserunt; quod ex parte adversa verorum principiorum, observantiæque allatæ agnitionem prodit. *)

§. 26.

Alia deputatio imperii extraordinaria anno 1681, cum de pace cum Francia ineunda Francofurti congressus institutus, occurrens, hæcce principia eo ipso, quod cuilibet religionis parti seorsim eligendi facultas committeretur, magis firmat, cum conclusum collegii principum eo rediret, ut facultas hæc *non nisi pro hoc casu* absque ulla de futuris præteritisque

*) *Schaueroth* l. c. tom. I. pag. 419.

Henniges Medit. ad J. P. Mant. I. pag. 36.

que consequentia competeret. Rationes publicæ, ne rixis inanibus differeretur diu optata pax, ita ut fieret, satis suadebant, præsertim cum per clausulam reservationemque concluso adjectam, quin publicam postponerent salutem, sibi satis prospicerent catholici. *) Ast & hic quoque cum ex parte catholicorum Austriaco & Bambergico nominato, postea Bojarum adjungi proponeretur, Palatinoveldensis & Palatino-Lauteranensis hunc votando adjuvabant, id quod legatus Magdeburgicus anno 1697 ac unicum actum noviozem pro catholicis militantem agnoscit, licet Palatino-Lauteranensis vota illorum tantummodo de numero intelligenda esse, contendere velit.

§. 27.

Simili ratione nititur denominatio deputationis extraordinariæ ad Pacem Rivvicensem missæ. Cum enim A. C. ad dicti status de deputandis ex sua parte ad huncce congressum absque omni catholicorum concursu jam inter se convenerant, personasque nominarant, Austriacus contra jus modumque id fieri strenue defendebat. Illi inde id *ad negotium solummodo facilitandum* factum esse declarantes, & ipsi jus contrarium eis haud competere agnoscunt, cum alias inutilius, periculosiusque hac excusatione cogitari nil posset. Austriacus, hac declaratione, *ad facilitandum negotium* ita actum esse, contentum se dixit, expressè tamen protocollo inferendum esse, hunc actum, cum ex parte protestantium res integra amplius non fit,

E 3

*) *Londorp* acta publica tom. II. lib. 12. pag. 299. Gleichwie man eine enge und in wenig Personen bestehende Deputation aus bewegenden Ursachen und Niemanden an seinem competirenden ordinären Deputationsrechten und sonst in geringsten nachtheilig vor diesmal am zuträglichsten erachtet, als seind erwählt worden. . . *Schauroth* l. c. tom. I. pag. 393. *Salzburg* demnach man sich dahin verglichen, dass für diesmal und ohne Consequenz ein jeder Theil die Seine a part zu Deputiren hätte; als wäre Catholischer Seits per majora deputirt worden Oestreich und Bamberg. — Was die Reservation beträfe, würden die Protocolle zeigen, wie es vor diesem in dergleichen Fällen gehalten worden. *Henniges* l. c. pag. 47.

fit, in ullam trahi non debere consequentiam. *) Magdeburgicus quidem A. C. addictos non nisi more modoque consuetogisse, conclusaque profutare, in quibus catholici id jus protestantibus competere, agnoverint, asserit; ast quæ jam dixi, quid de hac loquela sentiendum, satis ostendunt; talia, de quibus hic sermo, conclusa collegii principum invenire huicque non potui, nec invenienda erunt, cum annis subsequen-
tibus, ubi summe tamen de hac materia certatum, hujus farinae ne unicum prolatum sit. Illa igitur intelliget, ubi libere, ut mediretur malis, unicuique religionis parti denominationem seorsim relictam esse, jam notum est; ubi foret utique juris paradoxon, ex actibus aut toties quoties contradictis, aut gratuito concessis, cum adjecta expressa protestatione de non præjudicando ratione futuri, jus contrarium inferre, aut potius proprio sibi Marte arrogare velle. Recte igitur Austriacus unice ad protocolla absque allegatorum refutatione se refert.

§. 28.

Anno 1704. occasione deputationis extraordinariæ ad visitandam cameram, late strenueque de hac thesi ex utraque parte certatum, ita ut vota hic data pro optimis super hac materia commentationibus habenda sint, quin tamen speratum habuerint effectum. Rationibus enim cedere eisque vinci, animorum motus, nimium jam auctus, amplius non sinebat, nec unquam, uti postea apparebit, partis adversæ gustui, potestatem se, sicque optimas decidendi rationes pro sua thesi tuenda habere non ignaræ, accommodatam fuisse videtur. Certamine igitur pluribus diebus de jure deputandi inutiliter usque partis ad maturandum negotium unicuique religionis parti

*) *Oestreich*: Aus der Rücksicht, daß es, (die einseitige Benennung) zur Facilitirung des Werks geschehen, liesse er es dabei bewenden; jedoch seie expresse ad protocollum zu bedingen, daß, nachdem ex parte protestantium nicht mehr res integra seie, selbiges in keine Consequens gezogen werden solle. *Schaurath* l. c. tom. I. pag. 396. & 426.

parti suorum relinqueretur electio, reservatis ex propositione catholicorum reservandis. *) Etiam si, ergo prima fronte non nisi generalis videatur hæc reservatio, specialitatem suam per vota antea data, quid sub competentis intellexerint, declaratam satis obtinet; licet etiam ei tanquam generali, ratione thesi controversæ, sicque pro substrata sumenda materia, vigor denegandus haud sit, ut inanis erit, quam faciunt aliqui, loquela, hanc reservationem tanquam generalem imo generalissimam plane superfluum esse. Non ita, potius & hic actus ob liberam denominationis seorsim faciendæ relictionem, Heimstellung, & subsecutam electionem seorsim factam, priorem observantiam, de quibus intelligenda competentia, nondum esse mutatam, demonstrat, ut de eo gloriari pars adversa rationem sufficientem profecto non habeat. Eodem enim tempore in collegio electorali, absque omni adversariorum reservatione, secundum allegatam a catholicis observantiam, & conformitatem actus de anno 1666, ubi etiam deputati ad visitandam cameram promiscue votando electi erant, modus in deputando servatus est. Saxonicus enim Brandenburgicusque non minus ad electionem Moguntini & Palatini, quam catholici in electionem Saxonici & Brandenburgici votando concurrebant, ita, ut ne dubium remaneat, observantiam in collegio quoque electorali pro thesi catholicorum stare, sepiusque agnitam esse veritatem, uti in aliis rebus, nisi præcipuam præfixerit P. W. normam, sic & in deputationibus extraordinariis observato libero omnium statuum suffragio procedendum esse, quin religionum diversitas, cujus corda hic non tangitur, duas in imperio partes sejunctas constitutere jure possit.

§. 29.

Catholici anno 1709, in deputatione ad tractatus pacis de numero personarum earumque electione in medium simul pro-

*) Henniges Med, ad J. P. spec. V. Mant. I. pag. 72. Schaurath l. c. tom. I. pag. 398. usque 433. Endlich wurde einer jeden Religionsparthei die Benennung ihrer Deputirten zu der Sache mehrerer Maturation, jedoch das jedem Theile seine competentia reservirt würden, anheimgestellt.

prolato, in electionem Magdeburgici votarant, de quo id ad maximum tanquam recommendationem valere debere declarabat Halberstadiensis; est directorium nihilominus ex antiqua observantia, cum libera seorsim deputandi relictio pro hoc casu facta nondum esset, conclusum *secundum majora* tam ratione numeri quam personarum proferebat. Contra quod Magdeburgicus cum protestando A. C. addictis reservanda reservaret, Salisburgensis respondit: ex parte directorii aliter notum non esse, quam conclusum ex observantia, ut & fieret in collegio electorali, secundum majora faciendum esse, *) ut inde catholici contra reservationem aliaque in medium prolata sibi reservarent competentia. Sic & hic meris reservationibus cum relatione ad antea acta, res peracta est, ita tamen, ut semper pro catholicis militet, nec adhuc unicum a parte adversa exemplum indubitatum pro stabilienda sua thesi afferri possit.

§. 30.

Acrius adhuc omnique ex utraque parte fervore certatum anno 1710, ob deputationem ad tractatus pacis, ubi rationes omnes, gravissimæ saltem repetitæ, admixtis solummodo iis ac novis, in potestate se tueri & posse & velle latentibus, ex parte primo A. C. add. adductis, ita ut in mox fere accrescerent deliberationes, **) quin, hinc cum ageretur argumentis faustus rei exitus sperari potuisset. A. C. addicti conclusum de hac deputatione sequens proponebant: „Hat man Catholischen und A. C. V. Theils sich miteinander dahin verglichen, daß solche aus 8. Ständen von beiden Religionen pari numero bestehen und aus dem fürstlichen Collegio hierzu 4 deputirte benannt werden mögten, wozu jeder Theil die seinigen folgender Gestalt angetragen.“ En

*) Schauroth I. c. tom. I. pag. 433. seq. *Alte Europäische Staatskanzlei* Part. 14. pag. 860.

**) Schauroth I. c. tom. I. pag. 435. usque 454. [*Alte Europ. Staatsk.* part. 23. pag. 421. usque 464.

***) *Alte Europ. Staatsk.* I. c. pag. 425.

En igitur projectum, ubi *verbis* id stabiliri intenditur, quod rationibus firmari nequibat. Notum enim est, aliquoties, ut citius mediretur malis, ex libero statuum consensu, cuilibet suos nominare parti relictum esse, die Benennung würde heimgestellt, freigestellt, dahin verglichen &c; in hoc vero conclusi projecto verbum: *vergleichen* eo sensu, non acti unquam de electione personarum, sed solummodo ratione numeri factum sit, sumitur, & veritas thesios partis adversæ, non promiscue sed seorsim faciendam esse electionem, sermone hic de religione tantummodo esse, quatenus partes constituat, de corpore igitur ad corpus tractandum, indeque non per majora, sed amicabili statuendum esse compositione supponitur; qui vocis *vergleichen* sensus in deliberationibus hisce allegatis pro basi semper strui, cuilibet legenti facile patebit, ut catholicis igitur non nisi concursus ad quæstionem an & quomodo? nullatenus vero ad electionem personarum protestantium ipsam maneret. Ast non fugit, quid intenderetur catholicos. *Salisburgensis* inde respondit: „ Was die A. C. V. vorgebracht hätten, seie der Observanz, stilo comitiali und Westph. Frieden zuwieder; hierauf und auf die öfters ad protocollum gegebene Reservationen wolle man sich bezogen haben; es seie also *Catholischen* und *A. C. V. Theils* auszulassen und auch das: wozu ein jeder Theil die seinigen folgender Gestalt angegeben “ *). Id ultimum deleri recusabant A. C. add., alia se tuendi media habere & impendere fore asserentes, quin tamen catholici hisce rationibus, strenue observantiæ, styloque comitiali inhærentes, cederent. Aliud inde a protestantibus proponebatur projectum: „ nachdem ein jeder Theil dem anderen die seinigen zu benennen anheimgestellt, mit einander dahin verglichen. “ **) Ast postulabant catholici, ne verbis observantia suaque debilitaretur thesis, poni debere: nachdem ein jeder Theil sich seine Befugnis ratione modi deputandi ausdrücklich vorbehalten, miteinander dahin vergleichen. “ ***) Id quoque recusant protestantes; catholici inde

*) *Alte Europ. Staatsk.* 1. c. pag. 426.

**) *Alte Europ. Staatsk.* 1. c. pag. 440.

***) *Alte Europ. Staatsk.* part. 23. pag. 449.

ne plane mentio, quomodo electio facta sit, in concluso fiet, proponebant, cum id ad protocolla potius, ubi ex contradictionibus, reservationibus utrimque factis, id satis videri possët, pertineret. Insistebant nihilominus protestantes nunc concluso 7ma jam Julii a catholicis prolato: „als auch ferners wegen der Anzahl, wie viel und welche Stände zu der Reichsdeputation ad futuros pacis tractatus gezogen werden mögten, deliberirt worden, hat man sich miteinander dahin verglichen und darauf geschlossen, das . . . aus dem fürstlichen Collegio deputirt werden mögten . . .“ Ad avertendam longiorem hujus deputationis protractationem, catholici ita conclusum formari posse annuentes, declarabant: cum ex parte adversa speciale refugium in voce *vergleichen* peteretur, ne id imposterum in præjudicium afferri possët, se sperare, hocce *vergleichen*, non alio contrario sensu unquam sumi, quam qui in protocollis, datis heic declarationibus, reservationibusque lateret. Eo sensu, respondent protestantes id sumendum esse, quo sumeretur in Recessibus imperii, obliuti utique, verba tantummodo sumenda esse pro substrata materia, ex actibus, quibus ortum debent, declaranda.

§. 31.

Jam & declarari poterit conclusum protestantium *) quod hujus temporis principiis potestatis, optimis utique rationibus decidendi, innixi, pro tuendo suo jure prætenso in conferentia cordiali (einer vertraulichen Conferenz, ita ajunt) fecere, quodque uti ex deductis, ultimis imo actibus patet, tot continet supposita falsa, quot præmissas, unice eo tendens, ut catholici non solum ratione personarum deputandarum, sed etiam, quod antea plane non negarant, ratione numeri a deliberationibus votisque excluderentur, sicque ostenderent, se dispositionibus P. W., observantia, ceterisque argumen-

*) *Alte Europ. Staatsk.* p. 23. pag. 471.

Schauroth l. c. tom. I. pag. 453.

Moser tr. von denen Reichstagen tom. 2, pag. 615.

gumentis vinci, passuros non fore. Modus igitur qui illegalitatem in fronte habet, cujusque unilateralitas jura nec conservare, dare multo minus jure potest, indicans solummodo, quomodo certare ex parte adversa melius visum sit. Quid si catholici iidem usi fuissent argumentis, quo rediisset res? ast recte, cum hoc conclusum unilaterale ne minimum legalis præjudicii afferre poterat vel potest, silentio prætereundum esse censuere. Sic & postea anno 1741 & 1764 legati electorales A. C. add. hoc deserentes conclusum, per vota promiscua de Schemate visitationis se declararunt, primoque cum reliquis provisorie ordinarunt, ut in classem primam Bremensis, loco Palatino-Lauterananensis, Nirnbergaque loco Argentinæ intraret; ultimoque anno per vota promiscue definitum, ut Brunswicensis loco Palatini in latere protestantium, elector Bohæmiæ verò, Palatinusque in latere catholicorum ponendus sit. Igitur per facta sua propria huic conclusio omnino ademptus valor, firmataque thesis, promiscue votando deputandos eligendos esse, ut hoc conclusi neglectu, absque cetera ejus illegalitate, illud ne infirmissimo quidem argumento allegari posse, hi actus unicuique a partium studio alieno satis demonstrant.

§. 32.

Ad actum jam novissimum, quo de jure coeligendi deputandos utriusque religionis quæstio mota, propero, quæ utique secundum allegatum protestantium conclusum modo ordinario, argumentis, rationibusque decidenda, non videbatur, sicque deliberationes difficilem habituras fore exitum, timendum erat. Ast cum nimis aperte vigor ei nullus concedendus, electoralesque illud plane jam neglexerint, opinione tranquillius res agitata est. Die enim sexto Maji anno 1774, quo quæstio hæc ultimo contestata, conditum fuit suffragium imperii, in quo cæsarea rogabatur Majestas, ut eo rem dirigere placeret, ut elector Moguntinus status in secunda Schematis visitationis de 1654 Classe contentos convocaret, cum adjunctione Brunswicensis & redintegratione ceterorum duorum

rum locorum ex classibus sequentibus, & quidem quoad Brunsvicensem & Bohæmensem secundum electionem anno 1741 & 1764 factam. *) Agnoscebatur igitur hic quod hisce in annis in deputationum materia actum erat; cumque Spho anteriori jam adduxerim, electorales eo tempore a concluso protestantium recedentes, de locis, quos haberent Brandenburgicus, Bohæmiensis & Palatinus promiscue votando determinasse, repetita hæc theses catholicorum confirmatio est, cui sequens perfecte conformis.

§. 33.

Variis mutationibus ab anno 1654 ad hæc usque tempora inter status imperii ortis, schema visitationis cameræ hujus anni nunc temporis omnimodo subsistere non posse, facile apparebat. Moguntinus inde jam anno 1768. novum super schemate visitationis cameræ de 1654, quatuor præcipue ultimis classibus, projectum fecerat, cujus, cum placeret, quin omnimode tamen statim acceptaretur, dictatura petebatur. Trevirensis jam & Bohæmiensis hac super mutatione vota sua, etiam ratione protestantium ad protocolla dederant, veris innixi principiis, hanc rem tanquam totius imperii, cum ad communem pertineret deliberationem, perfecte esse comitiales, sicque etiam comitaliter tractandam. Die jam octavo mensis Maji 1774 legati A. C. add. concessum extraordinarium instituere, deliberaturi, quomodo super rectificatione classium ratione visitationis cameralis agendum eis foret. Saxonicus inde proposuit: „Es wolle erinnerlich seyn, welcher Geitalten von Kurmainz bereits 1768 ein Classificationsproject allhier communiciret, und von Kurtrier darauf eodem anno auch wirklich gestimmt, nicht weniger ehelängft von Kurböhmen auf gleiche Art ad protocollum geäußert worden seie. Es seie daher zu überlegen, ob vorgedachter Maassen schon

*) *Gesammelte Originalbriefe*, in welchen die mehrsten Handlungen der am 2ten May 1767 angefangenen extraordinären Kammergerichts-Visitationens und Revisionsdeputation beleuchtet werden, 1778. 3 Th. pag. 47.

schon von einem Theil Catholischer Höfe auf die deputandos lateris evangelici beschehene Abstimmung mit Stillschweigen zu übergehen, oder nicht vielmehr sich desfalls einzig und allein inter evangelicos selbst zu vereinigen sein dürfte.“ *) Respondit Brandenburgicus: „quoad propositionem directorialem seie er der Meinung, das Kurfachsen als vorstimmender im Collegio electorali, das von ihm (Kurbrandenburgischen Gesandten) projectirte votum der evangelischen fürstlichen Gesandten ad protocollum verlese und anzeigen solle: das man die Rectification der Visitationsclassen nach den Kurmainzischen und Reichsstädtischen Vorschlägen acceptiren, und nur allein etwas weniger so jedoch den votis catholicorum nicht widerspreche abgeändert hätte, wo im übrigen dagegen, was circa modum nominationis corp. evangelicorum præjudicirliches geschehen seyn könne, sich competentia reservirt würden.“ Ast hæcce reservatio adjecta protestationem facto contrariam in fronte gerit. Minimi enim quid immutasse ajunt, quod tamen votis catholicorum non contrariaretur. Quid aliud hoc, quam fateri, catholicis quidem jus coelectionis competere, eosque ipsos hac mutatione ad illorum concurrere electionem? ast se sperare, catholicos mutationi non contradicturos, non quod jure carerent, sed quod eos minima curaturos fore, verisimile non sit? quid igitur sub reservatis competentis intelligendum erit?

Cui Brandenburgici proposito Brunswicensis indistincte accessit, ceteri vero A. C. add. principum legati, ea solummodo conditione consensere, ut rectificatio classificationis a Brandenburgico projectata, non instar voti protestantium communis fieret, sed ut cuilibet legato, tam electorum, quam principum, suum de rectificatione hac, singulatim votando, arbitrium adducere, liberum maneret, ita ut palam fieret, quatenus summi sui principales cum proposito electoris Saxonicæ & respective Brandenburgici concordarent. En igitur actam conclusi anni 1710, sepius tam summe elati, derelictionem,

F 3

*) Originalbriefe 3 Th. 79ter Brief pag. 52. quæ hujus essentialia continent, licet non ex eis, sed fonte ipso per benignissime mihi a viro, laudibus meis longe superiori, communicata hauserim.

tionem, agnitionemque unicuique statuum liberum in hac materia suffragium competere. Hæc votatio secundum horum legatorum intentionem in collegiis imperii ipsis fieret, non inutili argumento, hancce materiam, non tanquam rem corporis, tanquam rem religionis qua partis, sed tanquam communem, ab omnibus libere deliberandam, consideratam esse; id quod per illud, quod ultimatum dicant, firmatur: „ weil es die Meinung corporis evangelici nicht seie, mit anzugehen, wodurch zwischen dem Catholischen und Evangelischen Reichsteile eine Collision veranlaßt werden könnte.“

§. 34.

Sic quoque in collegiis imperii ipsis hæcce classificatio- nis rectificatio per Saxonicum & resp. Magdeburgicum pro- posita, ita tamen, ut quilibet A. C. add. legatus *ei singulatim votando, subsequentesque catholici votis suis accederent.* Tranquille hæcce votatio secundum naturam negotii, Pacem Westph. li- berum statuum suffragium & observantiam a catholicis stre- nue semper defensam peracta est, & ne infelici fors imposte- rum studio, immaturive fervore antiqua oriretur controver- sia, ne subterfugiis unquam in dubium vocari possit, electio- nem secundum catholicorum thesin factam esse, utque omnis meliori celeriorique deliberationum exitu soperetur lis, di- rectorium collegii principum, sequentem protocollo declara- tionem inseri curavit: „ Bei der gegenwärtigen Berichtigung der Deputationsclassen zu den Kammergerichtsvisitationen und Revisionen seie in den abgewesenen Berathschlagungen sich auf die nemliche Art benommen worden, welche über den nemlichen Gegenstand anno 1654 1666 und 1766 wäre beobachtet worden. Es redeten weiters die Protocollen die- ses hohen Fürstenraths, dafs bei solchen in dem Jahr 1745 ein eigener Schluss dahin seie abgefasset worden, dafs, nach- dem ein *deputatus imperii*, als der *gesammten Reichsbevollmächti- ger*, auch, von dem ganzen Reiche beliebt seyn müsse, den *sämtlichen Ständen ihr liberum suffragium und jus electionis nicht abge schnitten werden könne*, und dafs von mehreren hohen Ständen

Ständen unterm 4ten und 28ten Jul. 1766 ausdrücklich erklärt worden, daß die Classen *communi omnium flatu consensu & placito* zu ergänzen wären. Man habe von directorii wegen nicht umhin mögen, ein solches ad protocollum zu bemerken, und wolle darnach allenthalben *competentia refervirt* haben. *) *Hæc declaratio, licet non tam fusa, quoad essentiam tamen & in collegio electorali data est.*

§. 35.

Contra hanc in publico confesso omnium, quos attinebat, statuum ad protocollum datam declarationem, claram factis, ut absque violentia verbis facienda, quilibet sensum ejus capere possit & debeat, nil contramonitum, nulla ex parte A. C. add. contradictio, nulla reservatio facta, tandem ergo, postponendo conclusum unilaterale, agnoscentes veritatem theos catholicorum, electionem deputandorum extraordinariorum, tanquam objectum perfecte comitiale, religionem nullatenus concernens, tanquam rem totius imperii, non corporis seu religionis qua partis, libero omnium ordinum statuum consensu, libero suffragio in P. W. definito & confirmato, uti olim, uti immediate post dictam pacem, ita quoque hodie adhuc, promiscue igitur, non seorsim votando, faciendam esse. In eo saltem sine dubio causa latet, cur 3tia Junii habita super hac materia re- & correlatione conclusum commune non minus tranquille conditum sit, quin ullum subsecutum monitum, ut hoc igitur tanquam publica præcedentis confirmatio considerari debeat.

§. 36.

Sic ergo actus hic novissimus vel solus, si absque præven-
to animo e recto consideretur latere, omne si quod remansit
in hac materia dubii, tulit; ut jam catholici ex stabilita thesi
ex sua, & agnitione ex altera parte, etiam ad hujus anni ob-
ser-

*) *Originalbriefe I. c.*

servantiam optimo semper jure recurrere possint. Projectum enim classificationis statuum ad visitandam cameram a directorio Moguntino anno 1768 conditum & ad dicturam, quod placebat, promotum erat, cui facile standum fuisset. Ast cum nondum omnimodam obtinuerat approbationem, protestantes, licet ipsi in conferentia de hac materia habita, nullatenus per votum commune, uti alias in rebus religionem, aut eos qua partem concernentibus, fieri intenditur, agendum esse agnoscerent, *) ut tamen aliquid saltem ad subvertendum jus coelectionis catholicorum fecisse viderentur, exiguas quas mutationes, *etwas weniges so jedoch den Votis catholicorum nicht widersprüche abgeändert*, in schemate ipso fecerunt, statum nempe aliquos suæ religionis ex una classe in alteram collocando, ita tamen, ut secunda & tertia classis mutationem non subierit, mutato solummodo paululum statuum ordine, & omittendo Henneberg, in ejus locum Anhaltinum, bis in projecto de anno 1768 inventum, substituentes, ut eos in eligendis suis deputatis saltem quoad hos abtque catholicorum concursu, unilateraliter egisse videri posset. Ast directorium statim contramonuit, id observantiæ, eorumque factis propriis repugnare, quia & ipsi in electionem deputatorum catholicorum in prolata hac mutatione consenserant, nec catholicis præjudicio esse posse; accessit interim huic mutationi, alias non maximi momenti, ut nihilominus per vota promiscua utriusque religionis statuum facta sit. Ipsa igitur hæc mutatio occasio proxima fuit ad magis magisque firmandam catholicorum sententiam, ut necessario falsa sit conclusio: protestantes hic antea de suis inter se convenisse deputandis, ergo & eos unilateraliter seorsimque elegisse, facile faciendam si quis, tacendo de hisce circumstantiis allegatis, ad id tantummodo respiciet, eos ipsos, quos optarint protestantes in schematibus quoque rectificatis inveniri. Nec minus falsa est declaratio si consensus iste a parte catholicorum in deputatos protestantium & vicissim, ita interpretetur, ut contineat solummodo declarationem, ex utraque parte non amplius ignorari deputandos extraordinarios, in collegiis quidem nominatos, non

*) Originalbriefe l. c.

non autem electos, jamque ceteris collegiis re- & correferendo notificari posse; contrariatur enim monitis catholicorum, etiamfi de observantia anteriori argumentis actibusque sat firmata taceam, notioni consensus, a natura notificationis longissime diversi, actui nominationis in ipsis collegiis factæ, ubi quos optarant & præparatorie elegerant protestantes, electos esse, jus catholicorum minuere nequit, & tandem declarationi, omne, quomodo peracta res sit, auferens dubium, in omnium legatorum præsentia, tam in collegio principum, quam electorum ope directorii protocollo insertæ.

S. 37.

Adparet igitur catholicos in novissima hujus sui juris possessione esse constitutos, in eoque consensu partis adversæ tam expresso, quam tacito firmatos, ita ut thesin protestantium vulnus lethale accepisse, a quo non facile medendam, planum sit. Agnovere id quoque ast fero, protestantes & medicinam saltem, licet uti apparebit non legalem ope illorum, quorum vota hujus temporis inter A. C. add. plus votis valebant, afferre intenderunt. Inde pluribus a die 3tia Junii præterlapsis diebus die vigesima Junii secunda, & condito jam imperii suffragio, conclusum commune, iisdem cum illo de 1710 innixum principiis, ejusdemque farinæ & ad eundem finem, in conferentia inter se cordiali, unilateraliter ergo, sequens fecere: „ Es seie von den Reichsständen A. C. schon aller ehevorigen Zeiten bei entstandenen Reichs und Collegial-Deputationsfällen der sorgsame Bedacht dahin genommen worden, damit die hierunter obwaltende jura statuum & collegiorum beiderlei Religionstheile denen Verordnungen des W. Fr. und dem Herkommen gemäfs durchgehends unverlezt, und um so mehr noch voll aufrecht erhalten würden, als in hoc jure deputandi ex suo corpore vel collegio sich von dem andern Religionstheile eingreifen oder durch dessen majora darunter sich Ziel und Maas setzen zu lassen von den nachtheiligsten Folgen sein müffe; daher dann auch durch mehrfältige feierlichste conclusa corp. evang. fest darauf

G

bestan-

bestanden, und die nemliche private Gerechtfame zum Besten sogar in contradictorio standhaft behauptet und ausgeübt worden; also habe man nicht weniger von Seiten corporis evangelicorum bei neulicher Gelegenheit der in comitiis gehandelten Berichtigung derer zeithero noch rückständig gewesenen 4 lezteren des Kaiserl. und Reichskammergerichts Visitations Deputations-Classen in gleicher Art sich genommen, und so viel die bei dem bekannten Schemate deputationum des Jahrs 1654 inzwischen ergebene Veränderung oder sonst darüber vorgefundene Anstände betrafen, des anliegenden Schematis dielseitiger höchster und hoher deputatorum in conferentia vom 28ten May lezthin einmüthig sich verglichen, zugleich aber hiebei noch beliebt, über den solchmaligen Vorgang ein eigenes conclusum corporis, (wie anmit geschiehet) zu künftiger Nachricht und Gebrauch zu errichten. *)

§. 38.

De hoc concluso omni jure idem dici posse, quod de illo anni 1710 dixi, non dubitandum; multa porro historię, observantięque contraria continere supposita, sunt quę in oculis incurrunt. Ast ne minimi impostherum præjudicii afferre possit, ut palam fieret ejus illegalitas, utque veritas facti magis elucescat, ex parte catholicorum registratura condita est, omnia quę hujus loci dicenda mihi forent, optime continens, ut ad eam me unice referre possim; en eam: „Nachdem ein von den Gesandten A. C. nach bereits durch das Reichsgutachten vom 3ten Junii a. e. (1774.) berichtigten visitations Schemate verfalster Aufsatz, in welchem der Hergang, wie sie solchen ansehen wollen bemerkt ist, bekannt worden, und darinn als richtig vorausgesetzt wird, das die Benennung der deputatorum, welche bisweilen nach vorgängiger Einverständnis und aus freiem Willen jedem Religionstheile überlassen worden, nicht mehr per vota promiscua, sondern von

*) Originalbriefe 3 Th, 31. Brief pag. 85. Meßer I. c, pag. 606.

„ von jeder Religionsseite besonders geschehen müßte, sol-
 „ ches auch zum öftern und sogar in contradictorio von ih-
 „ nen standhaft behauptet, und bei der jetzigen Berichtigung
 „ des gedachten Schematis eben also beobachtet worden
 „ seie; so hat man sich auch Catholischer Seits vermüßiget
 „ gesehen, kürzlich zu bemerken, *wie irrig gedachte Supposita*
 „ *seien*, da, um nur der neuesten Gefälle zu gedenken, anno
 „ 1734 im Kurfürstlichen Collegio die Benennung der De-
 „ putation per vota promiscua ohne einige Widerrede ge-
 „ schehen, und Kursächten und Kurbrandenburg *votando aus-*
 „ *drücklich* darauf angetragen, daß Kurmainz und Kurpfalz zu
 „ deputatis zu ernennen seien; wohingegen auch die Catho-
 „ lische electorales jene zwei Protestantischen Kurfürstliche
 „ deputatos mit benennt haben. Im Fürstenrathe aber ha-
 „ ben Salzburg und sämtliche Catholici der gemachten Ein-
 „ wendungen ungeachtet, standhaft behauptet, daß die de-
 „ putati ohne Unterschied der Religion von den Ständen
 „ durch die mehreren Stimmen zu bestellen seien, wobei es
 „ damals auch geblieben und auf den Vorschlag des Kurfürst-
 „ lichen Collegii dem Fürstenraths concluso nur eine clausu-
 „ la salvatoria, daß solches Niemanden an seinen Ansprüchen
 „ nachtheilig seyn solle, beigefügt worden. Ob nun gleich
 „ die Stände A. C. 1710 einen Schluß wegen Benennung der
 „ Reichsdeputation machen wollen, so haben sie doch dem
 „ Catholischen Religionstheile *durch eine solche einseitige* dem
 „ Juri tertii nicht präjudicirende Unternehmung die in con-
 „ tradictorio behauptete Befugnisse nicht schmälern können;
 „ auch ist man auf diesem angeblichen concluso in der Folge
 „ selbst nicht mehr bestanden, da von den Kurfürstlichen Ges-
 „ andtschaften bei dem Wahlcollegio 1741 wegen der ersten
 „ Visitationsclasse per vota promiscua einige provisorische
 „ Einrichtung gemacht und anstatt Palzlauren, Bremen,
 „ anstatt Strasburg aber Nürnberg in die erste Classe verlegt
 „ worden; und auch im Jahre 1764 haben sowohl die Catho-
 „ lischen als Protestantischen Wahlbotschafter mit durch-
 „ gängiger Einverständnis ihre Stimmen dahin abgelegt, daß
 „ die ehemals von Kurpfalz in dem Visitationschemate auf
 „ A. C. Seite inne gehabte Stellen, Kurbraunschweig anzu-
 „ weisen

„ weifen feien, und Kurböhen nebst Kurpfalz ihren Platz
 „ künftig auf Catholischer Seite zu nehmen hätten.

„ Eben so wenig haben die Stände A. C. bei gegenwärtiger
 „ Berichtigung des mehrgedachten Schematis die deputatos ih-
 „ rer Religion einseitig benannt; denn nicht nur ist von Kur-
 „ mainz auf Ersuchen beider höheren collegiorum das ge-
 „ faßte Project zur Ergänzung der übrigen Classen im Jahr
 „ 1768 im Deputations-Zimmer verlesen, und ad dicturam
 „ privatam befördert, sondern auch von den Ständen beider
 „ Religionen im Weesentlichen gutbefunden, und nachhero
 „ nur, als es zur wirklichen Berathschlagung gekommen,
 „ in einzelnen votis die Versetzung ein und anderer Stände vor-
 „ geschlagen worden, welcher als einer gleichgültigen Sache
 „ Catholici beigetreten, und eben dadurch so wie vorher zur Er-
 „ gänzung beider Religionsseiten, also auch nun zu dieser Versetzung
 „ einiger Stände A. C. mitgewirkt haben. Ueberdies haben auch
 „ noch die directoria beider höheren collegiorum, um aller
 „ beforglichen Misdeutung vorzukommen den 30ten Mai und
 „ resp. 3ten Junii zum Protocoll erklärt, wie catholici diese
 „ Handlung angesehen, indem sie, ohne in etwas, was von
 „ der herkömmlichen gemeinsamen Benennung abzuweichen scheinen
 „ könnte, einzugehen, sämtlichen Ständen ihr liberum suffragium
 „ und jus colectionis ausdrücklich vorbehalten, und sich also da-
 „ durch gegen alle andere Ausdeutung verwahrt haben, wel-
 „ ches alles zur künftigen ad acta der Catholischen Gesand-
 „ schaften zu nehmenden Nachricht in gegenwärtige Regi-
 „ stratur gebracht worden, “ *)

S. 39.

*) Debeo hanc regiftraturam, nunquam adhuc, quantum noro, prelo
 commissam, licet allegatam a Mosero in den Zusätzen zu seinem neue-
 sten Staatsrechte 1. B. pag. 579. & in den Staatsbegebenheiten (1776)
 pag. 631, debeo eam viro & de jure publico & imperio ipso nunc me-
 ritissimo, qui non nisi ex fontibus purissimis semper hausit, cuique gra-
 tis hic reddo publicas, licet nomen ejus, cum bene velle & assidue
 pro publica laborare salute, magis quam prædicari amet, ex reverentia
 tacere debeam,

§. 39.

Cum ergo thesin meam ex natura rei, ex legibus imperii & observantia probari, satis ostenderit, plura adhuc afferre argumenta, facile supersedere possem. Ast cum præter hosce probationum juris publici fontes, analogia quoque jure ad eos pertineat, specialisque lux per eam in cetera diffundatur argumenta, ut nil reliquerim, quantum ea pro veritate thesios catholicorum in hac materia militet, paucis ostendam.

§. 40.

Præter casus eorumque rationes in legibus expresse determinatos, plures semper adhuc alii dantur, cum omnes quoad unamquamque relationem recensere ac determinare vires humanas superet, qui quatenus secundum circumstantias eodem modo cum legibus vel observantia correfpondeant atque convenient, & quatenus eorum ratio fundamentalis eadem sit, iis casibus, earumque rationibus similes sunt. Ob hancce similitudinem rationabilis superioris vel pacifcentium voluntas, si absurditatem evitare velit, his casibus, licet non expresse nominatis, eam determinationem, eam decisionem denegare nequit, quam dare, attribuere casibus expresse nominatis placuit. Hæc igitur heic intrans necessitas moralis causa est, cur casus tales innominatos cum expresse nominatis atque decisif, uno eodemque modo legaliter determinatos, legaliter decisif jure habere possimus, legemque non minus ad illos, quam hosce applicare debeamus. Hæc legis extensio, in comparatione cum alia re simili, legibus aut observantia definita, analogiæ nomine venit, cui igitur hujus intuitu perfecte obligandi probandive vigor in disquisitione thesios meæ denegari nequit. Nil inde mihi ad applicanda hæc brevissime enarrata principia super est, quam ut talem similitudinem deputationes inter ordinarias extraordinariasque intercedere ostendam, ut tum ex hac comparatione concludere liceat, in deputationibus quoque extraordinariis

thesin catholicorum obtinere debere, cum ea in ordinariis evidentiâ non carere sim ostensurus.

§. 41.

Olim incognitas fuisse imperii deputationes & sero inveniri, sicque omnia imperii negotia omnium ordinum statuum suffragio in publico consensu esse deliberata atque decisa, supra jam (§. 2.) annotavi. Cum vero multitudinem deliberantium aut felici aut celeri negotiorum exitu, sæpius tamen summe necessario, nocuisse & nocere posse & debere compertum fuerit, iis potissimum temporibus, quo stabiliorem introducere pacem internam cordi esse cœperit, exortæ deputationes, ne multitudine saltem gravarentur negotia. Electi igitur statuum quidam ea intentione, ut de rebus, alias suffragiis omnium statuum comitaliter decidendis, habita inter se deliberatione, eo effectu terminarent, acsi publico imperii consensu factum fuisset. Cum ergo hi omnium statuum nomine agerent, de negotiis, omni ratione comitalibus, omnesque status attinentibus, comitaliter quoque agendo, concursu, suffragio omnium statuum ex natura rei eligendos & etiam electos fuisse, controversia dubioque caret. Quæ imperii deputationes ab initio omnes extraordinariæ erant, dudum postea oriundæ ordinariæ (§. 3); non quidem ac si ulla, vel ratione negotiorum imperii, vel alterius causæ diversitas, ratio originis earum fundamentalis, sicque ob hæc circumstantias ortus earum necessarius fuisset; nil minus; principiis motuum, pacem tranquillitatem publicam turbantium ut melius resisti, ut dirimi ab initio plane possint, status quidam jure perpetuo ad sedandos motus subito ortos, ne pendente omnium statuum deliberatione, alias necessaria, salutis imperii publicæ detrimento, graviore periculosioresque evaderent, electi sunt, qui igitur vi mandati, potestativè ab omnibus statibus delatæ, hæc in rebus nomine omnium statuum perpetuo agerent; ea in extraordinariis differentia, ut non nisi præeunte deliberatione eodem modo pro quovis casu eligerentur status deputandi.

§. 42.

Per hanc igitur perpetuitatem juris deputatorum ordinari-
 orum *ius ipsum electionis* nec ademptum, nec adimi intentio
 esse poterat; limitatum solummodo *quoad exercitium*, quod in-
 posterum ratione horum negotiorum, electio deputatorum
 absque casu obvenire non facile poterat, cum e contrario in
 deputationibus extraordinariis personarum electio negotiis
 obveneritibus necessaria semper maneret atque repetenda. Or-
 dinariæ igitur & extraordinariæ deputationes imperii in eo
 solummodo ab initio, & adhuc hodie, cum nova ideo muta-
 tio facta non sit, differunt, quod illarum deputati ad nego-
 tia imperii *determinata, jure perpetuo comitialiter electi sint*, & ha-
 rum deputati *negotiis obveneritibus, de novo semper eligendi*
 sint. Patet igitur electionem in iis jure perpetuo ad succel-
 sores transituro factam, in *jure eligendi* ipso immutare nil posse,
 nec uti modus primis temporibus usitatus ostendit, immu-
 tasse; sicque inter deputationes imperii ordinarias & extraor-
 dinarias, quoad rationem earum fundamentalem, essentielle
 analogiæ requisitam, non solum similitudinem, sed perfectam
 intercedere æqualitatem. Objecta enim illarum sunt negotia
 imperii, sic & harum, in eo tantummodo diversa, ut illa de-
 terminata, hæc casu obveneritibus sint: illæ repræsentant to-
 tum imperium, agunt vi potestatis ab imperio delatæ; ita &
 hæ: ambæ comitia minora sunt & appellantur, totum repræ-
 sentantia imperium: illorum conclusa omnes obligant status,
 totum imperium; sic & harum, uno eodemque modo, ac si
 omnibus ferendo suffragium placuisset. Paucis quoad essen-
 tialia non differre patet. Si ergo de una harum alteravê
 lægalis quædam determinatio, accidentalem diversitatem ju-
 ris perpetui deputatorum, aut determinationis negotiorum
 non concernens, vel lege imperii vel observantia facta, idem
 de ambabus vi analogiæ, deductionisque legitimæ, nisi omnia
 me fallant, obtinere debere, planum est. Cum igitur modus
 eligendi in deputationibus ordinariis secundum naturam rei &
 observantiam alius non sit, quam promiscue, non seorsim vo-
 tando, quod sequentibus ostensurus ero, idem etiam in ex-
 traor-

traordinariis locum habere debere, legitima concludendi ratio, analogia poitulat.

§. 43.

Ante tempora P. W. ne vestigium quidem nifus, nova hic introducendi principia, invenitur. Modus enim eligendi promiscue, comitialiter votando, necessaria negotiorum comitialium, statum semper qua talem, absque omni religionis respectu eo tempore & hodie adhuc concernentium, sequela erat. Negotia enim omnes status, qua unum totum arctissime conjunctum attinebant, nomine omnium agendum erat, ita ut quilibet eorum perfecte, acsi ipse egisset, obligaretur; necessario igitur ab iis dependere debebat, quosnam sibi rerum moderatores tali cum potestate eligere, in quosnam jus suum suffragii comitialiter transferre vellent. Quamdiu igitur ratione negotiorum in deputationibus tractandorum mutatio non intervenerat, uti necdum intervenit, quamdiu non nisi res politicæ, religionem conscientiamque haud concernentes, objecta earum deliberationum manebant, tandiu nec tempore P. W. gravamen a parte protestantium hac de materia proferri debuisset, cum status rom. imp. germanici ob religionis diversitatem non adeo disjuncti sint, ut non amplius tanquam unum arctissimeque corpus conjunctum, in rebus hisce politicis constituere, & negotia comitialiter, more modoque antiquo agere possint. Ast infelix qui hujus temporis animos tenebat religionis fervor, prævalentiam membrorum partis suæ, non publicam semper curans utilitatem, ansam præbuit, cur & hic protestantes, ubi secundum propria sua asserta & confessiones (§ 12.) religionis negotia deliberationum decisionumque objecta non sunt, exactam cum catholicis æqualitatem quoad numerum personarum peterent. A quo ferre animo nequibant pluralitatem ex parte catholicorum inter deputatos ordinarios & perpetuos, omni licet legalitate jure perpetuo constitutos, reapse intercedere in deputationibus extraordinariis, plerumque saltem cum catholicorum plures essent, metuenda, ut inde, uti agebant, circa de-

libe

liberationem deputatorum ipsam, non lævis suspicio oriretur. Quæ igitur ut tolleretur optabant protestantes, ne imposte- rum catholici numero personarum heic eos superarent, sed ut lege publica, exacta utriusque religionis paritas quoad nume- rum personarum determinaretur, ne amplius catholici vo- torum pluralitate inæqualitatem ratione deputandorum pro- curare possent, lege hac publica coacti ad eligendos tot præcise protestantes quot catholicos, ne ex eorum arbitrio amplius dependeret, e toto statuum corpore catholicos protestantibus æque rerum peritis, præferre.

§. 44.

Ortum inde gravamen supra a me (§ 15) allegatum, in quo ob hæc rationes, ob unicum intentum finem, ne vesti- gium petitiæ mutationis modi anterioris & præsentis inveni- tur; sed in oculos incurrit, historiaque hujus gravaminis ostendit, nil præter æqualitatem personarum desideratum, cum pro- testantes, novorum principiorum ignari, hæc materias non qua partes religionis distinctas, sed qua status conjuncti terminare desiderarent. Non enim intendebatur delere deputationes e numero negotiorum comitialium, corpus qua tale, religionis partes qua tales constituere, id quod negotiorum naturæ contrariari planum erat, cum alias horum principiorum, harum mutationum, uti in rebus religionis mentio necessaria facienda fuisset. Ast solummodo ea intentione partis religionis memo- ratur, ut constet, quomodo imposte *ratione exercitii*, non ratione ipsius juris eligendi, hocce jus comitale terminatum sit, quomodo imposte ab omnibus omnium ordinum statibus, salvo relicto anterioris electionis jure, electio facienda sit. Apertum non minus est, nullam inter deputationes ordi- narias extraordinariasque differentiam introductam esse, unam eandemque rationem fundamentalem, unum inde idemque gra- vamen, uno contextu parique passu agitatum, unum idemque petitum, indeque unam eandemque de ambabus quoad essen- tia decisionem invenimus. Sane & recenti adhuc tenebatur memoria, viridique stabilitum erat observantia, id quod grava- men ipsum satis indicat, in deputationibus extraordinariis pro-

H

miscue,

miscue, comitaliter votando deputandos eligi, sicque alium plane modum, ab eo, quem nunc defendere laborant, diversum observari; idem quoque in deputationibus ordinariis factum esse, ignorari nequibat. Si ergo ratione deputationum extraordinariorum alienum quid quoad modum a deputationibus ordinariis introducere intentio fuisset, aut esse potuisset, id separatim necessario, expresse, cum naturæ rei, observantiæ hucusque usitatæ & agnitæ contrariaretur, indicandum, petendum fuisset; tanto magis quod catholici non facilem ob petitam numeri paritatem moverent remonstrationem, ut facile innotesceret, eos, nisi in ipsa P. W. modum deputandi ipsis favorabilis & desideratus determinaretur, talem in comitiis ipsis probabiliter obtenturos non fore, saltem non sine summis difficultatibus. Ast legatur gravamen, utrum quid diversi ab ordinariis, de deputationibus extraordinariis quoad essentialia desideratum, petitum esse inveniri poterit, utrumque igitur diversa decisio expectanda, vel potius utrum quoad essentialia diversa esse possit? idem petitum, eadem decisio, accidentali intrante differentia, ut de adjungendis ad deputationes ordinarias in *proximis* statueretur comitiis, quod de extraordinariis ob existentiam earum dependentiam a casu, a negotiis obvenientibus, indeterminatis, & ob jus deputandorum transiens, non in perpetuum definitum, constituere, impossibile erat.

§. 45.

Cum igitur de ambabus deputationum speciebus unum idemque petitum in tractatibus P. W. formatum; cum de variatione modi antiqui de ambabus idem altum silentium; cum variatio nulla per dictam pacem inter eas exorta, sed ambæ adhuc, uti ante hæc tempora, eadem ratione ob eadem negotia comitia minora sint; cum inde decisio de eis eadem evalerit; sequitur eas non tantum antiquam retinuisse similitudinem, sed perfectam, si accidentalia prætereas, æqualitatem, indeque modum antea consuetum, nec expresse per dictam pacem mutatum, obtinere debere; si ostendam post. J. P. tempora in ordinariis imperii deputationibus, antiquo modo confirmato, alium in usum haud venisse.

§. 46.

Lex J. P. de hac materia supra (§ 14.) allegata determinabat, ut de adjungendis ad deputationes ordinarias, cum stabiles perpetuæque essent, in proximis statueretur comitiis, quin verbum ullum, de modo, quomodo fieret, factum, quin ulla de eo decisio. In proximis igitur comitiis anno 1653 habitis die $\frac{17}{17}$ Aug. in collegio principum sequens proposita quæstio: „welcher Gestalt die Anzahl der Reichsdeputatorum nach Anweisung des Instrumenti pacis von beider Religionen gleich zu machen, und was für Stände den vorigen zu adjungiren seien?“ — Quæ propositio ipsa ostendit, quod electio deputandorum non nisi secundum legem P. W. latam, secundum mutationem ibi factam, secundum intentionem paciscentium fieret. Et quis hic amplectebatur modus? hic, ubi, quid petierint, quid voluerint, quid obtinuerint protestantes recenti tenebatur memoria, ubi omnes fere compaciscentes præsentis erant? ubi ergo, quomodo hic applicatio legis facta, sine dubio optima ejus tum quoad petitum, quam quoad decisionem interpretatio est. Modus seruebatur antiquus, optimo inter cetera argumento, mutationem ejus non desideratam, non intervenisse, qui igitur, cum hic ex intentione propositionis non nisi secundum J. P. ageretur, eo ipso legaliter confirmatus est. En deliberationem:

„Salzburg: In Ueberlegung der Anzahl derer, so zu den Reichsdeputationstagen vor diesem verordnet, befinde man, daß a parte evangelicorum sich 6 weniger als der Catholischen finden; weil nun nach Inhalt des Instr. P. eine gleiche Anzahl ex utraque religione erfordert würde (en protestantium intentionem & voti hujus causam) könnte von den A. C. W. Altenburg, Culmbach, Würtemberg, Meklenburg Schwerin, Anhalt und einer von den Wetterauischen Grafen adjungirt werden. Solte auch ein weitläufiger numerus beliebt werden, wolle er sich den majoribus accommodiren.

Bayern, Oestreich: wie Salzburg. Magdeburg: wenn Magdeburg dazu denomiirt würde, könnte es geschehen lassen, daß Sachsen, Brandeburg, Meklenburg, Anhalt und aus den Wetterauischen Grafen Nassau-Saarbrük adjungirt würde.

Lautern und Simmern: ratione adjungendorum evangelicorum ad deputationes imperii seie er der Meinung, das dieselbe im fürstlichen collegio aus den Kurhäusern Pfalz, Sachsen, und Brandenburg könnten genommen und Halberstadt oder Minden mit dazu gezogen werden.

Bremen, Vehrden und Vorpommern: ratione personarum wie Salzburg und Magdeburg.

Wirzburg wie Bayern und Oestreich.

Altenburg: in genere erinnere er, das man der Deputation halber bei den Reichsabschieden zu bleiben habe, weil keine Neuerung in *J. P.* gemacht worden aufferhalb der Parität ex utraque religione, ratione personarum wie Salzburg, Oestreich und gleichstimmende. "

Observes Confirmatam hujus voti cum propositione ipsa, & confessionem publice absque ulla contradictione factam, per *J. P.* præter paritatem numeri ex utraque religione, novi nil introductum, antiquis inde standum esse *R. J.*, antiquo inde eligendi modo. Præsens fuerat Altenburgicus tractatus *P. W.* verum igitur petitionis & decisionis sensum, eo melius scivisse patet.

„ *Coburg* wie Altenburg.

Culmbach wie Magdeburg und Altenburg.

Cassel und Hirschfeld: können wohl bei den Oestreichischen und Salzburgischen Votis bleiben.

Sic & reliqui promiscue suffragia ferrebant, unde sequens *Conclusum*: Es wären den vorigen Deputirten 6, namentlich Sachsen, Brandenburg, Württemberg, Meklenburg und einer aus den wetterauischen Grafen, wegen dessen sich das grafliche Collegium zu vergleichen wissen wird, zu adjungiren. " 7)

§. 47.

Cum interea multi protestantium, ipsi deputationibus interesse desiderantes, suffragium super re in medium proposita inire detrectarent, eadem propositione de novo repetita, Viennenses, Gothani atque Ilenacenses, Austriacum atque Salis-

7) *De Meiern* acta comitialia Ratisbonensia publica de 1453 & 54, 1. Th. 3. B. §. 8, Nro 1. S. 409, 443, — 445.

burgensem adire, rogitantes, *ne ita suffragio iuarent Altenburgicos*, ut ceteris ejusdem gentis principibus id fraudi noxæve foret. Sic quoque eodem tempore Brandenburgicus per memoriale, *totum principum collegium*, non suam religionis partem, adiit, ut Halberstadtium loco Pomeraniæ inferioris deputaret. *) Quod præcipue Austriacus, Salisburgensis & Burgundicus votis suis ex desiderio Brandenburgici sustentarunt, ita ut hic grato id agnoverit animo, voto determinans simul, ut paritas religionis observaretur, Palatino Neoburgensem ex parte catholicorum, **) firmo argumento, ex antiquo hucusque usitato & per J. P. non mutato modo de electione deputandorum, tanquam re communi, adhuc deliberandum & agendum esse. Conditum inde tandem sequens conclusum: „Die adjunction zu den vorigen Reichsdeputirten belangend haben die mehreren fürstlichen Stimmen dahin abermals ausgechlagen, daß die alten Deputirten 6 Stände, benanntlich, Sachsen, Brandenburg, Würtemberg, Mecklenburg, Anhalt und einer aus den wettërauischen Grafen zu adjungiren“ ***). En igitur electionem deputandorum secundam legem J. P., uti in propositione continetur, tempore, quo verus illius sensus optime noscebatur; en antiquum promiscue, comitaliter, non seorsim, votando eligendi modum, de novo roboratum atque firmatum, quin de partibus religionis qua talibus, quin de eis tanquam compacificentibus in opposito, præter numeri æqualitatem cogitaretur. En igitur legalem legis declarationem, protestantes paritate numeri deputandorum optime contenti, nil aliud eo tempore desiderasse, nilque aliud obtinuisse; quod hic non solum factis sed & verbis declararunt. Cum enim collegium

H 3.

elec-

*) *Londorp. acta publ. tom. 7. lib. 6. p. 212. De Meiern l. c. p. 442.*

**) *Fritsch de conventibus deputatorum p. 18. 27. Brandenburg: demnach aber gleichwohl um die Parität der Religion zu obferviren, dem Fürstenthum Halberstadt einer aus den Herrn Catholischen nothwendig gegen zu setzen, als, wolle er (en conclusionis connexionem) den Herrn Pfalzgrafen von Neuburg fürstl. Durchl. und zwar andere Ursachen zu geschweigen, darum, weil dero solches von dem kurfürstlichen Collegio und mehreren weltlichen Fürsten ebenfalls versprochen seyn, hiermit vorgeschlagen haben.*

***) *De Meiern l. c. p. 452. Henniges medit. ad J. P. spec. V. mantar. R. 46. n. 5. Pfanner hist. comit. lib. 4. p. 622. lib. 5. §. 9.*

electorale se hac religionis paritate ex J. P. non teneri, defenderet, protestantes respondere: non utique sine causa tantis studiis Osnabrugæ actum, ne delectorum numero catholici evangelicis præstarent; neque enim hisce perinde esse, in causis quibus majoris partis decreto pauciores teneantur, non catholicorum multitudine obrui. Non equidem delectorum in comitiis de rebus agi ad religionem pertinentibus; at ob id ipsum eo curam evangelicis industriamque intendendam, ne iis in causis catholicorum numero premerentur, in quibus fas sit, pauciores a pluribus vinci. Sola ergo paritas numeri deputationum ex utraque parte desiderata, quo satis securos se protestantes anno 1653 putare, tempore sane a confectione J. P. haud remoto, uti quid sensus paciscentium fuerit, ignosci potuisset. Pluralitati nempe votorum plane non officit, quo eligantur modo deputati.

§. 48.

Agnita inde sæpius a protestantibus veritas, in deputationibus ordinariis vigore J. P. deputandos promiscue, non seorsim votando eligendos esse. Sic anno 1704 Brandenburgicus, nomine protestantium ansam ferens, allegatis art. V. §. 51 verbis sequentia dixit: „Hier ist nun vor allen Dingen zu merken, daß ein Absatz und Unterschied gemacht wird inter deputatos ad conventus imperii ordinarios, & inter deputatos in horum conventibus, itemque comitiis universaliibus, sive ex uno, sive duobus aut tribus imperii collegiis, quæcunque occasione et ad quæcunque negotia denominandos. Von beeden wird zwar gesagt, numerus ex utriusque religionis proceribus æquetur; so viel aber modum æquandi betrifft, dabei findet sich ein grosser Unterschied. Denn im 1ten Casu stehet expressis verbis: de personis autem & statibus adjunctis in comitiis proximis (observes quæso adjectivum: proximis) statuatur. In dem anderen aber liest man weiter nichts davon, ohngeachtet daselbe aus dem 1ten eisdem verbis repetirt wird: æquetur deputationum numerus ex utriusque religionis proceribus. Lasset sich also ratione modi deputandi von einem casu zum anderen nicht schliessen *) Porro repetit: Es ist zu consideriren daß die ordinaire Reichsdeputation

*) Schauroth l. c. tom. I. p. 413.

tion von allen anderen Deputationen merklich unterschieden, und daß im J. P. art. 5 §. 51 von derselben allein be-
 hebet seye, ut de personis vel statibus adjungendis: in *proximis* comitiis statuatur; *dahero* man freilich über die depu-
 tandos more comitali votiren, auch die candidati per me-
 morialia bei den Ständen sich angeben müssen.“ Advertas
 ultimæ conclusionis connexitatem: quia in *proximis comitiis*
 de personis deputandis statuatur, quia ergo negotium tan-
 quam comitale *expresse* agnitum; *inde* modo comitali promif-
 cue votando eligendum. Cum ergo negotia deputationum
 quoque extraordinariarum absque omni dubio perfecte sint
 comitalia *); ita ut catholici totam ad comitia remittere
 vellent materiam, indeque protestantes saltem quæstionem
 an? in P. W. decidendam defenderent, ad comitia perti-
 nere materiam non negantes; cum inde quæstionem an &
 hodie in comitiis, tractandam esse non negent, verba autem illa:
 in *proximis* statuatur comitiis, uti sæpius jam animadverti, de depu-
 tationibus extraordinariis, quia, utrum *proximis* extituræ forent
 comitiis, præsciri nequibat, poni plane non potuerint, nec
 quidquam essentiale sint; cum porro hæc verba ne vestigium
 modi contineant, sed tantummodo *quando?* fieri debeat per-
 sonarum electio, non *quomodo* fiat, ostendant; cum de amba-
 bus idem petitum prolatum, indeque eadem decisio data;
 (§. 15) Paucis: Cum neque de modo eligendi deputatos ordi-
 narios, neque extraordinarios mentio ulla facta sit, nihi-
 lomius vero in deputationibus ordinariis modo comitali
 promiscue votando actum esse constat; leges analogiæ, nisi
 omnia me fugiant, absolute imponunt, idem quoque in depu-
 tationibus extraordinariis secundum P. W. observantiamque
 locum habere debere. Quænam enim prudens disparitatis ra-
 tio, si plus quam verba contineat, dari hic poterit? Agnovere
 id quoque protestantes legem hanc P. W. aliter declarandam
 non esse. **)

§. 49.

*) Publicam horum principiorum probationem invenies in den unvorgefif-
 fichen Gedanken der Brandenburg Culmbachischen und Württemberg-
 ischen Gesandten, was bei dem puncto gravaminum endlichen in acht
 zu nehmen apud *de Meiern* act. P. W. tom. 3. p. 349.

**) *De Meiern* act. comit. I. Th. 4. B. §. 26. p. 618. *Lünig Grundfeste*
 europäischer Potenzengerechtfame I. Th. S. 151.

Sic regulis quoque prudentiæ conforme & necessaria notitiæ de rebus jura concernentibus sequela, ut quo majus præjudicium ex actu juridico, ex re aliqua oriri possit, eo clarius, accuratius eam quoad omnia momenta determinandam atque condendam, eo clarius de ea in tractatibus præcipue agendum esse. Id præcipue in eo casu locum inveniet, quando pars una compaciscentium, contrahentium, naturæ rei, agnitæque hucusque & indubitatæ observantiæ contrarium quid desideret, obtinere intendat; quando igitur præjudicium ex altera parte gravissimum, de eo, quod hucusque observatum recedendo, metuendum & subeundum sit; aut quando ex denegatione ejus quod desideratum, præjudicium antiquum, si quod adsit, perdere necessario debeat. Si igitur neque pars una speciale quid intendens, vel neuter contrahentium, licet præjudicio antiquo observantiaque hucusque usitata non ignota, de ea mutanda expressam mentionem non faciant, observato potius alto de eo silentio, speciale hac ratione nihil proposuerit, petierit nihil, sana ratio concludere suadet, eum speciale, extraordinarium, priori observantiæ contrarium nil habere voluisse, cum necessitas, hic sermonem de mutatione clare expresseque facere, postularit, aliasque, quod mutatum non est, cur ei stare prohibeatur, ratio inveniri nequeat. In deputationibus vero ordinariis perpetuum oriri posse ratione protestantium præjudicium, quando semel personæ adjunctæ contra eorum intentionem electi essent, eo quod jure non transeunte sed perpetuo ad successores transituro eligerentur, non ignorabatur; si igitur nihilominus ratione modi eligendi speciale, extraordinarium nil peterent, neque inde obtinerent, sed potius proximis statim comitiis antiquam eligendi observantiam agnoscerent, & confirmarent, nemo non concludet, hosce compaciscentes, alias vigilantissimos, speciale quid desiderare, obtinere, perpetuo licet imminente præjudicio, non intendisse; multo minus ergo pro deputationibus extraordinariis, ubi perpetuum præjudicium non metuendum, separatum, extraordinarium, priori observantiæ contrarium quid desiderare potuisse aut petiisse. Ita nempe legibus analogiæ conforme recte con-

concludimus. Ast supposito etiam æque grave, imo gravius adhuc in deputationibus extraordinariis præjudicium imminere; adeo ipso protestantes, cum novus eligendi modus naturæ rei, & observantiæ usitatæ contrariaretur, nisi antiquo modo stare vellent, eo clarius, eo accuratius de ejus determinatione expressè loqui debuissent. Ast ne vestigium separatæ petitionis, aut theses noviter a protestantibus in medium prolatae, ut notum brocardicum plenam obtinent applicationem: quod lex non cantat, nec nos cantare debemus, legeque non distinguente, nec nostrum est distinguere; modo ergo non mutato in deputationibus ordinariis, nec mutatus est in extraordinariis, accidentaliter solummodo ratione durationis ab ordinaris diversis, ut inde vi analogiæ thesis obtinere debeat: deputandos ad deputationes imperii extraordinarias non seorsim a qualibet religionis parte, sed promiscue votando ab omnibus omnium ordinum statibus comitialiter eligendos esse.

§. 50.

Argumenta contraria, actis præcipue publicis contenta, restant recensenda modo, quibus proponendis insistam ordini, & quantum fieri potest verbis *cl. Hoffmanni* *) optime & omnino nervositate prolatis iis, quæ actibus inveniuntur publicis, propria quoque tela fibrantis. Observantiam optimam controversiæ legisque interpretem pro thesi protestantium invictissime certare prædicat, ita, ut catholicos ex dolendo quodam fato, comitalem observantiam pro se allegare dicat. Proximiis enim statim, ait, post P. W. comitiis tam ex parte catholicorum, quam protestantium agnitum esse jus seorsim eligendi deputandos, licet catholici adjungendos suffragiis suis non minus, imo magis vere denominarint, ast protestantibus non adeo invitis, saltem non palam dissentientibus. Id probare sequentibus votis intendit. *Supremus ordinis teutonici magister*: stellen den Evangelischen ihre 6 adjungendos zu denominiren anheim. *Spirensis* doch könnten die Evangelischen wohl benennen, welche sie von ihrer Seite dazu haben wolten. *Argentoratensis*: es stehe denen

*) *Godofred Daniel Hoffmann* diss. (§. 7.) allegata.

denen der A. C. frei, ob sie von denen a catholicis benannt, einen und anderen ausschließen und andere an ihren Platz nehmen wollen. *Gelpherbitanus*: Es wäre aber nicht außer Augen zu setzen wem die Ernennung solcher neuen deputatorum zustünde? sintemalen man wahr genommen, daß bei erster Umfrage die Herrn Catholische etliche evangelische Häuser benennt, mit welcher die Ersetzung geschehen könnte. Nun wäre bekannt, daß nicht hergebracht, sich auch nicht thun ließe, daß ein Theil der Religionsverwandten sich in deputatione personarum des anderen Theils annehme; könnte derowegen darein gar nicht gehelen, sondern es würden entweder die Herrn Catholische sich dessen abthun, oder ihne nicht zuwieder seyn lassen, daß die Evangelischen sich eben solchen juris gegen sie gebrauchen. Wenn es jedoch das Ansehen haben sollte, daß bei dieser ordinären Reichsdeputation alle 3 Reichscollegia insgemein interessirt, und deswegen ohne Unterschied ein jedes Collegium nicht allein zu der in seinem, sondern auch in der anderen beeden, consequenter auch eine Religion zu der andern erfolgenden Benennung zu sehen und zu sprechen hätte, welches man dahin gestellet seyn lasse; so wolte man zwar acceptirt und also zu der im kurfürstlichen Collegio in hoc puncto vorgehenden Verordnung das Seine zu sorgen ihm vorbehalten, jedoch ausdrücklich protestirt haben, daß solches außerhalb dieses einzigen Calus in einiger anderen deputation nicht statt finden, oder eine Parthey der Religion sich darein etwas gegen die andere unternehmen sollte. *) Quoad hæc vota imprimis monendum, Supremi Ordinis Teutonici Magistri, Spirensis & Argentoratensis ob eorum generalitatem nil prnbare posse, cum ex eis plane non constet, utrum jus seorsim eligendi agnoverint, utrum vero ita esse, vel saltem ita pro hoc casu observari posse, existimarint, quod ultimum potius verba indicant: könnten die Evangelischen wohl benennen; stelte den Evangelicis ihre 6 zu denominiren anheim. Indicant porro solummodo diversitatem votorum, in rebus, ubi majora concludunt, non raro obvenientem; argumento, non hic a statibus quapartibus, sed comitaliter per majora actum esse, de quo conclusum

De Meiern l. c. tom. I, p. 413. Hoffmann l. c. §. 27.

sam ipsum omne dubium tollit, expresse continens: *haben die
 mehreren fürstlichen Stimmen dahin ausgeschlagen* (§. 47.) ubi & vota
 ipsa adduxi. Votum vero Guelpherbytani plus respicere ad con-
 troversias electores inter & principes, cum illi in personas
 principum votarant, hique se opponerent, (§. 9.) falsa porro
 continere supposita, primo legenti occurrit, cum neque obser-
 vatum esse, es seye nicht hergebracht, neque observari posse,
 ut pars altera religionis in electionem deputandorum alterius
 partis concurrat, dixerit. Unde, quæso, gravamen ortum,
 si ita neque fieri possit? Cur status in causis religionem non
 concernentibus tanquam unum corpus considerari nequeant?
 intelligenda igitur erunt hæc dicta, de iis deputationibus ubi
 religionis partes qua tales, ob religionis, conscientiæ grava-
 mina agerent, de quibus hic non loquimur. Fieri tamen posse,
 si catholici protestantibus concursum in eligendis catholicorum
 deputandis non denegent, ipse fatetur; ergo eo ipso res reli-
 gionis non est. Ubi vero unquam hoc a parte catholicorum
 denegatum? æqua lance hic pensari debere, semper agnovere.
 Protestationem inde, cum sensus J. P. recenti adhuc tenebatur
 memoria, in fine adjectam, ne sensationem quidem fecisse, &
 tacite tanquam nullam, factò contrariam declaratam esse, mo-
 dus eligendi hic usitatus & conclusum ipsum satis probant, id-
 que eo magis, cum jam per idem hocce votum thesis catholi-
 corum in contradictorio firmata dici possit, ita ut inde ne a
 strenuissimis quidem partis adversæ defensoribus, minutissima
 alias in medium proferentibus, ullum argumentum in actis
 publicis deductum invenire potuerim. Ne dicta dicam ad §. 45.
 seq. remitto, ubi observantiam quoad deputat. ord. pro senten-
 tia catholicorum pugnare & agnosci ex actis publicis probatum.
 Nec magis Hoffmannus ipse, ægre licet, id negat, negans so-
 lummodo pernegansque ex hac observantia firmum validum-
 que argumentum, duci vel necti posse, præcipue cum non in-
 vitis, saltem non palam dissentientibus protestantibus factum
 sit, & quoad deputationes ordinarias pacem W. statuisset, ut in
 comitiis *proximis* (en essentialem differentiam, ubi positio unius
 involvit exclusionem alterius!) de personis adjungendis age-
 retur. *) Quodnam vero & quam grave argumentum inde de-
 duci

*) Hoffmann I, c. p. 622.

duci debeat, nec verba in *proximis* comitiis essentialem introduxisse differentiam sicque decisionem, non repetam, dixi jam §. 41. & seq. Interim neque invite, neque palam dissentientibus adversariis factum esse, suppositum utrumque falsum vel ipse ostendit, allegando votum Guelpherbytani tanquam contrarium, nec minus videri poterit ex eis quæ supra §. 47. allegavi *); licet, etiamsi verum esset, nil probare posse, ex principiis observantiæ indubitatæ constat.

§. 51.

Ast, ajunt, quoad deputationem extraordinariam comitialem jus seorsim eligendi non tam vindicare opus habuere protestantes, quam sua potius sponte id agnoverunt, eisque diserte ipsi concesserunt catholici, citra omnem reservationem & protestationem & quidem non semel, sed sæpius, sæpiusque ab anno præcipue 1664. **) Ad horum assertorum probationem adducitur imprimis, quæ in proximis post P. W. comitiis, dilatanimum cæsarea propositione, ad præparandas saltem materias a legatis acta, ubi extraordinaria deputatio, quæ monita principum ad capitulationem imperatoris colligeret, decreta, pluresque actus hunc subsequentes, qui hic pertinere videntur, singuli jam recensendi. De eligendis ad hanc deputationem personis, sequens conditum conclusum: Es seyen deputati pari numero 6 oder 7 aus beiden Religionen zu erwählen, und deren denomination beeden Religionsverwandten heimzustellen, welche selbst unter einander sich würden zu vergleichen wissen, votis scilicet innixum. *Bayern*: damit aber paritas religionis observirt werde, und man an catholischer Seite 6 oder 7 zu deputiren hätte, wären von den A. C. V. eben so viel zu benennen, welche sich aber sich selbst unter sich am besten zu vergleichen wissen würden, cui plurima legatorum vota æqualia vel similia erant. Ad melius dijudicandam vim hujus actus tanquam contrarii allegati, paucis repetenda supra a me §. 21 adducta. Sessione præliminari 4ta ob evacuationem urbis Vechte extraordinaria decernebatur deputatio. Absque omni

*) *Pfanner historia comitorum* lib. 4. p. 622.

**) *Hoffmann* 1. c. §. 28.

controversia de jure coeligendi promiscue, comitaliter votando eligebantur, uti ex votis ibi in terminis adductis videre est. At cum ea nihilominus ob præcedentiæ controversias exitum non fortiretur, sessione 7ma, cum nova hæc deputatio decerneretur, cuilibet religionis parti *libere* suorum electio relinquerebatur. Eadem vero hæc libera relictio, diese Heimstellung, Heimgebung, licet quoad hanc deputationem alia quæque disparitas ob negotia in capitulatione imperatoris obvenientia intercedat, firmo argumento est, jus ab hoc plane diversum, promiscue nempe votando, in usu esse debere, quia alias inutilior & præjudiciosior protestantibus adjectio fieri non potuisset, quæ autem facta reservationem juris antiqui non obscuram continet; quæ enim jure perfecto mihi competunt, permissionem alterius partis nunquam postulant (§. 21. 22.) Imo, nonne votum conclusumque indicant, per majora conclusum esse, utrum pro hoc casu ita agendum sit? idque fieri posse quis negat?

§. 52.

Quæ jam sessione legatorum extraordinaria duodecima die 30 May 1653 & demum die 28. Junii ejusdem anni, facta jam cæsarea propositione acta, ex parte adversa pro stabilenda sua thesi quam maxime prædicantur, ita ut legatus Magdeburgicus anno 1704 de hisce actibus verba facere non satis possit. *) Die 30 May wurden Deputati zu Einrichtung des C. G. Unterhalts gemacht und ging das conclusum per Oestreich unter anderen dahin: weil bei dieser Deputation sich eine disparitas religionis befinde, so wurde denen der A. C. *freigestellt*, ob und welche sie aus ihren Mitteln dazu benennen wollten, damit par numerus in utraque religione observirt werden möge. Hierauf traten dieselbe zusammen, und benannten Culmbach Meklenburg, Anhalt und die Wetterauischen Grafen, sunt quæ allegavit pro sua parte *Hoffmannus* l. c. At hocce conclusum contrariam ejus, ob quod allegatum est, probationem in fronte gerit. Libera electionis expresse facta relictio, jus contrari-

I 3

*) In seinem Umständlichen Berichte wie es auf vorigen und diesem noch fürwährenden Reichstage mit Anordnung der Reichsdeputationen gehalten worden. *Schauröth* l. c. tom. I. pag. 414.

trarium supponit, cum alias quilibet jure suo absque alterius consensu uti possit. Imo id ipsum jus ex disparitate, prima electione quoad numerum personarum ratione diversæ religionis eveniente, constat, quæ nisi promiscue votando obvenire non potuisset. Ne laterem lavem vide sis §. 22. 23. 24. Perfecte hæc omnia quoque quadrant ad conclusum ob adjungendos directoriis ad re & correlationem, habita super eo, die 28 Junii 1653, deliberatione conditum, in contrarium quoque adductum. *Conclusum per Oestreich*: — auch wurde denen Evangelischen *anheimgestellt*, sich unter sich selbst dieserhalben dergestalten zu vergleichen, *dass* paritas numeri & religionis beobachtet werde. Vis argumenti in votorum verbis, ambiguitatem fors admittentibus, lateat. *Bayern*: und *stünde* zu der A. C. V. *Belieben* welchen sie adjungiren wollten.

Salzburg: und hätte man denen der Augspurgischen Confession anheim zu stellen, welche dieselbe dazu benennen sollten, darunter sie sich dann zu vergleichen hätten. Ast imprimis unum tantummodo ex parte protestantium adjungendus erat, ut inde facile ad faciliorem rei exitum, ita permitti poterit; nec verba, ex actibus præcedentibus declaranda, blandius licet a Bojaro dicta, præter liberam electionis relictionem nil indicant, ex voto potius Salisburgensi, contrarium ejus, quod inde asseritur, colligo. Ad quid enim, nisi juri se abdicarit, dicere potuisset aut necesse habuisset: darunter sie sich dann zu vergleichen hätten, res eum plane non tangens, si absolute res partis alterius religionis fuisset. Sic igitur ordinario sensu verbum conclusi *anheimgestellt* sumendum erit, ex actibus, clarius pro thesi catholicorum decidentibus supra (§. 22. seq.) allegatis, unice declarandum.

§. 53.

Allegant porro, actus anni 1697. 1704. 1709. & 1710. præcipue ut simul videri possit, eundem hunc extra ordinem deputandorum in collegiis & non in corporibus faciendum delectum, jam olim in ipsis collegiis & *veluti* per voto evangelicorum & catholicorum communia agitata tractatumque fuisse. Cum enim anno 1697 die 29 Maji circa deputationem ad congressum

gressum pacis Risvicensis primo votanti catholico *Austriaco*, quod protestantes deputandos suos seorsim denominaverint, dolenti, & causam hanc pure politicam collegio vindicanti, primus protestantium Magdeburgensis contradixit, ille replicavit, hic triplicavit, uterque ad priora & protocolla provocavit, ubi tandem Magdeburgensis eos nominavit, in quos protestantes ad consequendam paritatem inter se jam antea seorsim confenserant. Non quidem nego & jam supra dixi, posterioribus temporibus protestantes jus eligendi deputandos, tanquam jus religionis partis, absolute sibi, quod conclusa eorum particularia satis probant, adquirere intendisse, ideoque ab controversiam inde ortam, uno ore per unum alterumve egisse, ut viribus unitis facilius, uti jam consueverant, desiderata obtinerent. Ast monendum a me non erit, longe diversum esse, deputandos electione seorsim facta determinari, & de jure tali prætenso per vota veluti communia agi; primum nullibi, nisi remissione libera, speciali facta, sed ultimum solummodo, nullo sane in contrarium argumento, contingit. Quod jam seorsim hic factam denominationem deputandorum ipsam attinet, Magdeburgensis ipse, cum ad facilitandum non nisi negotium factum esse fateretur, contrarium approbavit, ut hac responsione contentus *Austriacus* postulaverit, expresse tamen protocollo inferendum esse, hunc actum in ullam consequentiam trahi non debere; quod fusius videre est § 26 & 27. Quod jam actus reliquos hic nominatos attinet, ne vagare vel invito mihi contingat, cum eisdem pro stabilienda catholicorum thesi usus sim, simpliciter ad §. 28. 29. 30. remitto, præcipue cum *Hoffmannus* novi quid, præter acta ipsa a me supra jam allegata & declarata, non afferat. Ast an rei faciem non mutet, protestantes anno 1710, cum altercatio in collegio principum toties, quoties extra ordinem deputandum, recrudesceret, in sui corporis conferentia die 6 Decembris solenne conclusam fecerint *) eo rediens, ut jus suos privative denominandi absque concursu catholicorum, omni quo possit modo in perpetuum defenderetur? Non puto, neque quisquam, cui, quos-

*) *Moser* tr. von den deutschen Reichstagen tom. 2. pag. 615. *Schaurot* 1. c. tom. 1, pag. 453.

quosnam effectus unilateralitas actus in rebus juridicis, controversis præcipue, habere possit, non ignotum, faciem mutare putabit. Si hæc forent jura obtinendi, controversiasque decidendi media legalia, tota imperii forma nexusque naufragium periclitaretur, cum quid displiceret, centies licet legibus fundamentalibus observantiaque munitum, ab unaquaque parte, jura enim forent saltem inter partes æqualia, ex legibus convenientiæ, armis postea tumultibusque tuendis, mutari facillime possit. Quæ ideo §. 31. dixi, hic non repetam.

§. 54.

Mirandum, novissimum quoque hujus materiæ actum de anno 1774. ex altera quoque parte tanquam optimum suæ thesæ fulrum a cl. *Hoffmanno* *) tam suaviter prædicari, ut facile minus attentum in adversa rapere possit. Sequentia asserit: cum anno 1774. ejus, quæ cameram hodie visitat deputationis extraordinariæ schema secundum R. J. N. rectificandum esset, eodem quo anno 1704. & 1710. factum fuit, in conference corporis evangelicorum die 28 Maji 1774 schema lateris evangelici per solenne votum commune, die 22 Junii scriptum, definitum, & personæ deputandorum evangelicorum denominatæ fuerunt. Erat vero hocce votum commune a Magdeburgico dictum sequentis tenoris: Da vermuthlich die allerseitige Absicht darauf gerichtet seyn würde, daß bei Bestell- und Anordnung extraordinairer Reichs- und Collegialdeputationen die jura collegiorum & statuum utriusque religionis insalvo verbleiben müssen, so hätte man in behöriger Rücksicht auf den jüngeren Reichsabschied und das darinnen enthaltene schema deputationum ad visitationem cameræ nach denen sich inzwischen ergebenen Veränderungen, auch sonst gehobenen Anständen und daher anjetzo erforderlichen wechselweisen Uebersetz- und vollständigen Einrichtungen hiemit ad protocolum zu erklären, daß man die höchste und hohe deputandos von dieser Religionsseite folgendermaassen und zwar . . . angesetzt, und sodann gemeinschaftlich benehmigt zu sehen wüncchte; in der Hoffnung, daß weilen zumalen an der schon
jenseits

*) l. c. §. 49. seqq.

jenſeits beliebten Beſtimmung deren ihrigen *diesſ Orts nichts anzustellen, ſondern in dieſelbige einzuwilligen wäre*, nunmehrö alenthalben zur Verfaſs- und Berichtigung deren *concluſorum*, auch darüber zu pflegenden Re- und Correlationen, mithin zur vollſtändigen Reichsbegutachtung über das ſo geſtalteten ratificirte ſchema deputandorum ad viſitationem zu ſchreiten, keinen weitem Anſtand unterworfen ſein werde.

Darauf confirmirte ſich von den übrigen evangelischen Geſandten *einer nach den andern* mit Magdeburg.

§. 54.

Utrum æquali modo, quo anno 1704. hic quoque actum ſit, ex comparatione eorum quæ ſupra (§. 28.) dixi, apparebit; ibi enim deputandorum electio pro eo caſu proteſtantibus expreſſe relicta; non itidem hic; ex illa igitur libera relictione, adjecta proteſtatione & reſervatione, ex actibus prioribus declaranda, non formularum inſtar habenda, nullatenus argumentum in contrarium, nec ergo ex hoc actu, ſi, uti ait, eodem modo factum eſſe, verum ſit, deduci poſſe, non iterum dicam. Aſt ex proſitione Saxonici (§. 33.) non obſcure apparet, catholicos jam ante votum hoc, commune dictum, in proteſtantium deputandos votaſſe, nec minus ex deliberatione eodem conſeſſu habita, legatōs proteſtanticos, hocce votum tanquam commune allegatum, pro tali habere noluiſſe, nec eſſe, quod vel ex eo planum, ſingulos proteſtantes, ſingulim votando in collegio ipſo acceſſiſſe, cui conforme & catholici ſingulis votis acceſſerunt. (§. 33. 34. 35. 36. 37.) Inde nec voto communi, nec ſolos proteſtantes ſuos denominatim deputandos tam ex hoc, quam eo, quod directorium collegii principum publico inſeri curavit protocollo (§. 34.) ſatis probatum. Aſt, ajunt, res tamen ita conſecta, idem ipſi proteſtantium deputandi manſere, quos optarunt? quid inde? an gratos elegiſſe proteſtantibus perſonas, *juſ ipſum* mutare vel debilitare poterit? argumento id potius eſt; ſi proteſtantes optimis rei que maxime gnaris vota dedere, nec talibus ea amore boni publici denegaturos fore, nec denegare catholicis. Nec quilibet ex eo, ab imo niſi præventus, ullum argumen-

K

tum

tum formabit, Augustissimum suo decreto 4. Aug. 1774. totum illud imperii suffragium ratum habuisse: als ertheilen auch Allerhöchst Selbe hierdurch auf vorerwöhntes mit dem Reichsgutachten Allerhöft Ihre vorgelegtes *neuerlich vereinbartes Verzeichniß* deren — 5 Klassen deren Reichdeputirten die gnädigste Kaiserliche Begnehmigung. Neminem enim fugit hocce: vereinbartes Verzeichniß, se non referre ad jus quoddam singulare partium religionis, ita ut res amicabile solummodo compositione peracta, sed ad tria collegia imperii ipsa, quæ re- & correferendo ita convenerint, ut inde imperii suffragium condi potuerit. Minima quæcunque arripiendo, valorem non prodit. Si jam allegatum votum commune accuratius perpendatur, nec absque contradictione esse invenitur; ex una enim parte negatur, ex altera concessum. Nullo enim modo ad electionem deputandorum ex altera religionis parte concursum competere asseritur; nihilominus sequentalia dicere placuit: . . . In der Hoffnung, daß weilen zumalen an der schon jenseits beliebten Bestimmung deren Ihrigen *diss Orts nichts anzustellen, sondern in dieselbe einzuwilligen wäre*. Quo igitur se contentire in alterius partis deputandos declarando, vel ipsi contra se probant, electionem deputandorum jus partium religionis singulare non esse, cum alias ipsis, indicasse eos, non publicum dare consensum, sufficere debuisset. Cetera videre placeat in regiftratura catholicorum supra (§. 38.) verbotenus allegata.

§. 56.

Restat præcipuum adhuc argumentum, quo suum postulatam maxime suffulciunt protestantes, fulcrum, ut ajunt, quo illud nititur principale, ad quod plurima, quæ pro hac thesi afferri possent, se reduci patiuntur. Est id ipsum J. P. O. art. V. §. 51. (§. 14.) eodem quoque ratione in actibus publicis sæpius usitatus. Auctor enim des Magdeburgischen Umständlichen Berichts supra (§. 48.) allegati distinctam deputationem inter ordinarias, extraordinariasque vi hujus legis intercedere differentiam, probare intendit, quod nempe de deputationibus ordinariis expresse dicatur: de personis autem vel stati-

bus adjungendis in comitiis *proximis* statuatur, de extraordinariis tamen, licet verba: *æquetur deputandorum numerus ex utriusque religionis proceribus* repetita nullatenus dictum, firmissimo argumento, compaciscentes de hisce alium plane eligendi modum intendisse. *) In eo ergo lateat argumentum in deputationibus imperii ordinariis adjectum esse: *de personis* autem vel *statibus adjungendis* in comitiis *proximis* statuatur, quod tamen de deputatione ordinaria in comitiis universalibus, sive ex uno, sive duobus aut tribus imperii collegiis deputandorum non statuitur, non sancitur; consequenter eorum delectus & denominatio *ne generatim quidem* in comitiis fieri præcipitur, *sed cuiusque* deinceps modo libere relinquitur. Ipsa enim numeri paritas deinde, at sine hoc, deputationibus ordinariis proprio additamento, repetitur, præter & citra legem expressam ad extraordinarias deputationes minime proin extendendo. **) Ast sufficet vel sola hæc responsio: utique non quadrant ad deputationes extraordinarias, nec prudenter poni poterant verba ista: *de personis* autem vel *statibus adjungendis* in *proximis comitiis* statuatur. Extraordinariæ enim deputationes, cum stabiles non essent, a casu, negotiis, occasione obveniente dependentes, cum utrum *proximis* obventuræ forent comitiis non præsciretur, quomodo, si absque ratione non fieret, *to proximis comitiis* repeti potuisset? Et quænam, quæso, est illa conclusio? de personis adjungendis ad deputationes extraordinarias in *proximis* comitiis statui debere, non dicitur —; ergo in *comitiis* de iis statui nequit? Utrumne positio unius est alterius exclusio? argumentum contrarium aliam tamen non continet conclusionem, primo obtutu, cum accidentale quid ratione deputationum ordinariorum contineant verba ista allegata, vanam. Vel enim ex eo solummodo, quod catholici totam materiam tam de ordinariis quam extraordinariis imperii deputationibus ad comitia remitterent, (§. 15.) protestantes vero saltem quæstionem an? de paritate numeri personarum utriusque religionis decidendam optarent, & obtinuerint, remissa tamen ad instar multorum negotiorum comitialium,

K 2

electio-

*) Schauroth l. c. tom. I. pag. 414.

**) Schauroth l. c. tom. I. pag. 406. in voto Brandenburgico-onolbacensis,

electione ipsa ad comitia, & quidem ratione ordinariorum deputationum ad proxima, ex eo, inquam, satis probatur, totum negotium perfecte comitiale & esse, & ita quoque considerari, ut mutatione super eo expresse non facta, modus antiquus in J. P. paritate tantummodo constituta, pro more comitiali & observantia semper semperque usitata & agnita, necessario observandus maneret, nec inde necesse esset, ut verba ista de electione *in comitiis, proximis* non poterant, repetentur. Aliam inde plane difformem conclusionem meliori jure facere posse puto; separato nempe petito de extraordinariis deputationibus non facta, mutatione inde quoad eas ratione modi deputandi non facta, & decisa non nisi quaestione an in J. P., quam saltem, non negantes totum negotium comitiale esse, decidendam peterent plurimi legati, tacite antiquum modum roboratum esse, ita ut quod mutatum non est, ei stare jure possit & debeat. Nihil itaque quoad deputationes imperii extraordinarias in proximis comitiis ratione modi constituto, maneat modus antiquus, intactus, immutatus. (§. 15. 16. 17. 18. 19.)

§. 57.

Cetera argumenta contraria lateant non minus in ipso J. P. Primo namque electionem deputationum hujus vel illius, five suae religionis, quis non reputet causam religionis? art. V. §. 52. causam, religionem si non directe, saltem tamen indirecte concernentem? art. V. §. 9. causam totius & ipsius religionis interesse proximae continentem, causam in quibus status utriusque religionis tanquam unum corpus considerari nequeunt? *)
causam

*) Decantatum id fustus anno 1704. in voto Brandenburgico onolbaccensis: „dieses (jus seorsim eligendi) ist auch den ausgedruckten Worten des Instrument: Pacis art. V. 99. allerdings gemäs, in welchem steht: pluralitas votorum in causis religionem five directe, five indirecte concernentibus nequaquam attendatur, neque illa Augustanae confessioni addictis civibus ejus loci magis NB. quam Augustanae confessionis electoribus, principibus & statibus in imperio romano praëjudicet; aus welchem

causam denique in qua catholici & A. C. add. status in duas partes ire possunt secundum decantatum hunc art. V. §. 52: in causis religionis, omnibusque aliis negotiis, ubi status tanquam unum corpus considerari nequeunt, ut etiam catholicis & A. C. statibus in duas partes euntibus, non attendatur votorum pluralitas, sed sola amicabile compositio lites dirimat. En igitur acheronta moveri.

§. 58.

Duo præcipue in hisce oppositis latere argumenta, unum in causa religionis, alterum in itione partium, liquet. Quod igitur primum attinet, negotia ipsa in deputationibus extraordinariis obvientia religionem directe nullatenus concernere ita apertam, ut plura differendo inania agerem; unum præcipuumque nomen, rem justitiæ tam ex natura sua quam J. P. ipso pro politica satis declaratam. *) Ast neque indirecte religionem concernere, recta veraque legibus, non in lubitu partium adversæ, fundata notio, quid sint causæ religionis & conscientiæ, sufficienter jam probat, cum alias res politicæ, sicque majora eo ipso, quod a statibus imperii diversæ religionis, licet

K 3

chem Sonnenklar und unwidertreiblich am Tage liegt, daß in allen denen Dingen, sie mögen seyn, von was Art sie wollen, wobei die evangelische Religion quocunque modo interessirt ist, und daraus derselben einig Präjudiz zuwachsen kann, der catholicorum vota nicht attendirt werden können, sondern die Sache sofern sie das evangelische Corpus allein betrifft auch vor sie allein gehöre. Nun ist leicht zu erachten, daß keiner unter den Evangelicis seye der nicht sehe, was für ein irreparables præjudicium der evangelischen Religion daraus erwachsen, wenn catholici zu unsern deputatis mit votiren und dieselbe per majora ausmachen können; dahero die A. C. V., dafern sie nicht rem evangelicam in summum discrimen setzen wollen, von diesem ihrem manifestissime quaesito jure de rebus religionem suam directe concernentibus separatim & privative statuendi nicht ein Finger breit abweichen können.“ Schauroth l. c. tom. I. p. 404. seq.

*) Art. 8. §. 3. J. P. O. in proximis vero comitiis emendentur imprimis anteriorum conventuum defectus . . . ac tum quoque de reformatione politicæ & justitiæ . . . ex communi statuum consensu agatur & statuatur.

licet abs religionis respectu, deliberanda & decidenda sint, non entia forent, cum indirecte saltem religionem, cujus negotia pluralitatem non admittunt, concernerent, id quod tamen nec adversarii, nisi tota pax Westphalica, præcipuum constitutionis pacisque germaniæ fulcrum, uno ictu detrudatur, admittere possunt. Foret enim aperte contrarium omnibus illis J. P. legibus, de liberis suffragiis & votis, statutibus imperii tam in comitiis, quam deputationibus competentibus, tam sollicitè casus a casibus, quando religionis partes quales considerandæ sint, distinguendo, statutibus; contrariaretur articulo 8. §. 2. & 3. & pluribus aliis, de rebus politicis determinantibus, hucusque unanimiter pro sede unius cuiusvis materiæ consideratis, nunc vero non amplius habendis. (§. 11.) Salisburgensis inde, cum hæcce objectio tanti momenti non sit, nimium probet, nimiumque contra apertissima juris publici imp. rom. germ. principia offendant, paucis respondit, id neminem admittere fore. *) Idem & ipse *Hoffmannus* dicit. §. 53 licet antea contra omnia juris principia, quidquid status inter utriusque religionis controverteretur, pro lubitu ergo protestantium, utrum ita agere velint, religionem concernere, contendat, personas & status cum religionis negotiis, imo potius cum religione ipsa, sicque jura personarum qua statutum & qua religionis aſſeclarum confundens **) agnovit; cum

*) So viel demnach bishero zu vernehmen würde von Seiten der Herrn Protestanten der §. 9. art. V. angezogen, wiewohlen nun ad casum & quaestionem præsentem dieser Jus nicht wohl applicabel seyn könne, sondern vielmehr solcher Jus & passus in consideration kommen müſte, welche eigentlich und in terminis von der Sache so in quaestione controverſa wäre, statuirten: wenn man aber gleichwohl und ultro berührten sum extra illos in se continentes casus, pro quadam dispositione generali annehmen wolte, so würde wohl aus dem Antecedenti: pluralitas votorum in causis religionem five directe five indirecte concernentibus, nequaquam est attendenda, niemand die Consequenz gut heißen können; ergo protestantibus competit jus denominandi deputandos suæ religionis privative cum exclusione votorum catholicorum. *Schawroth* l. c. tom. I. p. 428.

**) Eadem fere dixit legatus Magdeburgicus anno 1760: dann obschon, ait, negotium deputationis an und vor sich selbst causa civilis seyn kann, so wird es doch allemal auch soweit causa religionis, so oft respectus corporum beider Religionen, woraus die Deputirten müssen genommen werden

cum vero inquit, de eo utrum hoc vel illud causa religionis sit, judicio finium regundorum nondum instituto, multo minus facile peragendo, amplissime in utrumque partem disputari possit, cum & valde controverti queat soleatve: in quibus negotiis status tanquam unum corpus considerari nequeant: en concedemus liberaliter, denominationem & electionem deputatorum catholicorum & evangelicorum, sive ratione regionis ex utriusque religionis proceribus pari numero promiscuorum, aequè politicam & non magis causam religionis vel singulorum corporum esse, quam ipsum forsàn deputationis objectum & negotiam, quamvis *subinde* & hisce duobus fundamentis uti & insistere omnino queant debeantque evangelici. — Quare ergo huic fundamento *subinde* adhuc insistendum, si insufficientia ejus & falsitas plana? Concordat id cum principio, quod causæ quæ inter religionis partes, licet qua status, controvertantur, religionis causæ sint, a veritate sane quam maxime, verisque legibus, historiaque fundatis principiis alienum, quod cum ab aliis jamjam optime probatum vindicatumque sit, nec limites dissertationis permitterent, hic probare prætereo. Concordat porro cum particularibus partis adversæ conclusis, omni quo possint modo se in prætenso suo jure tuendi. — Quid quod protestantes ipsi in actis publicis sæpius sæpiusque agnovere, negotia deputationum nullatenus religionem, sed mere politica concernere, *)

§. 44.

Ast supereff ad huc & salva nihilominus altera libertatis anchora, palladium illud, jus nempe eundi in partes, plurali-

werden mit influit und in consideration kömmt. Schauroth I. c. tom. I. p. 449. Optima sane quæ dari poterit declaratio, quænam res indirecte saltem religionem concernat! ita ut hac via peragendo protestantibus facillimum sit, omnia e medio tollere, quæcunque iis ullo modo ingrata videntur. Quare unum idemque non observabatur in deputationibus ordinariis, ubi tamen non minus respectus utriusque religionis partium, e quibus deputandi, habendus erat?

*) Chr. Gottfr. Hoffmann gründliche vorstellung der Religionsbeschwerden p. 493. supra (§. 11.).

ralitatem suffragiorum iusque majorum non suspendendi modo, sed penitus tollendi, scilicet ut modus tractandi de corpore ad corpus & sola amicabile composio obtineat; cum illud in omnibus causis etiam politicis, etiam non religionis, etiam in quibus status *tanquam unum corpus considerari possent*, locum habeat. *) Aliam igitur, vides, juris eundi in partes assertores hic libertatem intelligere nequeunt, quam nullis legibus pactisque constrictam facultatem, in comitiis proprio cuncta arbitrio moderandi, majorum suffragiorum & conclusorum communi nomine secundum J. P. formatorum vim ad nullum infringendi, inque statum plenariae se se independetiae asserendi, sicque statum in statu formandi. Utrum hoc competere possit ordinato regimini civili, statibus religione non adeo disjunctis, ut unum corpus amplius constituere non possint, cuilibet absque ullo argumento, si animo praeventus non sit, dijudicandum permittere possum; nimirum enim principia verissima offendit. Non quidem dubitandum contra stabilitatem in republica bene ordinata regulam: ex majori suffragiorum in idem conspirantium numero conclusa formanda esse, minorumque partem non solum tanquam compaciscentes ex ipsis legibus civitatis fundamentalibus, verum etiam tanquam subditos, ex communi subjectionis vinculo, id quod ex admiffione majorum suffragiorum ipsa tanquam medium illa, sicque publicum tuendi salutem manutenendique sequitur, majori parti cedere debere, **) hanc regulam, inquam prudenter subinde legibus regni fundamentalibus pactisque publicis averti posse & caveri, ne quibusdam in causis, maxime si inter personas, sive status, quos aut sacra aut instituta juraque particularia naturaliter veluti separant, vertantur, facta a parte minore discessione, invita eadem ac reclamante quidpiam decernatur, aut statuatur, sed subortae ea propter controversiae amicabiliter sopiantur, ne motibus intestinis per infelicem religio-

*) Hoffmann diss. cit. p. 53 §. 54 cum aliis authoribus ibi allegatis, Mosers praecipue & Strube Beweis das das jus eundi in partes auch in causis politicis Platz habe.

**) Schweder diss. de jure eundi in partes §. 4. tom. II. disput. p. 1125. Ihsodi de eo quod jure publ. univers. circa conclusa ex majori suffragantium numero formanda juris est.

ligionis fervorem conturbari quietem pacemque publicam facile evenire possit. Hæcce compaciscentes J. P. cum non fingerent, sæpius ipsi potius temporibus antecedentibus experti, reipublicæ ruinam, nisi hisce medirentur, minari, pro certis casibus religionem præcipue, aut negotia cum ea quodammodo conjuncta attigentibus per dictum J. P. art. V. §. 52 jus eundi in partes introducere, vi cujus minori parti facultas vi legum reipublicæ fundamentalium competit, dissensum suum adversus conclusum a majoribus formatum eo effectu declarandi, ut, nisi amice cum parte majori conveniat, idem vi ac efficacia careat. In partes hic ideo ire dicuntur, quoniam sub his circumstantiis non amplius ut constatus in comitiis salutis publicæ conjunctis viribus procurandæ causa congregati, sed ut *partes litigantes* socialitatis vinculo quoad casum causamque controversam nonnihil laxato atque remisso. Ast hocce jus eundi in partes præfinitos suos ex jure publico universali, quando imperium rom. germ. tanquam unum adhuc considerari debeat, eosque per ipsum instrumentum pacis vi observantiæ, analogiæ, imo constitutionibus ipsis reapse determinatos habere, ne id, quod in reipublicæ conservationem inventum, in ejus ruinam detorqueatur, paucis ostendam.

§. 60.

In anarchiam verti rempublicam dicimus, quando nexus civilis & summa imperii jura administrandi sapienter constituta ratio in totum dirumpitur, ita ut nec conclusa amplius communi nomine formari, nec formata executioni mandari valeant; si ergo jus eundi in partes ad qualiacunque sese negotia & causas comitiales protenderet, nulla amplius vis & efficacia erit conclusorum a parte majori conditorum, nisi in quantum paucioribus placuerit. Summa igitur rerum totiusque regiminis civilis administratio in arbitrio partis minoris collocata foret, quod utique non solum naturæ uniuscujusvis reipublicæ contrariatur, sed unitari quoque statuum totius rom. imp. germ., tanquam unum adhuc corpus, in rebus religionem haud concernentibus conjunctum, tanquam unum regnum, quam unitatem nemo, nisi totius imperii subversionem totalem intendat, negare poterit; ut igitur jam ex natura rei, ex jure
 L publico

publico universali pateat, jus eundi in partes justas habere debere limites, non pro lubitu alterius partis constituendos; utque proin qui sincero studio publicum bonum prosequuntur, religioni merito sibi dicturi sint, fortissimum hocce civitatis paladium, majorum conclusa valere, prenata qualicumque, umbratili plerumque ansa confringere, ac summe nocivam publicis negotiis romoram injicere, unde manifestam reipublicæ ruinam consequi necesse sit. *) Ad exceptiones igitur pertinet, quando pars minor in partes discedit & conclusi a majori parte formati validitatem impugnat, contra regulam communem in re communi comitali majoribus cedendum esse. Hæc inde exceptio cessionem partis majoris involvit, ideoque non nisi per pactum cum parte majori, vel quod perinde habendum, lege reipublicæ fundamentali in vim sanctionis perpetuæ ac pragmaticæ fieri potest; unde igitur citra pactum aut legem regni fundamentalem hæc in partes discedendi facultas intelligi nequit, quæ igitur strictæ interpretationis erit, nullatenus extra casus, in quibus leges publicæ itioni in partes locum faciunt extendenda. Vel exinde igitur solum, quod status rom. imp. germ. in P. W. omnibus renuntiasse juribus comitaliter tractandi negotia comitalia, dicere nemo audere possit, falsitas asserti apparet, in omnibus rebus etiam politicis, etiam ubi status tanquam unum corpus considerari possent, status in partes legitime ire posse.

§. 61.

Quod ultimum jam, nempe limites per J. P. constitutos, attinet, negari plane non poterit, ante pragmaticam art. V. §. 52 sanctionem jura majorum in negotiis & causis comitalibus illibata stetitisse **). Id vel ex gravaminibus ipsis hac superre prolatis indubitate constat, ipsaque legis verba ex actis publicis, tractatibus præcipue J. P., sicque ex mente paciscentium unice declaranda, dilucide insinuant. Constat inde non minus
juri

*) *Ihstadi* de jure majorum in conclusis civitatis communibus forandis, §. 57. 65. tom. II. opusc.

***) *Ihstadi* de fundamentis atque historia exceptionum a jure suffragiorum majorum cap. I.

juri per suffragia majorum concludendi hic solummodo limites constitui, sicque propositionibus dicti articuli exceptiones contineri. Constitutum enim jam erat jura, negotia comitialia comitaliter quoque tractanda esse, ex libero omnium statuum consensu & suffragio, enarratis imo gravissimis negotiorum speciebus ita præcipue tractandis, *) ut iterum appareat nullatenus quodocunque libuerit, in partes iri posse, sed casibus tantummodo exceptionibusque lege expressis. Ad quid enim tot disceptationes utrum in causa collectarum, quarum acta ideo in molem crevere, majora valere possint, tot altercationes, si regulam statuere generalem: in omnibus causis in partes iri posse voluissent compaciscentes? superfluum plane fuisset sermonem ullam de eis facere, imo nocivum magis materiam collectarum tanquam speciale quid considerare; quis igitur J. P. hac de re cum illa regula conjungere poterit? „Quod ad pluralitatem votorum in materia collectandi attinet, quum res hæc in præ-“
 „senti congressu decidi non potuerit, ad proxima comitia remissa“
 „esto,“ ad quid decidendum, si in omnibus casibus in partes ire liceret? Ad quid protestantes omnia moverunt ad optinendam in deputationibus imperii ratione numeri personarum ex utriusque religionis paritatem? nunquid necessaria regulæ prætensæ generalis sequela fuisset, licuisset enim in omnibus omnino rebus, etiam ubi status tanquam unum corpus considerari potuissent, ire in partes. Ast protestantes in comitiis aliisque conventibus imperii majoribus suffragiis nulla alia ex causa locum esse negarunt, quam quod sive Augustanæ confessionis sacris, sive sibi ipsis, qua iisdem additis sinistri aliquid inde obventurum metuerent. Agnovere id sæpius actis publicis, de quibus unice me, ne extra oleas vagari vel invito mihi contingat, ad *Ikstattium* refero **) inde verbis: *catholicis & Augustanæ confessionis statibus in duas partes euntibus*, partes supponuntur, non quales quales, aut ex causis quibuslibet, sed quarum ex conclusio majorum sacra atque religio periclitetur, hujusque intuitu in juribus ac bonis damna parentur, causæ, ut quidem non nego, quodammodo quoque politicæ, ast determinatio-

L 2

nem

*) Art. V. J. P. O. §. 8.

**) De fundamentis & historia exceptionum a jure decidendi per suffragia majora in comitiis &c. tom. II. opusc. 2.

nem suam unice ex *serie tractatum* instrumenti pacis, & *mente pacipientium* recipientes, ex *historia* præcipue & *connexione totius protestantium postulati*, declarandæ. Causæ igitur politicæ, in quibus in partes ire licet, a causis religionis sua natura & proprie talibus probe discernendæ, secundum hæc fundamenta aliæ non sunt, nec esse possunt, quam si per eas sive catholicis sive Augustanæ confessionis statibus qua talibus, eorumque sacris damnum ac periculum imminet, non necessario, sed ex accidenti, & sub circumstantiis plane peculiaribus. Hunc igitur causæ ad religionem respectum, qui realis personalisque esse poterit, ad legitimam in partes itionem præcise requiri, vel ex eo jam dilucidum evadit, quod idonea alia causa & assignari nequeat, cur parti minori indistincte, & sine mentione religionis ea facultas indulta non sit; conclusum igitur in negotio comitali politico a parte majori formatum per indirectum aut ipsis sacris & religionis exercitio vulnus infligat, aut ipsis statibus, qua talem præcise cultum religiosum profitentibus damnum grave atque injuriam inferat. Cur enim, nisi ita esset, paucioribus tantummodo ejusdem religionis, & non generaliter parti minori discedendi in partes facultas concessa esset? *) cum igitur negotia in deputationibus imperii tam ordinariis quam extraordinariis religionem nullatenus, neque directe, neque indirecte, uti supra demonstravi, protestantesque sæpius professi sunt, concernant, neque sacra & religionis exercitium; sicque status qua talem præcise cultum religiosum profitentes lædant, negotia potius sint ab omnibus, si ita commode fieri posset, deliberanda atque decidenda, negotia quæ per J. P. expresse pro talibus declarantur, ubi ex libero statuum suffragio & consensu comitaliter agatur & statuatur **); necessario sequitur, itionem in partes legalem hic nullo modo locum invenire, nec defendi posse, nisi

*) Plura hac de re videas in opusculis sæpius allegati *Ihstatti* in dissert. præcipue: de causis in quibus status imperii in partes eunt, a jure suffragiorum majorum exceptis. Et de *Beulwitz* diss. de nimia extensione jurium singularium ubi status tanquam unum corpus considerari nequeunt &c. §. 31. 32. 33. 34. 35. ubi ex postulato protestantium & ex tota tractatum, ibi aliorum legatorum serie, jure aliud obtineri non posse, demonstratum invenies.

***) Art. V. §. 8. J. P. O.

nisi paucioribus, quod in majoribus improbant, potentatum, præpotentiam, solumque de negotiis comitialibus disponendi decidendique arbitrium tribuendum, quod stabilire sane sine manifesto imperii pernicie fieri nequit. *)

§. 62.

Aliud argumentum contrarium, ad artificialia referendum, in securitate religionis reponunt; quænam inquit, est ratio præceptæ ibi paritatis religionis? nonne securitas religionis evangelicæ ejulque contra pluralitatem suffragiorum catholicorum comitalem adstruendæ absoluta necessitas? hæc vero cum sola deputandorum numeri paritate non obtineatur, sed eum in finem prorsus necesse sit qualitatem deputandorum æque ac numerum eorum perpendere, necessario a quovis religionis parte deputandorum electio facienda est, ut æque ac religio catholica tota & secura sit religio protestantica. — At quam parum, uti Sphis præcedentibus probavi, jus eundi in partes ex mente pacifcentium, ex J. P. ipso in omnibus casibus politicis jure obtinere possit, quin tamen dici possit, nec dictum esse invenerim, securitatem religionis A. C. addictorum periculum incurrere vel lædi, tam parum per hoc, quod deputandi ad negotia religionem nullatenus concernentia, per majora eligendi sint, læcuritas religionis, aut jura statuum præcise qua

L 5

hanc

*) Eadem fere jam dixit anno 1794, Legatus Monasteriensis, cum idem art. V, §. 52, allegaretur in contrarium: „Da fern dieser Sphus, inquit, über der Ständen Gerechtfame verstanden werden könnte, oder müste, so würde es keiner Mühe gebrauchen, alle des Reichsfundamental-Gesetze, mithin das ganze systema imperii übern Haufen zu werfen, indem man und so oft den Catholischen Ständen der A. C. verwandten Gerechtfame & vice versa denen A. C. verwandten Ständen deren Catholischen Gerechtfame nicht gefallen oder anständig seyn mögten, je und allezeit es heissen würde: statibus in partes euntibus sola amicabile compositio locum habeat, und da solchem noch eine amicable compositio blos ab arbitrio partium dependirte und selbige niemalen anderer Gestalt als dato & retento gemacht zu werden pflegte, so wäre die consequentia infallibilis, daß kein Stand im römischen Reiche seiner Befugniss und Gerechtfame mehr gesichert wäre, sondern zu aller Zeiten, das in partes euntibus &c. die amicable compositio &c. und das dato & retento besahren müste.“ Schaurvith I, c. tom. I, pag. 402.

hanc religionem profitentium lædi, vel lædi posse, cum securitas religionis conscientiaque se certo ultro calus, quibus in partes ire licet, extendi non possit, nec debeat. Eadem igitur hic repetendæ forent, quæ antea de nimia extensione juris eundi in partes dixi; omnia enim ad principium securitatis religionis trahendo, pacis W. leges speciales inutiles forent, ceteræque omnes; quidquid enim non placeret, licet legibus, observantia analogiaque munitum, nonne eodem modo securitatem læderet? nonne omnia jura ex eodem fundamento everti poterunt? non dubito. Religio salva sit, securitasque religionis per pacem religiosam, per J. P. O. legibus specialibus factis tuta reddita est, ita ut hisce in rebus, religionem ipsam concernentibus de pluralitate votorum ne cogitatur quidem; ast quatenus se extendat unice ex hisce legibus tanquam materiam sedibus, dijudicandum est, non pro lubitu, ubicunque protestantibus securitatem religionis lædi dicere placet, ad cetera politica, itidem pace W. definita ac determinata extendenda. Hæc enim si admitterentur facile foret, uti legatus apud *Schaurothium* dixit, catholicos e regno interpretari, sicque religionem protestantium eo securiorem reddere. Nec metuendum unquam erit catholicos, non more protestantium per annos in prædeliberanda præparandaque materia conjunctos, per majora unice tales electuros fore, qui negotiis gerendis impares, quique protestantibus grati non forent, sed uti publice jam probarunt, eos, quos protestantes optarunt, quod supra allegavi, comitaliter votando eligentes, salutem publicam, felicemque rei exitum religioni se ducere & ducturos fore. Ex mente igitur paciscentium securitatem religionis, in causis religionem non attingentibus, non quærentium, declarandus est totus articulus, quintus, sicque quoad imperii deputationes ex observantia immediate Pacem Westphalicam subsequuta, ubi in ordinariis deputationibus, licet in perpetuum, si per deputationes fieri possit, securitas religionis lædi potuisset, per vota promissa, ita quoque in extraordinariis electos esse deputandos supra argumentis firmissimis ex actis publicis demonstravi. Nec igitur magis mutua & exacta æqualitas in contrarium adduci poterit, quæ utique non negatur, ast cum limitibus in J. p.

P. contentis observanda, *quatenus nempe formæ reipublicæ, constitutionibus imperii & præsentì conventioni conformis est.* . . . violentia omni & via facti . . . perpetuo prohibita, ex qua adjectione declarandum, utrum securitas religionis vi J. P. eo extendi possit, ut quælibet politica ad ea trahendo, omnia unice ab ea dependeant. Nec porro conclusa particularia, unilateralia, dicta communia protestantium obstabunt, ad quæ jam antecederet supra respondi; transgrederer enim dissertationis limites: si prætensa corporis, quod dicunt Evangelicorum jura paulo hic altius indagare vellem. Quantum quantum illius potestatem laudes, nunquam erit tanta, ut jura ex systemate, forma, legibus imperii dilucide quæsitæ, jura non interrupta multisque tam ante quam post J. P. præjudiciis firmata, per noviolem contradicendi affectationem annihilare queat. Hicque remitto ad *Staatskanzlei* tom. 53. p. 266. 278. *Reichsfama* tom. 4. c. 4. & ad *Ikstattium* in dissert. de causis in quibus status imperii in partes eunt cap. 2. §. 55. 56.

§. 63.

Ad ultimum jam traufeo argumentum, *) plura minora & inutilia non attingo; nonne art. V. §. 50. amicabilem non nisi compositionem in hac materia jubet? . . . „ Si quid dubii hinc „ aut aliunde incidat, aut ex causis *pacem religiosam* aut hanc „ transactionem tangentibus resultet, de eo in comitiis vel „ aliis imperii conventibus inter utriusque religionis proceres, „ non nisi amicabili ratione transigatur. “ Cum igitur ajunt, postulatam protestantium saltem dubium sit, hocque dubium e causa pacem Westphalicam ejusque sos 51. & 52. tangente resultet, illud tamen sua pluralitate votorum, suave propria & privata decisione catholici soli tollere non poterunt, etiam in comitiis vel aliis conventibus imperii, sola amicabili compositione, hoc est, non nisi modo tractandi de corpore ad corpus per corpora vel citra collegia, vel in horum saltem umbra, non attenda votorum pluralitate, tollendum, & usquedum hoc fiat, prohibenti liberum relinquendum. **) — „ Non dissensus & disputa-

*) Hoffmann Diss. cit. §. 56. pag. 59.

**) Scharroth l. c. tom. I. pag. 410. Periculofam hanc esse sententiam, nullisque fundamentis innexam vide sis apud *Ikstattium* diss. de causis in quibus:

putationes, licet publicæ, infallibilia obscuritatis & incertitudinis signa sunt; sæpius enim motas fuisse controversias contra clarissima legum verba, docuit, experientia. Hinc non ex quacunque in imperio exorta disputatione legis incertitudo aut ambiguitas est præsumenda, tristi sane experientia edocti sumus, parum ingenii requiri ad excitandas de evidentibus legum dispositionibus rixas, & fingenda, ubi nulla sunt, dubia. Hæc pro affectibus inter partes agitantur, neglecta & non audita conscientia, quæ affectatæ obscuritati non potest non contradicere. Is harum disputationum non est effectus, ut propter illas evidentiæ, atque certitudo legum amittatur, & quæ sunt claræ, fiant obscuræ, sunt ejusdem allegati cl. Hoffmanni verba in diff. de ratione interpretandi leges imperii Romano-Germanici publicas cap. 3. §. 17. — Interpretationem legis authenticam nec a solis catholicis, nec ab imperatore suscipiendam, sed ab imperatore & universo imperio simul petendam esse, in dubium vocare nemo præsumet; quæ vero, sicut solum in casu subintrat, si lex *manifesta* ambiguitate & obscuritate laborat; ita in *casu* art. V. §. 51., ubi genuina verborum legis significatio, tota textus cohærentia, substrata materia, tractatus, finis & ratio P. W. atque observantia & analogia, sanctionis omnem controversiam tollunt, ita in *thematè substrato*, ubi tot tantaque luce clariora pro thesi solidanda argumenta prostant ad illam nulla ratione provocari potest. *)

quibus status in partes eunt cap. 2. §. 31. seq. ubi quis de sufficientia vel insufficientia causarum itioni in partes judicet, optime demonstratum.

*) Hæc sunt quæ respondit clarissimus Frank nunc Cæsaris referendarius imperii intimus, pro conservatione legum imperii sicque publica laborans salute, cujus auditorem Moguntiaë agere, atque principia juris publici non nisi purissimo semper fonte haurire, fortuna mihi favit, cuique grates hic publice dicere intermittere nequeo, licet modestiam clarissimi viri offendere timendum mihi sit. Frank diff. censura principii: iurisdicção supremorum imperii tribunalium in causis ecclesiasticis protestantium non magis, quam catholicorum fundata, §. 54 p. 207.

T H E S E S.

1. Imperans totam suam potestatem ex concessione populi sive tacita, sive expressa habet; erronea inde sententia, hanc potestatem immediate a Deo principi conceditam esse.
2. Libertatem civium naturalem non nisi ob salutem eorum & felicitatem, nec magis restringendam esse, finis civitatis postulat; dominium inde emittens non nisi in casu necessitatis exerceri potest.
3. Germania non est systema foederatarum civitatum, sed una civitas composita ex pluribus rebus publicis minoribus, & quidem monarchia limitata.
4. Superioritas territorialis a statibus imperii germanici jure & nomine proprio quidem exercetur, at ea non independens est, nec illimitata, sed subordinata imperatori.
5. Dominis territorialibus in germania non competit jus in territoriis suis novas auctoritate propria diceceses ordinandi.
6. Jus reformandi principibus ex usitata hactenus communi per universum imperium praxi competens, regula est; exercitium vero subditorum ad normam 1624 exceptio a regula. Simultaneum inde innoxium fundamento non caret.
7. Licet jurisdictio ecclesiastica in germania respectu protestantium in J. P. O. art. V. §. 48. suspensa sit, protestantes tamen non sunt independentes in causis ecclesiasticis, sed competit dominis territorialibus catholicis, & respective supremis imperii tribunalibus, in subditos suos protestantes jurisdictio ecclesiastica.
8. Subditi oppignorati soli dominorum suorum territorialium discreto arbitrio relicti, nulla in re ad commune alios subditos, sub proprio domino territoriali versatis, beneficium anni decretorii provocare possunt.
9. In causis mere politicis itio in partes locum non habet; nec ad legitimam in partes itionem sola majora illius partis, quae a reliquo corpore secessum facit sufficiunt.
10. Qualitas votorum comitialium a religione principis, non territorii dependet.
11. Votum commune statuum A. C. addictorum omni ordini comitali, legibus & formae imperii adversatur.
12. Repressalia in causis religionis & jus proprietarum virium legibus imperii majestati imperatoris & auctoritati supremorum imperii tribunalium repugnant.

13. Jus mittendi legatum ad electionem Archi- & Episcoporum Germaniæ, vel dandi uni vel alteri ex gremio capituli exclusivam, perperam sibi afferunt vicarii imperii.
14. Recursus ad comitia tanquam instantiam judicalem in legibus imperii fundamentum non habet.
15. In causis recursum a supremis imp. tribunalibus merito petenda est informatio.
16. Si imperator a summo pontifice tanquam sedis romanæ advocatus a deatur, causæ cognitio imperatori denegari nequit.
17. Ecclesia christiana ex institutione Christi Societas inæqualis est, ordine præcipientium & parentium constans.
18. Competit ecclesiæ jus determinandi, sicque potestas legislativa, judiciaria, nec non coercitiva, indeque imperium in suo genere summum & independens, quod tamen intra sphæram sacrorum tantum concluditur.
19. Imperium hoc sacrum Christus non populo, sed solis apostolis eorumque successoribus contulit.
20. Potestas igitur episcopalis summa est in ecclesia, hancque potestatem episcopi, tanquam veri apostolorum successores immediate a Deo habent, cujus potestatis episcopalis exercitium in germania præcipue adhuc nititur principiis & juribus communi consensu ecclesiæ germanicæ & imperii agnitis; neque ergo Papa per bullas, neque imperator solus, neque singuli imperii status ei præjudicare possunt.
21. Primatus Petri non honoris tantum, sed & potestatis, nec solum privilegium personale, sed reale fuit, quod ex præcipuo modo, quo divo Petro potestas, cum ceteris licet æqualis, a Christo data est, & ex praxi ecclesiæ traditioneque colligendum.
22. Causa omnis & finis primatus in conservatione unitatis in ecclesia consistit; inde ejus jura essentialia explicanda, ab accidentalibus, alias episcopis communibus, & pontifici romano posterioribus temporibus relictis, longe diversa.
23. Summo ergo pontifici pro exercitio & usu jurium essentialium, suo primati adherentium, jus mittendi legatos in Germaniam denegari nequit; ast illæsa maneat per eos Archi- & Episcoporum Germaniæ jura & jurisdictio, ecclesiæque germanicæ libertas. Inde novæ Nuntiaturæ Monachiensis erectio, cum novo tribunali, & cum prætensis Nuntiorum facultatibus, nullatenus justificari potest.
24. Concordata Principum inter concordata Nationis Germaniæ regulam, & Aschaffenburgensia, seu potius Vindobonnensia exceptionem constituentia cumque vim pacti publici inter romanum pontificem & integram Nationem Germanicam habeant, solus pontifex illa nec interpretari, nec illis derogare, ast tota Natio Germanica irrequisito Pontifice ab eis recedere potest.

25. Potestati civili jus circa sacra competere, natura imperii civilis postulat, inde jus determinandi tolerantiam civilem religionis in republica, jus advocatiæ ecclesiasticæ, jus inspectionis regiæ in ecclesiam, sicque jus placeti regi, principibus etiam quandoque in dogmaticas bullas competens, neque independentiæ, neque libertati ecclesiæ repugnat.
26. Negotia ratione bonorum a minoribus curatorem habentibus absque hujus consensu gesta ipso jure nulla sunt; si curatorem non habeant, subsistunt.
27. In natis initio septimi mensis, ut natorum jura habeant, vitalitas non requiritur.
28. Testamentum in quo forma Nov. 115 observata non est, ipso jure nullum, non inofficiosum est.
29. Fratribus uterinis querela inofficiosi testamenti non competit.
30. Filii ex sponsa nati legitimi non sunt.
31. Causa jurejurando voluntario decisa ob perjurium formale retractari potest.
32. Quis exceptionem sub-vel obreptionis probare debeat, unice ex theoria probationum judicandum est; inde falsa est eorum opinio, qui soli impetranti, vel soli excipienti probationem imponunt.
33. Neque ab læsionem enormissimam rescissio transactionis peti potest.
34. Reassumptioni litis in camera imperii præscriptio 40 annorum non obstat.
35. In causis subditorum contra dominum, processus, nisi prævia informatione, haud sunt decernendi.
36. Provocatio ex lege diffamari in supremis imperii tribunalibus litis pendente non fundatur; inde vel alterum imperii tribunal, vel etiam Austregas, si fundari possint, eligere provocato liberum manet.
37. Relaxatio juramenti ad effectum agendi petenda est a judice competente.
38. Is, qui nullum argumentum pro se habet, adversario deferre potest jus jurandum.
39. Jus primogenituræ inter illustres etiam sine consensu imperatoris, valide introducitur.
40. Extincta gente mascula, filia ultimo defuncto proxima præferenda est in successione filiarum primo acquirenti proximæ.
41. Ex communi observantia illustrium & nobilium maritus tenetur uxori vidualitium (Witum) constituere absque ullo respectu ad illationem dotis.
42. Nobilitas imperii immediata a jurisdictione statuum est exempta.
43. Filiis non licet hereditatem ultimi defuncti repudiare & feudum retinere, agnatis autem licet.
44. Pater ad ordinem succedendi in feudis antiquis introducendum, a jure communi diversum, filiorum jam natorum consensu indiget.

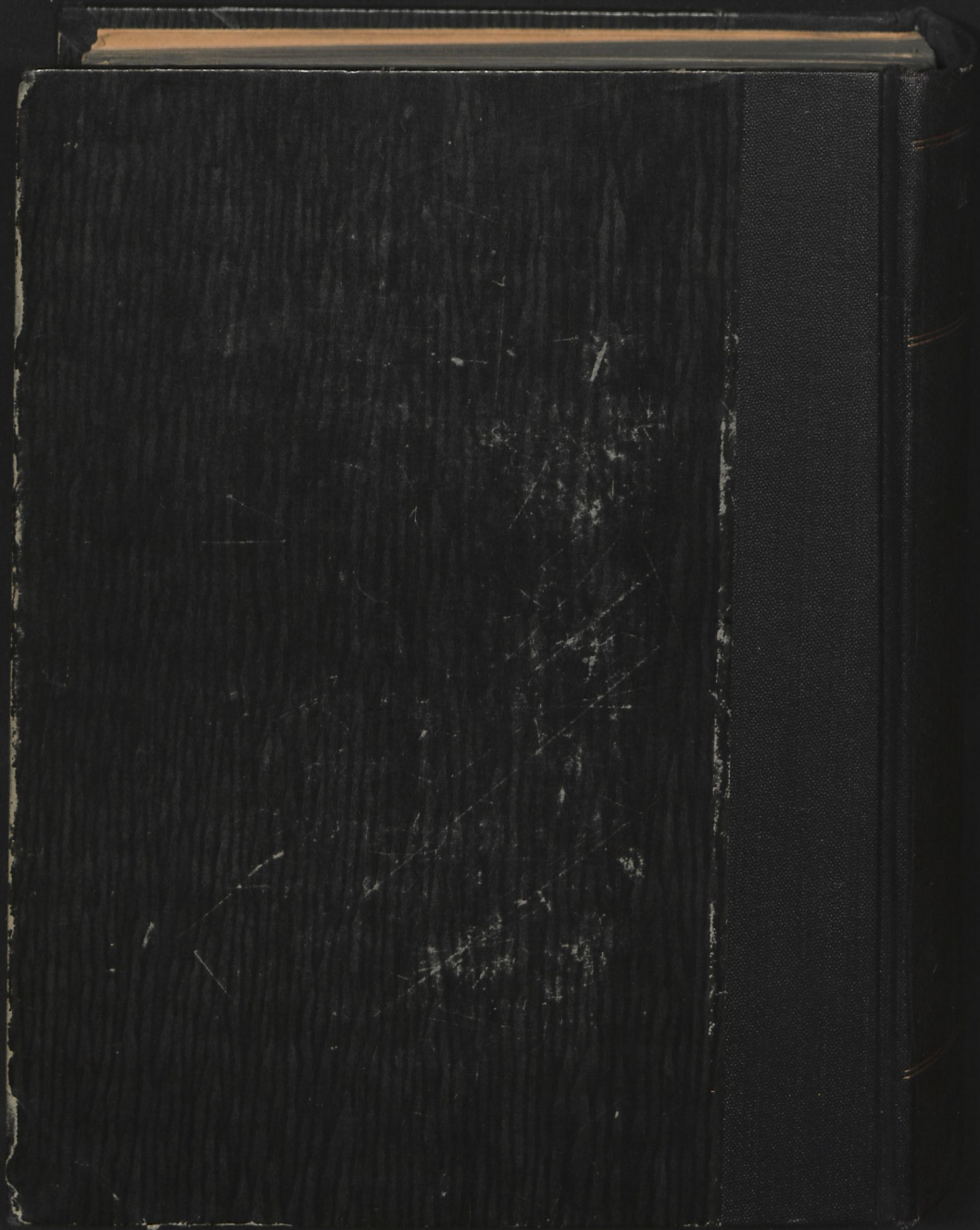
45. Inter fontes juris feudorum imperii etiam jus feudale Longobardicum merito refertur, ac proin etiam circa feuda imperii in subsidium obtinetur.
46. In delictis gravioribus iuramentum purgatorium nunquam est decernendum.
47. Reus, si convictus, quamvis non confessus sit, condemnari potest.

1018

ULB Halle 3
005 361 850

DISSERTATIO
JURIS PUBLICI

DE JURE CATHOLICORUM COELIGENDI DE-
PUTANDOS A. C. ADDICTORUM AD DEPUTA-
TIONES IMPERII EXTRAORDINARIAS, AD ILLU-
STRANDUM ART. V. §. 51. J. P. O.

QUAM
UNA CUM SELECTIS EX OMNI JURE THESISIBUS EX
INDULTU INCLYTAE FACULTATIS JURIDICAE

IN
ALMA UNIVERSITATE MOGUNTINA

PRO
SUMMIS IN UTROQUE JURE HONORIBUS ET PRIVILEGIIS
DOCTORALIBUS

RITE CONSEQUENDIS PUBLICÆ ERUDITORUM CENSURÆ

SUBMITTIT

EDMUNDUS DE HAGEN,

AA. LL. ET PHILOSOPHIAE MAGISTER.

DIE NOVEMBRIS, CIO. IO. CC. XCI.

MOGUNTIAE,

EX TYPOGRAPHEO ELECT. ACADEM. PRIV. APUD ANDREAM CRASS.